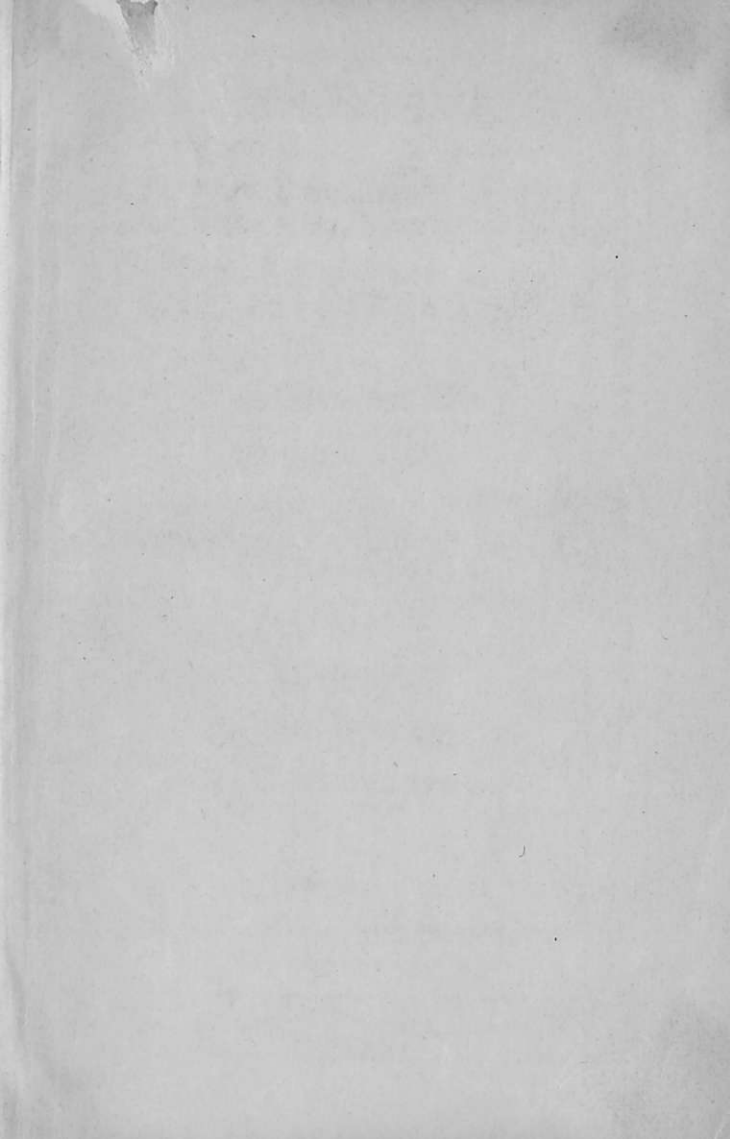

<p>1870</p>	<p>1871</p>	<p>1872</p>	<p>1873</p>
<p>1874</p>	<p>1875</p>	<p>1876</p>	<p>1877</p>
<p>1878</p>	<p>1879</p>	<p>1880</p>	<p>1881</p>
<p>1882</p>	<p>1883</p>	<p>1884</p>	<p>1885</p>
<p>1886</p>	<p>1887</p>	<p>1888</p>	<p>1889</p>

Suomalainen
Kieli-Doppi,

Koulujen tarpe'eksi.

Ensimmäinen Osa

Suotsalaisen Esi-puheen kanssa

Opettajalle.

Tojmittana on

M. K. Koranteri.

Suomalainen

Kieli=Doppi,

Koulujen tarpe'eksi.

Ensimmäinen Osa

Ruotsalaisen Est-puheen kanssa
Opettajalle.

Tojmittana on

H. K. Koranteri.

(Lorander)

Wipurissa,
Johanna Ederwallerin ja pojan tyköndä,
1845.

Imprimatur:

J. M. af Tengström.

Företal

tillegnad åt Finska Läraren wid lägre Elementar-
skolan i Kuopio och resp. Recensenter, om
arbetet bewärdigas med recension.

J synnerhet af orsak, att detta lilla Grammati-
kaliska arbete icke synes sulländadt, är Förf. skyldig att
wisa dess användbarhet tills widare åfwen i sitt nu-
warande skick, emedan den för Finskan så utomor-
dentligt wigtiga bokstafsläran här dock är fullständi-
gare afhandlad, hwarigenom det blir möjligt, att åf-
wen ifrån Tabellerna inhämta läran om werber. Alltså

Några ord om Finska bokstäfverna relativt till flexion.

Finska bokstäfverna böra, med afseende å ord-
böjning, delas i Föränderliga och Oföränderliga,
så mycket mer som åfwen första bokstafwen i ordstam-
men kan förswinna uti ordet y ö, som bildar ö j t å.
Orsaken till denna bokstäfvernas föränderlighet kan
ingen annan vara än den, att uttalet söker blifwa
så lätt som möjligt. Denna lätthet åter kan win-

nas, icke blott genom förenkling af sammansatta vokaler eller rättare sagdt, i förhållande till finstan, genom bortlemnande af för mycket i en stafwelse hopenade bokstäfwer, icke heller endast genom hårda konsonanters förmildring, utan, utom eller jemte förenklingen och förmildringen, derigenom att de bokstäfwer, som fordra mera ansträngning, större öppning af munnen, d. å de som uttalas med organer, hvilka ligga djupare eller längre in i munnen, öfvergå i sådana ljud, som blott fordra några närmare läpparne belågna talorganer till hjelp. Derföre lider också af alla enkla ljud, Gutturalen a, som måste uttalas med munnens hela öppning, den mesta förändring, såsom wi nedan skola se, och derföre förwandlas lingualen e i den mindre från läpparne aflågsna tandvokalen i, hwaraf till ex. von Beckers första Declination och 3:die Conjug. leda sitt ursprung — att icke tala om contractioner omedelbart efter i i Ostfinskans genitivus pluralis, (hwarmed kan jemföras Tyskarnes uttal af ie i t. ex. wie, diese), e:s öfvergång före å (a) t. ex. i repeää, reviaå (revesi); makea, mafia; katka, -tkia; sitkaå, -tkiaå; — då beremot läppvokalen u, emedan naturligtwis ingen organ finnes framföre läpparne, icke kan undergå någon förvandling. —

Denna förflyttning fram eller utåt ifrån munnen är åfwen orsaken till, att ord stammen tarpe'e får i Nominat. tarvis i st. för tarve', såsom i latinet amabaris (-aberis) till ex. är wanligare än amabare (-abere). Häraf kommer ock att icke blott t öfwergår i dentalen s, t. ex. i stammen uute, hwartill uus förhåller sig i detta afseende, som i latinet mons till montis * utan ock nt kan sågas, lifasom i Grefiskan, förswinna framföre s, om man nemligen antager blott e i kolmante hafwa förbyttis till s i kolmas, hwartill så mycket mera skal finnes som, oberåknadt e:s öfwergång till s i stammarne kirwe'e och tuore'e, kolmas, lifasom de i ordningen följan de adjectiva (ordinalia) numeralia, åfwen förlänger sin sista vokal, analogt med hwad fallet är, som bekant, i Grefiskan, t. ex. i πάνσι (παντοσι) **.

* Att åfwen en quasi-analogi emellan latinet och Grefiskan deri eger rum, att Grefiskan, som förvandlar t till s framföre ett wid böjning, i synnerhet af e, uppkommet i, ej gör det om + eller s före går, och latinet, under samma wilkor, ej låter s höras emellan t och i, som efterföljes af vokal, — må för ro skull anmärkas lifsom att latinska verbal-ändelsen sti (plur. stis) blott efter i förekommer.

** Att wiides, kuudes uttalas wiidees, kuudees och ej wiidejs, kuudejs, erinras, till

utbytes den af gutturalen h och lingualen t uppkommande sammansättning, som kan anses motsvara x, till ks (palatin och dental) såsom i kaxi (stam: kaxte), låksi (laxte) — samt det ht, som bör betraktas motsvara z, och hwilket ht, såsom sådant, förekommer i inre landets dialekter, till tt (blott lingualen, ehuru dubbel), ts (lingual och dental), samt slutligen ss (dentalen dubbel), — allt ett steg närmare ifrån strupen till läpparna. Den, som betwiflade, att t. ex. ordet messå senare uppkommit än mehta o. s. w., ehuru redan den ofwan antydda allmänna öfvergången af t till s borde derom öfvertyga, må erinra sig att äfwen här en påfallande likhet träffas i Grekiskan. Utan att behöfwa tala om Attiska och Joniska eller Doriska dialekter, må endast påpekas *πρασσω* och *πραττω*; *θαλασσα, -ττα*; *θαβω, -ττω, ταραβω, -ττω*. — Äfwen till det följande, — det sista wi wilja anticipera — finnas beröringspunkter i Grekiskan, ehuru här säkert, om icke ock redan i det förut anförda, saken, som, åsystas, allrättydligast synes ifrån Jinskan sielf. I Grekiskan försvinner, då man, efter gammalt bruk, härleder passiva ändelsen ifrån actiundwifande af missförstånd, emedan Grekiskan har *τυφθεισι* för *τυφθεντι*.

wets motsvarande, gomsjudet κ , som går före ändel-
sen α i perf. act., framföre passivi $\mu\alpha\iota$ ($\sigma\alpha\iota$ o. s. w.),
men icke så activi ϕ ; t. ex. $\tau\epsilon\tau\iota\kappa\alpha \mu\alpha\iota$, $\tau\epsilon\tau\upsilon\phi\alpha\epsilon$
 $\nu\mu\mu\alpha\iota$. Så händer i Finskan, wid konsonant-
förmildring framföre slutet stafwelse, att gom-bokstaf-
wen k stundom spårlost försvinner; t. ex. för att
välja sådana ord, som äro lika i alla dialekter, ge-
nit. af parka, wirka, verka, eller nominat. till
warka'an; men detta är ej fallet med p , icke hel-
ler med t i West-finskan, ja icke ens i Ost-finskan
wid de ord, som motswara ofwan-anförda: Genit. af
parra, heter ju parran, således ej ens par'an,
dess mindre paran, såsom af parka; wirta åter
har ej wiran, utan wirran och werta ger wer-
ran; — likasom ock Nominatiwen till warta'an är
warra σ (bröd-spettet *), ej wara σ . — Äfwen är
det t ensam förbehållet att få fulcrum** h , att fylla i

* Finska nominatiwen motswarar fullkomligt Swen-
ska nominat. med artikel. Swenska nominatiwen
utan artikel uttryckes i Finskan med Infinit. Det
obestämda får så tillböknig af bokst. i Finskan, hwil-
ket är lika twertemot öfriga Europ. språkbruk, som
Orientalernas status constr. är det.

** Orsaken, hwarföre wi kallat h här fulcrum, är in-
gen annan, än att den, likasom de två öfriga ock i

Ost:dialektens konsonant-förmildring uppstående hiatus (saada, saaha, -haan). K, som eljest omwexlar med h, blir aldrig h i sådana fall. — Härmed torde redan vara tillräckligen ådagalagdt, att bokstafs-förändringarne, i Finskan åtminstone, icke äro tillfälliga, obestämda, utan hafwa en wis, allmän begriplig grundorsak. — Dock må ännu, af mer än ett skäl, anföras att wid bildningen af distonger, — nemligen de allmänt såsom sådana erkända uo, ie, yö, samt, der de finnas, oa (ua), eä (iä), * — tydligt skönjes,

Hebraiskan quiescerande bokstafwerna, fulcra vau (ו) och jod 2. i Finskan ersätter en emellan vokaler förswunnen hård konsonant. Äfwen deri kan på sätt och wis en parallel uppdragas emellan Hebraiskan och Finskan i hithörande förhållanden, att af Hebräernas matres lectionis a i Finskan fordrar h, u frambringar eller förenas med v, och i uppbares af j.

* Distongerne förekomma wisseligen icke i alla dialekter, utom i första stafwelsen, hwarföre äfwen den store Rask redan föreslagit att skrifwa dem ö, è, òe, såsom wi äfwen i Grammatiken §: 3°. anmärkt; men i en skol-bok torde dock detta tecken språk, åtminstone så länge det är sådant, böra undwiskas, helst ljuden i sielfwa werket icke derigenom förswinna, och det gamla skriffättet alltid ställer för ögat rätta uttalet. Ty finska ie i t ex. pieni, Pietari, piela, Pielis, uttalas aldrig

att endast de vocaler, som äro närmare läpparna, eller bildas genom sjelfwa läpparna, tjena till fyllnad för andra, likasom upptakt till dem: Läpp=vokalen u

som swenska je i t. ex. ordet spjerna; mera än uo som vo, eller y ö som vö (tu o t. ex. läses icke som två (kort å) i ordet tvång, än mindre som två (långt å) i två, tvål; su o icke på långt när som swå i swår eller swo i swor; utan uttalas, med ett ord sagdt, Finsta u o som o (ej kort å) i Swenskan, likasom ie som Swenska e (icke kort ä) samt y ö alldeles som Swenska långå ö i t. ex. öga, ö, mö, eller Franska eu i peu, les yeux, meubl. och oa som distongen oi i moi, roi, o. s. w. — Helt annat är med de så kallade distonger på half vokalerne v och j. Ordet ej i Finstan uttalas alldeles som i Swenskan. Analogt är förhållandet med de öfriga. Ou t. ex. icke blott uttalas, såsom redan Dr Lönnrot i Suomi 1841 anmärkt ow, — hvarföre wi icke twekat att skrifwa det så, om och icke mercken lättnad för Grammatikens regelbundenhet derigenom uppstode, hwilket dock, såsom wi nedan så se, sker — utan öfvergår äfwen i op, t. ex. kopra; — wi såga öfvergår, emedan läsaren måste förutsättas hysa fördomen att skrifwa ou för ov ehuru just det att kopra förhåller sig till kopra, som hepo till hevo, bör öfvertyga att det är p som öfvergått i v, och icke twertom. Dessutom förekommer ju till och med i Kalewala petra för pevra; likasom det äfwen i s. k. Swens-

nemligen åt gom-ljudet o, dentalen i åt lingualen e, labialen y åt palatinen ö, o. s. w. Dersföre förekommer icke heller h eller apostrof emellan labialen

ska Karelen är vanligt att höra framför liquida ett k i st. för v efter a och till och med efter lingualen e, då den ingår i sammansatt ljud (diftong), t. ex. nakra (navra), nakla, takla, nakris, nakro, nakru, lakla, takla; niekla, siekla (sevla). — Och att k, t, p, äro de, som öfvergått i v, säger redan wälljudet, utom det att det öfverensstämmer med den allmänna, här antydda, än nämnde förwandlings grund med riktning åt och ej ifrån läpparna; hwilken speciellt i förevarande fall styrkes deraf, att t. ex. Fogde i Finskan heter Bovi, signa (wålsigna) siwnata, — och exempel på konsonanters öfvergång i vokal ej ges, ehuru flere på motsatsen. Således kan icke u hafwa uppkommit af konf. (k, t, p,) och det ljud (efter vokal) inne i eller i slutet af stafwelsen, som så betecknats, är intet mer och intet mindre än det Finska w, som aldrig uttalas såsom Swenska w; hwarföre icke heller Finnerne kalla det we eller wie, utan wuu. — Med lika skäl, som man skrifwer t. ex. aut a i stället för avta, kunde man i Swenskan skrifwa autal för aftal. Skillnaden i uttalet är blott den, att Swenska första a, liksom alltid dess första stafwelse, är lång, — Finska a, deremot kort. Skillnaden är således oberoende af labialen, utom dess område; och ändock stöter sig ingen i Sverige

u och dentalen i (hakkulla, wastuilla), lifasom efter de öfrige vokalerna, då de föregå i, utan att i förvandlas till j, d. å. bildar samma stafwelse med fö-

wid f, i ordet astal, aswig o. s. w., oaktadt f har äfwen ett annat, nemligen sitt rätta uttal i t. ex. afton, der ej sammansättning skett. — Hwad åter lånet af f i st. för w i Finiskan widkommer, så, om det ock förtjente efterföljd, hwarpå Förf. twiflar, går det ej an, emedan ej Finiskan har f. Eller, skulle man införa ett nytt ljud-tecken, blott för att bekämpa en fördom? Det kunde wara nog af, om man komme öfwerens om, att låta b företråda p, nemligen i slutet stafwelse (der konsonant-förmildring eger rum), för att sålunda skilja lawan (af lapa) ifrån lawan (af lawa), haawan af haapa ifrån haawan af haawa, turwan (turpa) ifrån turwan (turwa), kylwyn etc. J hopp att detta b, som äfwen lönnrot i Suomi 1841 upptagit i Finiska alfabetet, framdeles wunne allmännare burskap, har ock Förf. till förhanden warande arbete begagnat enkelt v, der icke w är ursprungligt, utan uppkommit af p. — Men wi förlora ur sigte hufwudsaken, som war distonger eller sedermera närmast, att framställa, det v och i, in i eller i slutet af stafwelse, icke heller äro werklige vokaler mer än i stafwelsens början. — Om v, då det skrifwits u, är nu redan tillräckligt ordadt. Men icke heller v behöfwer eller ens får skrifwas, i st. för v (efter vokal i samma stafwelse); ty k å w d å bildar ju

regående vokal; (utom det att u) ensam bildar ord, ehuru det med de öfriga vokaler före i knapt händer, om konsonant finnes med; ty soj ensamt nyttjas icke

kåwi, kåwiå, ej kåyi, kåyjå. — Om j hafwa wi ej varit widlöftiga, ehuru i sjelfwa verket deß bruk just efteråt i stafwelsen medför största gagn i Språklåran. — Wi hafwa ansett deß ljud så säkert be-tecknadt, att icke det behöfde så mycket försvar emot fördomen. Också har icke j rönt hos dem, med hwilka Förf. communicerat sig i detta afseende, så mycket motsägelse. — Och man behöfwer i sanning också icke tänka på annat, än att konsonant-förmildring sker, just då j höres tydligast, — utan att contraction skett, i hwilket fall j naturligtwis icke ursprungligen slutar den ifrågawarande stafwelsen, — man behöfwer icke tänka på annat än att harakta t. ex. ger harakojta, mansikka-sikkojta, puolukka-lukojta, lillukka-ukojta, pejtetty-tettytå, rakastettu-tetujta (ej rakastettujta, såsom Grammatikern Stenbäck, förledd troligen af den gamla förwillande orthografin skrifwit, liksom han ock twertom, ej erinrande sig contractionen, skrifwer poltanna för polttanna, ehuru det varit wida rådligare, att liksom t. ex. "Hauta Perhossa" har det i sådana fall, skrifwa polttanna d. å. med ett n); man behöfwer ej widare, säga wi, än besinna detta, för att hellre anse det vara för litet, än för mycket yrkadt, då j äfwen efteråt i stafwelsen anses för half-vokal. Om icke t. ex.

te gerna, utom i sammanhang med ej eller contra-heradt, enligt språkreglorna, af suo j.). Dersföre föregår icke heller någonsin k *) lingualerna (utan bytes

avttoi åfwen hette avtto, hvarföre ingen konsonant-förmildring här eger rum; d. å. allmännare sagdt, om icke så wål j som verkliga vokalen i i slutet af ord hördes otödligt (i t. ex. tyttår [af stammen tyttåre] höres i så litet, att konsonant-förmildring åstadkommits); — så wet Jörf werkeligen icke hwad som hindrade, att betrakta j för hel-konsonant; — då det j, som efter föregående i, liksom det v, som efter u uppkommer i uttalet, för att fylla genom utslutet k uppstående hiatus, wore half-konsonant. — Så radikale hafwa wi dock icke warit; utan endast yrkat, att j efter vokal i samma stafwelse, ej är mer vokal än i början af följande stafwelse; — och det hafwa wi nog redan ådaga-lagt. — Orsaken, hvarföre man kommit att skrifa ai för a i o f. w., är troligen ingen annan, än att så brukas i andra språk. Men icke heller härifrån kan något stöd hemtas. Ty, utom det att wi icke så noga kånna de klassiska gamla språkens uttal, så nyttjade ju Latinet i och v ensamt både för vokal och konsonant; Fransoser nas ai, oi uttalas helt annorlunda, och Tyskarnes konsonant-rika språk behöfwer nog sitt ei (ai), twertemot hwad fallet är med den vokal-öfwerwågande Tjnskan.

*) Det enda fall, då k tyckes föregå lingualerna, är det i näst-föregående not anförda språk-bruk i Ka-

i half-konsonant h), ehuru till och med t föregår k. Derföre får aldrig stam på uu, hakuu t. ex., i Nominat. us eller u', ehuru rakka'a bildar rakas, af rukii fås ru'is, terwee wenee ger terwe' wene'. Att wapaa icke ger wawas, bekräftar snarare än motsäger, hwad wi yrkat, när man befinnar, att hwardera konsonanten der är labial. Dessutom är detta, i mer än ett afseende. i sitt slag, egna ord ett adiektiv; och redan wid adj. terweillå, som dock i Nominat. har, som wi sågo, terwe', är aspirationen ei så märkbar, som wid substant. wene'illå, än mindre wid t. ex. rakkailla, rikkailla, kalliilla, liwkailla, wiekkailla, hartaiilla (då de ej nyttjas som substantiver), i jemförelse med hwad som händer med de ständiga substantiverna kankailla, kinta'illa, porta'illa, nawri'illa. —

Och, i afseende å bemärkelsen, tyckes samma lag om bokstafwernas förhöjning eller, så att säga, gradation, i förhållande till deras närmande till läpparna, gälla. Så må här endast anmärkas skillnaden emellan awton och awtin, majstotte och majstitte (det senare nyttjadt mest i tal med barn), af hwilka den

relen; men derföre just öfswergår detta k redan der och allt mer och mer i v.

föregående formen, uttrycket med gomsljudet o, betecknar totalverknigen, utan någon begränsning eller bestämning, likasom ock, ehuru eller just derföre att vokalen i adjektivernas stamslut oftast är a, e (men sållan labialen u), superlativens uteflutande känne-
 märke är dentalen i, liksom pluralens nota characteristica är j; såsom äfwen komparativens af tvåstafwig stam och andra konjugationens passiv får e i st. för ä (a); — hwartill allt jemwål analogier sjelfmant, otvunget erbjuda sig i andra språk. Latinska passivets i i Infinitiv förhåller sig till des activi e, alldeles likasom i Finska superlativens kännetecknen till komparativens af tvåstafwig stam; — Swenska artikel-ändelsen e till den på a, precis som sistnämnda komparativ till sin positiv — Den som will, kan på egen hand fortsätta hithörande reflexioner t. ex. med afseende å suffixiva Instructiven (Comitat.), som har e, och Instructivus utan suffix, som saknar e, hwilka förhålla sig till hwarandra i alla afseenden som latinska ablativen med till den utan utsatt praeposition (cum), såsom äfwen i denna bok är nämndt. Vidare erbjuder Infinitivus kasus (Swenska ordstammen = Nominativen) intressanta jemförelser. Härwid bör man blott icke fåsta sig derwid,

att Zinskan, såsom wi ock redan förut i not antydt, har kortare uttryck för det bestånda än för det obestånda, som får sitt a (ä) eller ta (tä) till, oaktadt andra språk tillägga (artikeln), för att uttrycka bestämning — att icke tala om Fransyska praepositionen de, hwilken, emedan den sammansmälter med artikeln, bildande sålunda du (de le), blifwit kallad obeständ artikel, ehuru en sådan sammansmältning äfwen sker med det Franska a. Zinska förhållandet, i nominalbestämning, är fullkomligen lika motsatt andra språks, som Orientalernas sätt att uttrycka Occidentalernas genitiv, i det de förre nemligen, som bekant, sätta icke det egande eller frambringande ordet i status constructus, utan det frambragta, wårt hufwud-ord (Nominat.), d. å. sätta mer wärde på modren, än på sonen, som subordineras eller subjungeras. Slutligen, för att återgå till hwad wi egentligen äsyfta, hwilket det sistnämnda icke klarligen belyser, åtminstone icke så länge eller intill dess man ej anser Nominativens ursprungliga ändelse varit j, d. w. s. så länge man håller före att Nominativen wore en tidigare utbildning ur stammen, än Infinitivus, — så synes äfwen, wid Saknande (Caritiwa) och Egande (Possessiwa) adjektiver, alldeles samma skillnad, som wid, i början af sty-

ket, framdragna *Historicus modus* eller det af gammalt så kallade *Imperfectum* *). *Caritivum* onneton (stam: onnettoma), man må nu härleda det i-

*) Olämpligheten af den ifrån latinska Grammatiken hemtade benämningen *Imperfectum* är så i ögonen fallande för den, som erinrar sig, det *Giniskan*, likasom *Ryskan*, icke har mer än ett *praeteritum tempus*, — så att derom knapt behöfde sägas ett ord, om icke just för att visa, det detta gamla *Imperfectum* icke ens är *tempus*. Man åberopar kanske *Franska*, *Tyska* eller *Swenska Grammatikens* föredöme. Men, utom det att möjligt och troligt är, det *latin*et äfwen inverkat på deras föreställnings-sätt, och sådant icke angår oss, så tyckes *Franska Språkläran*, hvilken, i detta afseende, kommer den *Giniska* närmast, af de tre nämnda språken, som, liksom *Giniskan*, hafwa perifrastiska former i ställe för *latinets* distinct, speciellt utbildade *perfectum*, *plusquamperf.* och *futurum*; *Franska grammatiken* har, wille wi säga, så till wida afskuddat sig *latinska* öket, att den kallar *Imperf. Coniunctivi* för *Conditionnel*, emedan den insett, att denna icke nyttjas i st. för *Indicat*, likasom *latinska Coniunctivus* efter *Coniunction*, t. ex. *cum* (*quum*). Kan nu ej *Giniskan*, hwars grammatik ännu är omogen eller rättare icke förwuren, gå ett steg längre och förklara äfwen *Imperfectum indicat.* för *modus*; helst denna *Giniskans* så kallade *Imperfekt* är, mer än *Franskans*, lit

från onneta' -on eller onneta' (-netta) oma, —
 förhåller sig till ägande adjektivet onnellinen (on-
 nella lieneen), till ändelsen åtminstone, likasom a w.

Conditionalis (hvilken i Franskan närmare sluter sig till eller liknar Futurum), och i Orientaliska idiomerna, med hvilka Tyskan, jemförelsewis med de öfriga Occidentalistiska språken, har mycket gemensamt, äfwen de så benämnda tempora egentligen äro modi, alldenstund förfluten tids bestämning icke är noga fixerad wid t. ex. Hebraiskans praeteritum; hvarföre denna tempus och, åtminstone i Arabiskan, plågat kallas Noxiusus. — Dock nog med denna utflykt å främmande botten Återvändom nu till Tyskans eget gebiet; hvilken inskränkning, långt ifrån att skymma, twertom veder, om ej med tiden utwidgar utsigten. Historicus modus, som förtäljer, återkallar i minnet det skeddä, är så långt ifrån Imperfectum, att den hellre kunde kallas perfectum, så wida hwad den förmåler, redan är fullbordadt i werkligheten, ehuru ej i föreställningen. Den, som icke kände termen Imperfectum ifrån Latinet, skulle och omöjligen kunna föreställa sig orsaken till denna benämning. Imperfectum skulle bättre uttrycka Tyska praesens Indicat, som äfwen motsvarar futurum, till bemärkelsen; ty den perifrastiska: pitää- (tekemån) är egentligen icke betecknande tillkommande tid, utan nödwändighet, utom det, att den icke nyttjas i Ost-dialekten, hvarföre den

ton till awtin. — Och att onneton är den första bildningen, tyckes man kunna sluta deraf, att man säger t. ex. i Swenstän: det finns ej bröd

förekommer hwarken i Kalewala eller Kanteletar, ej heller i Wainämöiset mer än en enda gång — och det i en sång af kyrklig eller kyrko-historisk tendens (om Reformationen), hwars Förf. troligen hemtat sitt uttryck ifrån skrift. — Dock hwad behöfwa wi förswara wår Historicus modus, (emot Imperfectum), helst dess första uppsinnare, D:r Lönnrot, icke åttat nödigt göra det. Att Lönnrot åfwen nyttjat benämningarne revocativus och relativus för denna anförande eller relaterande form, är oss bekant; men då endast ett af de tre föreslagna goda kunde wäljas, hafwa wi ansett historicus bäst, emedan den icke, såsom de andra, ger anledning att tänka på termerna vocativus och relativum. Der Lönnrot begagnat en benämning stadigt, hafwe wi ej twiflat att adoptera den, hest de flesta äro rätt wäl i wärdade, åtminstone wolda efter och betecknande förhållandet i Finstän; samt, om åfwen lämpligare kunde finnas, såsom t. ex. Opinativus (Arwelo-tapa på Finsta, och a lå Lönnrot) i st. för Concessivus, emedan denna form betyder, såsom åfwen Stenbäck rätt återgifwit den: tör wara, ej ware — må wara, hwilket sistnämnda i Finstän motswarar Opinativen (olko'on); — om Måårántå bättre uttryckte Nominativen (det bestämda, i motsats mot

(icke: finns ej brödet), utom det att i Latinet och Grekiskan, efter Caritiva werber, samt i Ryskan, till och med då negation icke sammanhänger med werbet,

Infinitiven, som hellre kunde heta Nimentå, om ej Måårååmåton), så är detta en småsak, när åndock förklaring måste gifwas, emedan i alla fall namnet. åfwen det bästa, icke gör tillföllest, ei, — man må wälja hwilket som helst, blott det består af ett ord. — kan upplösa alla sidor af saken, utan måste bli mer eller mindre ensidigt, om man endast derefter skall uppfatta och föreställa sig det betecknade. Här, likasom i allt annat, gäller det Tjnska ordståfwet: "ej nimi pahenna." Hwarföre wi dock talt om andra benämningar för Infinit. och Nominat. i Tjnskan, dertill är orsak den, att de som wilja antaga Accusativus eller särskild objekts-kasus i Tjnskan, emedan i pronomina personalia en, likasom plural Nominativ (hånet, mejdåt) dertill plågar lånas (likasom hela pluralis nyttjas, jemte singularis, af numeralia cardinalia, — ja inom parentes sagdt, Nominat. pluralis är wida sjelfständigare än den Singulara Nominativen, alldenstund denna sistnämnda icke assimilerar substantivet, utan detta alltid, efter eller bredwid kassi och alla de följande, sättes i Infinitiv. Singul., såsom Rysarna konstruera 2—4 med genitiv. Sing.); — de, som då wilja ha objekt-kasus i Tjnskan, kunde falla den Rohdinta; hwarigenom of intet undantag, i affeende d

desa språks grund-fasus, genitiven, nyttjas, — alldeles som i Finiskan i dylika fall Infinitivus; t. ex. kajpaa työtä, on työtä wajaa, ej ole tekemistä (icke: kajpaa työn, on työn tekeminen). — Men nu hafwa wi kommit nästan för långt i forskning. Att fördjupa oss än mer i undersökning, huru jemwål wid de skilda ord-stammarne

pronomina, för den absoluta (äfwen i passivum wanliga) Imperativens, d. å Imperat. 3:d'e persons objekt behöfde ske. — Då wi nämnt Imperativus passivi, må, i förbigående anmärkas orimligheten, hwilken Finiskan insett, af passivum i Imperativi andra person, om nemligen ei Finiskans passivum hellre, till bemärkelsen, bör anses mara activ (impersonale), emedan det i de personelle eller finitiva modi (verbum finitum) kan ha den pronominelle objekts fasus (t. ex. poltetaan hänet, minut), utom det att Infinit. fasus, hwilken naturligtwis icke kan förklarås för subjekt wid de infinitiva modi, nyttjas öfwerallt med passivum, äfwen i den af Grammatici förbisedda formen tehdön, den der åtminstone med lika skäl som tehdysi kunnat upptagas, ehuru de hwardera kunna förklarås för rena fasus af praeter participium tehty: hwilket ei är fallet, utan stort syntaktiskt hufwud-bryderi, med tehtään, då denna sistnämnda participial förekommer omedelbart efter verba sensuum etc. (näköy, tuntuj, luullaan).

samma gradation af betydelsen, i förhållande till bokstäfverne, eger rum, förbjuder ej mindre utrymmet än planen för denna uppsats — att icke tala om att detta ofelbart öfverstege För:s, äfwen i förhållande till annat, nog inskränkt förmåga. Likwål kan icke Förf. underlåta, att anföra några exempel. Verbet Palan (som för öfriat förhåller sig till 2:dra pers. palat, der gifwen dental förekommer, som subst. singul. palan till det plurala palat): poltan = brennen: brinnen, i anseende till bemärkelsen, och till ljud-fallet, som власъ till den senare utbildningaen волосъ, гласъ: голосъ, градъ: городъ. — Och äfwen i alldeles för hvarann främmande ord, kan analogin emellan bokstäfverna (ljudet) och betydelsen lätt upptäckas redan wid lösliq eller mindre noggrann betraktelse. Hvem warsnar icke skilnaden i wålljudet emellan t. ex. bränner och lider, emellan hakka'an och kuolen, parkuu (råätkny) och kukkan, akka (åmmå) och evkko, äjää och ukko, saahwi och lumme? (pulsukka), rakki o. Pappi (kummi), kieli och mieli? — att ej nämna om de af ka eller blotta ä:n bildade barn-orden, jemförda med Pappa, Mamma, Baawa; och will man nu uppmärksamma betydelsen, så tillkännagifwa de senare

membra relationis, hwilka utmärkas med närmare
 läpparne sig bildande bokstäfwer, något ådlare, dimi-
 nutist, begränsadt, — mindre rå kraft-yttring. —
 Slutande härmed de allmänna anmärkningarne eller
 likasom inledningen, will Förf. anføra i möjligaste
 fullständighet, ehuru korthet, de speciella reglorna för
 Finska bokstafs förwandlingarna, af hwilka ingen är
 godtycklig, utan alla wisa på eller påminna om den
 allmänna, ofwan antydda, lag om bokstäfweras eller
 ljudens förnyttande, sotte åt läpparna, — derest ej
 förenkling af sammansatta eller förmildring af hårda
 ljud är enda orsaken. — Första frågan blir således:
 hwilka äro dessa föränderliga bokstäfwer? Ute ej al-
 la äro det, hafwa wi ofwan, strax i början af upp-
 satsen, angifwit. — Föränderliga äro först alla sam-
 mansatta ljud, sedan hårda konsonanter och, förutom
 dessa, 3:o de, som ligga sjernare eller längre bort i
 från läpparna, och bland dessa företrädeswis, förnäm-
 ligast de hårdare, stumma (mutae), mindre artikule-
 rade eller mindre lättflytande (minus liquidae). Nu
 blir då för det andra frågan om, hwilka ljud äro
 sammansatta hwilka hårda och hwilka närmare läp-
 parna. Sammansatta bokstäfwer äro 1:o distonger.

ne (uo, ie, yò samt i Ost-finskan. *) o a (ua) och e å (iå), d. å. o., e etc. förlängda i första stafwelsen), och dubbla eller långa vocalerne uu (ú), yy, ii samt West-finskans á, æ (ää); 2:o vokalerne ä (æ), ö (œ), y (u, i), 3:o konsonanterne m (mb), w (wb), k gh, ch, j (i, g), z **) (ht, tt, ts, ß) samt, om

*) Därför det längesedan (t. ex. af Dühs) anmärkta fula i det Sawasiländska ljudet å å wiser, utom den allmänna förwandlingsgrunden, som här utförs, att Sawelax-dialekten, liksom den, i anseende till sitt läge midt i landet, varit mest fredad för fremmande beröring och således fritt fått utbilda sig, är en längre för sig gången utveckling, på en högre bildningsgrad, än så wäl dess nämnda granne Sawasiländska, (hvilken dock är regelbunden och således för Grammatiken af wigt), som den andra nabor, den i lexikaliskt afseende rit störst bjudande Karelska, der, liksom jorden, äfwen språket ännu tyckes wara i jäsnings tillstånd; hwarföre och det fula ljudet, som eswan anmärkta palatinen k före lingual åstadkommer, e) än äfwer alle hunnit utbytas till labial, d. å. nakna ei blifwit några o. s. w., hwartill der dock sträfwas, liksom och att ej blott undwika dubbel guttural pörtea), utan och byta gem-ljudet o i labialen u (ifr. ma a, hwaraf blir mo a som och mua; saa, so a, sua; putoan, putuan). —

**) Att bruket af z, sålänge åtminstone språket icke

man så vill, x (ht, ks). — Hårda bokstäfver äro: konsonanterne, de wanligen, ehuru mindre rått, så kallade mutae p, t, k, och wofalerne u, o, a. I anseende till tal-organerna åter indelas bokstäfverna i: strup ljud (gutturales) å, a, h; gom-ljud (palatinae) ö, o, k, n, g; tung-ljud (linguales) e, t, (d), r, l; tand-ljud (dentales) i, j, s, och slutligen läppljuden (labiales) y, u, p, w, m. * — Och nu kunna wi gifwa slutswo-

stadgat detta ljud till ss öfwerallt, medförde mycket gagn och desutom icke wore orimligare än bruket af det icke blott annorlunda uttalade, utan ock försvinnande d, finnes lått. Ingen större oreda heller skulle i Finst stafning uppstå genom z, än i Swenskt. Till och med i Prinsens Abc-bok stafveras ju Zax:a. Hwaren finge naturligtwis uttala z, huru den gitter, och språket fritt utvecklas sig, utan att man behöfde höra, såsom Förf. erfårit, barn låsa ts, t. o. m. långt ifrån Ryska gränsen, i t. ex. Kutsu bråkadt till tsch eller tsi. Det går dock an, så länge man ej skrifwer ht i st. för z, hwarigenom, utom oregelbunden böjning, uppstode twetydighet i s'elfwa stammen (eh ti). Desutom är det lika påtagligt, som långt före detta afgjordt och erkändt, att ht är den tidigaste utbildning, som bjuder till att fullkomnas genom bortläggande af gutturalen o. s. w.

*) Af dessa äro dock det otydliga h (aspiration) på

ret på, hwilka de föränderliga bokstafs-ljuden äro. Dessa äro, nemligen i afseende å flexion, som sagdt: diftongerna och långa vokalerna, vokalerna ä, ö, y, de hårda konso-

wåg att öfvergå ifrån strup till gom-ljud samt n (nunnation) midt emellan eller gemensam för gommen och tungan. Orsaken, hwarföre wi fört dem till det djupare belägna organet, torde ej behöfwa widlöftigt förklaras, allraminst hwad h widkommer, som allmännare blifwit ansedd för guttural och åfwen öfvergår, såsom förut anmärktes, i sällskap med t till ks (ex. låhti, låksi). Hwad åter n beträffar, så är den ju och i Grefiskan så nära allierad med palatinen g, att deß utseende framför g blir alldeles lika och åfwen el est icke mycket afwiker eller rättare förkortas, hopkrymper; ty y är ju på slängen när lik y. I Finiskan har g ingen betydelse utan n. Att n assimileras af föregående l, r, s, samt, i trestafwiga stammar, följande t, är, enligt den af oss redan tillräckligen utredda språklagen, förklarligt bäst, då n antages som gom-bokstaf, åfvensom Hegelianen Michelets, ingalunda tillstrufwadt, utan helt naturligt, på bokstafswerna tillämpade trichotomiska cirkel-gång (sphaeriska-triangel) ger tillkänna, huru labialen m kommer sin like n närmast, just då n icke tages som lingual. Att i öfrigt Michelets förklaring om läpp-bokstafswernas ursprunglighet icke motsäger vår teori, rätt förstådd, inses lätt, emedan wi icke behöft börja ifrån andra än de hos τριχο- (ej

nanterne (f, t, p) och desutom strup-ljuden a, h, gomljuden o, u, lingualen e samt dentalen s (såsom integrerande del af z). Men än återstår hufvudsä-

σφιχο) = tomen med gomljuden sammanfallande gutturalerna, som, efter att, a la Michelet, hafwa dragit sig inom sig sjelfwa tillbaka ifrån läpparna, ifrån sitt bakhåll åter utveckla sig i "flexionen" till "närmare läpparna belägna" bokstafs-ljud, ej således till sjelfwa labialerna. Om wi unnantagsvis ansett stammens k och t ha öfvergått till v, i de för örat obehagliga, eljest oförklarliga nakla, nakra, kakra, takla, nakris, petra, så upphäver det ej regeln; likaså öfvergår ju ock i Latinet a stundom till u, t. ex. inculco (af calco), ej blott till e och i, som är mer än wanligt (jfr. blott capio (jacio, facio) cepi, concipio, praeceptum o. pag. 18 af den enda i landet utgifna Latinska Språklära). Twertom förklaras och styrkes, genom Michelets åsigt, också u:s och o:s gemenskap stundom, utan att o dertfore behöfwer eller får antagas som läpp-ljud. — Skulle någon tro oss först hafwa uttänkt vår här uttalade plan, sedan derefter lämpat bokstafwernas indelning och nu wela jemka den enligt Michelet, så kunna wi ej annat, än sannings-enligt försäkra, att det skett just twertom. Förf. har, — hwilket desutom, om sådant komme i fråga, kan bewisas, — först låst Michelet, sedan skrifwit, ja låtit trycka sjelfwa detta Grammatikaliska compendium, derefter och sedan

ten, d. å. att undersöka, hwilka förändringar besagade bokstafsver undergå i hwarje särskild ställning. Ty endast syster åt läpparna är härintills fullkomligt kändt. Svaret härpå blir wäl blott en

han kom på den allmänna förklarings-grunden för bokstafs-förvandlingarna, beslutit sig för detta förretal. Förf. wet ock, att han, genom detta öppna erkännande, gifwit hugg på sig från annat håll; men det gör ingenting, blott sanningen winner. En större fullständighet i yttre måtto är jemförelsewis en ringa förtjenst emot det inre sammanhanget. Och att det af oss utförligare framställda sammanhang i bokstafs-läran legat, ehuru likasom drömmande, oklart, omedwetet, åfwen till grund för andra, ej blott Finska grammairer, bewisar redan det t. ex., att latinska första deklinationen har a, den 2:dra o o. s. w.; likasom Finska konjugationerne efter R. von Becker, som åfwen, i anseende till konsonanternas indelning — (wokalerna hafwa ej allmännare betraktats efter organerna, emedan dessas werkan derwid icke så lätt märkes eller åtskiljes), — till det mesta hufwudsakliga, öfwerensstämmet med oss. Att wi icke nämmt latinska konjugationerne, — har skett blott derföre, att wår theoris harmoni med dem, alldenstund de börja med gutturalen a och stuta med dentalen i, nästan fullkomligt som v. Beckers 4 första finska, lätt faller en hwar i ögonen och således icke behöfwer påpekas. —

recapitulation af Grammatiken. Men wi kunna der-
 wid icke uraktlåta, att nämna något ord om sådant,
 som, i anseende till dess mindre wigt för nybegynna-
 ren, i sjelfwa språklåran icke influtit, liksom det i Lä-
 gre Elementar-Skolor kan, om ej bör, negligeras.
 — Dock, innan wi skrida till upplösningen af denna
 uppgift, måste först erinras om hwad i sannerhet ge-
 nom D:r Lönnrots forskningar är utredt, att alla
 Finska ordstammar stutas på vokal, och äro enstaf-
 wiga blott då de innehålla en twe-ljuding (dubbel
 eller lång vokal) eller oc j eller v med föregående
 vokal. — Wid sist uppställda afdelning är wäl att
 märka det man gjort åfwen af half-vokalerne j och v,
 då de tråda i förening med vokal, bli dess medljuding
 (consonans), man har gjort af dem vokaler, men wi
 hafwa dock icke twelat, af orsaker, som i en före-
 gående not utförts, att här stricte följa uttalet; helst
 det gör en snart sagdt oändlig lättnad i grammati-
 kaliskt afseende, emedan Finska språklåran, sålunda
 behandlad, nästan tyckes jäfwa det gamla ordstäfvet:
 nulla regula sine exceptione. Dessa exceptioner in-
 skränka sig åtminstone till, åfwen om man will bilda
 Nominatiwen ur stammen, knapt ett tiotal ord, då
 man, som sig bör, undantager pronomina, hwilka åf-

wen i Tjnskan äro regelbundnare än i andra språk,
 — Tjnskan, der till och med flere praepositioner bil-
 das efter en så genomgripande regulier norm, att man
 nästan kan falla dem böjliga ord, ehuru utan nominativ
 och utan på vokal sig slutande stam; t. ex. alla (in-
 under, på frågan hwar), alta (underifrån), al-
 le (undertill, inunder, på frågan hwar); ala-
 'alla (nere, dessous), ala'alta, nerifrån (de des-
 sous), ala'alle l. ala'aksi, hwadan alas och alaa-
 (ner, au dessous); plå'åltå (ofwan ifrån, de des-
 sus) o. s. w. Men, för att återkomma till wårt j
 och v, så, emedan fördomen emot dem är för myc-
 ket inrotad, att alla strax i början hade nog mod
 och kraftig wilja, tillräcklig åhåga och förmåga att be-
 kämpa den, och det således torde bända i följd här-
 af, att flere, åtminstone äldre personer, ännu länge
 slåpas med den gamla slentrianen, — så må änn, en
 gång för alla, anmärkas, att, wid genomläsandet af
 denna bok, i samt u eller y, efter i samma stafsvelse
 föregående vokal, werkar undantag eller åtminstone
 omswängning, — och det nästan wid hwarenda regel.
 Således, will man icke tänka eller, egentligare sagdt,
 sätta, begifwa sig in i detta system, — så må då i-
 hågkommas, det alltid wid sådana bokstafs-föreningar

(aina=sovut, enligt Lönnrot), som aj (ai), åv (åy), ej (ei), oj (oi), öj (öi), uj (ui), yj (yi), uppstår unnantag, emedan det förmenta i uti oj, åj, uj, yj, icke får anses som vokal, och, såsom sådan, tros hindra bokstafs-förmildring, t. ex. i mustikojta (af mustikka), ropakojta, harakojta, ej heller uj, oj, aj, åv betraktas såsom distonger (sjelfjudiga tweljud) och, i sådan egenkap, verkande den föregående utelemnande framföre half-vokal (icke blott j, utan åfwen v, såvida niekla blir nevla). Men skäl är att frukta, det dessa öfverflödiga unnantag redan wera en öfver hufwudet, åtminstone blifwa lika swåra, om ej, i anseende dertill att man icke inser någon förnuftig grund för dem, swårare att minnas, än sjelfwa reglorna, på följande sätt affattade:

Förändringarne ske antingen med ändelsen eller stammen.

I) Ändelsen förändras sålunda att,

U) j efter ursprungligen enkla vokaler i samma stafwelse (hwilken ej kan vara den första i ordet), höres otvifveligt (ungefär som ett jota subscriptum — att ej tala om det Nyska & efter konson.), om icke t följer; hwarföre ock ett stafwelsen slutande j, endast i

sistnämnda fall, verkar konsonant-förmildring, och icke ens då om contraction skett, hvarom mera på sitt ställe. Efter i höres j ej alls och efter v blir det i *). Ex. anto (antoj), kantona (-tojna), kanto-hin (-ojhin) antasin (antajsin), annon (annojn), kät-ki (ej kätkij); men torakojta (ej torakkojta, än mindre torakkota), mansikojta (ej mansikko'ta), majta, sajt (af saa), sajn, kankajta (kanka'ajta), ropakojhin -ojua (ojthin, ojtua), mansikojlta (-kojelta, se nedan II B. 1 a. 2:o).

Anm. 1. Äfwen då j tyckes höra till stammen, inträffar detsamma, nemligen des negligerande, och då, kanske till skillnad från Reflexivum, tydligast före t. Ex. lankejsin (ej Conditionalis l. Subjuncti-

*) Man har, för att skilja Historicus modus ifrån Indicat., der i hör till hela verbal-stammen, förvandlat den till e (kärsej t. e. är wanligt i gamla Psalm-boken). Mindre språk-widrigt är att skrifa i Historicus m. uji, puji i analogi med káwi. Orsaken, hvarföre j öfvergått till tydligt i, då efter káwi följer konsonant i samma ord (káwin etc.), är påtagligen den, att ett finskt ord ej får slutas på mer än en konsonant, (och 2. halfvokaler (vj) torde motsvara en konsonant), hwilken regels användning i flexion allmännare, än i det enstaka ordet káwi, wi se nedan.

vus; d. å. ej det, som uppkommit af lankeassin,) bildar allmänt lanke sin, hwilket åfwen upptagits som grundformen, ehuru "Lukemissa Suomen Kansan hyödyksi" t. ex. nyttja den förra; halaisin (halajan i praes. Indicat.) höres halasin, palassin, (palajan) palasin, keräassin som keräsin, manassin som manasin; lankajnen blir lankanen, kujan kun; och hankassin ger alltid hangata', hangannen (-gatnen), af halkeissi fås hal'e ta', hal'ennen o. s. w.

Anm. 2. *J* reflexivum, nemligen det på *j* (ei u), — en ny form, hwilken derföre ännu icke hunnit utbildas sig regelbundet, — der höres *j* alltid, just fördenksfull, att detta *j* ursprungligen varit *i*; — Härledningen ifrån *itse* (polttä *itse*) är nemligen ännu i språket synbar.

*) *Historicus* modus har troligen uppkommit, såsom åfwen lönnrot det förklarar, genom sammansättning med praepositionen *jo* (t. ex. *surwo-jo*, hwaraf contracte *surwoj*) och i tredje eller sista conjugationen *jo se* (*puto-jo se*, *putojsi*). Likasom *Conditionalis* bäst förklaras genom *jo s se*. Här är således *j* öfwerallt första bokstaf i ändelsen; icke det stadigare *i*, såsom i Reflexivet — *Nominernas plural* åter är mer än synbarligen i tvåstafwiga

B) Sammansatta vokalerna y ö ä förvandlas y till u, ö till o samt ä till a, om dessa hårda vokaler (u, o, a) föregå i ordet; t. ex. kalassa (ej kalasså), ko'ossa (ej ko'osså), puulta (ej puultå), sahattu (ej sahatty), palako'on (ej palakö'on, suuttunut (ej suuttunyt), potkita'an (ej -tä'an), luvattoman (ej -ttömån), vanhenemattomuutansa (ej -mättömyhtänså), opetella' (ej tellå'), opetteleia' (ej -leia'), opetteleimatou (ej -lejmåtön), lu'effenneltäessa (ej -fenneltäessä), onnettomuutta (ej -nettömyhttä), sanoika'an (ej sanokå'an). — Orsaken, hvarföre vi betraktat de sammansatta bokstäfverna för de ursprungliga och icke de så kallade majores, är den hufwudsakligen, att vocales minores förekomma åfven efter blott mediae i flexion, ehuru ej alltid, i synnerhet om stammen är widlöftigare, i denna). Så har stammen nime alltid nimeå alldeles som *Isántå Isántää*.

C) **Tung-Konsonanten t**

1:o försvinner i första stafvelsen efter föregående h, l, r samt s (utan föregående t eller s) och

stammar ja, i de öfriga ja toj (toinen), taj, tåmål. tuo, het (net), toiset.

n. *Ex.* purtawā (ej purttawā), måntåwā (ej månttåwā), tultawā (ej tulttawā), tultti'in (ej tultti'in), tultu (ej tulttu), tehtåwā (ej tehttåwā). Så tyckes åfwen ske med ett afstam= e uppkommet t; t. *ex.* måntkō'ōn (ej måntkō, ehuru lewene har lewetkō), tehnen (ej tehtnen); — hwarom mer nedan. Orsaken hårtill kan ingen annan vara ån den, att "ett ord i Finskan icke ursprungligen slutas på flere ån en konsonant," och åndelse, enligt hwad D:r Lönnrot utredt, åtminstone i Finskan uppkommer genom tillågg af ett nytt ord, — i förhandenwarande fall, eller passivet, trosligast otta. Purtawā t. *ex.* har sålunda uppstått af pure=ottawā, derigenom att de i sammansättningen ingående ordens sammansötande kanter, de hiatus, som språket ej tål, bildande vokalerne, affilats, samt sedan, såwida den dymedelst uppkommande första stafwelsen purt ånnu ansågs för särskildt ord (ifrån den af ottawā återstående större delen tawā), och altså icke fick hafwa twenne slut-konsonanter, så bortföll den senare hårda. Att språket icke är så hårdraget noga, att det icke kunde betrakta purt för ett skildt ord, oaktadt t tillkommit ifrån

den andra sammansättnings-delen, aggregatet, finnes åfwen deraf, att i nekande konjugationen icke hela ändelsen affkiljes, utan af tredje konjugationen, då den verkliga stammen affses (hwarom mera framdeles), ä (a) qwarstår och alltid apostrof uppkommer, men det oaktadt negativa partikeln (ej), sammansmultan med ändelsen, anses och skrifwes som skildt ord. Dessutom kan det i första stafwelsen af *p u r t t a w a* befintliga *t* anses, hwilket ofta händer, som wi nedan få se, inwid *liqwida* och vokal, hafwa uppkommit af *e*, och då kan wäl ingen neka *p u r t* (pure) dess egenskap af särskildt ord. Att åter det förra *t* i *otta wa*, som sålunda komme emellan twenne andra *t*, i slikt fall måste förswinna, förstås af sig sjelft, emedan tre *t* å rad icke finnas i något språk, mer än de af mensklig tunga kunde utsägas. — Sift anförda hypothes styrkes deraf, att, wid passivi bildning, der, såsom sagdt, denna regel kommer i fråga, de öfriga vokalerna, utom *e*, bibehållas samt enkelt ä (a) öfwergår i *e*, undantagande i sista Konjugationen, den der behåller stammens slut-vokal med utelemnande af det otydliga *j*, d. å. der ä' (a') bli rent ä (a), liksom de öfriga till tredje konjugationen hörande stammars *oj* bli *o*, *ej* bli *e*, *uj* *u* och *yj* till

y. Att det måste funnits, utom sjelfwa verbal-stammen, en sjelfständig vokal, som i passivet gått förlorad, finner man äfwen deraf, att af enstafwiga stammen saa uppkomna passiva stammen saata verkar på Historici=modi ändelse jfin alldeles som trestafwig stam (se II B. 1 d. 2:o β), d. å. passivi stam betraktas vara saa:otta, hwaraf sedan, genom sammansmältning, blifwit saatta, men, såvida det äfwen träffade vara factivum, som, att sluta af Finns undvikande karakter, d. w. s. benågenhet att hellre antaa än otaa, är en jemförelsewis tidigare utbildning, alltså gaf den, äfwen enligt bönnrot, senare utbildningen efter och blef saataa. Någon vokal har i passiv. blifwit utelemnad, det synes nog wid alla verber; ty de öfriga flerstafwiga begynna passivi ändelse med två t (tt), och sålunda kan intet ord, i Finnskan minst, begynnas. Men då det nu engång måste poneras någon vokal och, enligt en Tidskrifts yttrande, "intet lättare i syntaktiskt afseende kan förklara passivum, än denna des uppkomst af ota," så böra wi icke twefa att tro den utelemnade vokalen hafwa varit o; hest komparativus, den der uppstått påtagligen af ompa (ompi), t. ex. pahempi, awarampi, företer analogi af o:s försvinnande, —

samt ännu mer frequentativum, der, utom det att o försvinner, icke blott ä (a), på samma sätt alldeles som wid bildningen af passivum och tvåstafwiga stammars komparativ, öfswergår i e framföre l e (ole), t. ex. kååntele, polttete, utan ock tredje konjugationens åj (aj), oj, ej, uj, yj, i åe (ae), oe, ee, ue, ye, eller contracte: åj (aj), oj, ej, uj, yj; t. ex. lupaelee, -ajlee; keråele -åjle, kokoele -ojle, katkejlee, kalujle, jyrvjle. Att icke factivum förvandlar stam-vokalen, dertill är orsak, att här tillkommit anta, som har till begynnelse-vokal en guttural, hwilken är så lätt föränderlig eller, rättare sagdt i detta fall, förswinnelig, således icke för med sig eller inverkar på den föregående vokalen. Att åter n i factivum öfswergår till t, hör icke hit (se derom II B 1 b 4:o).

2:o uppstår (lingualen t) i de nominer, som hafwa ett ostadigt h (') i Illativen (d. å. andra declinationens nomina *), efter mer än tvåstafwiga stammar:

*) Skälet till att denna lag endast sträcker sig till nominer, är det, att alla mer än två-stafwiga werber af andra konjugationen hafwa antingen tt eller st före slut-vokalen ä (a), hwarföre ock af de

æ) före ändelse, då stammen slutas på ä (a); t. ex. tawarata (tawaraa), awarata, humalata, Zuma-lata, terawätä, pesewätä.

få nomina på sta och tta, — på stä eller ttä finnas inga alls, — ändelsen ta i st. för a är mindre vanlig. Kapustaa heter det, ej kapustata gerna; likaså alustaa, pohattaa, nawettaa, omettaa. Hvad åter ändelsen ö (o) eller y (u) widgår, så — om det ock funnes verbalstammar med sådan ändelse, hwilket dock icke är fallet, om man ej dit räknar reflexivum på u, som wisserligen ej i annat afwiker från 2:dra konjug., är att det har t i Inf. — så kunde ej verberna, i detta afseende, komma under samma kategori med nominerna, af skäl, som en hwar sjelf finner, åtminstone efter att ha genomläst II B. 1 a 2:0 och besinnat, att 3:dje pers. i Sing. af Histor. mod. sålunda blefwe lika med 2:dra p., och i plural. finge lingualframsföre läpp-medljuding. Deremot är löjt (lojt) i st. för j i ändelsen (lampilotta t. ex. i st. för lampija l. lampja) nominernas, ja substantivernas ensak, och tyckes uppkommit, för att närmare stilja pluralen ifrån singularen. Ej, som dertill ock, wid verber, till skillnad för Historicus modus ifrån Indicativ. praesens nyttjas, är, så att säga, en mensk ig uppfinning; emedan, hwilket redan örat låter ana, kuorej (uppkommit af kuori), lampeja (af lampija) äro, i jemförelse med

B) strax efter j, då den börjar ändelse efter stamslutet ö (o) l. y (u), d. w. s. efter pluralens stam, om denna är öj (oj), yj (uj); t. ex. opetetujta (opetettuja), kukkarojta (kukkaroja), ropakojta, koppelojta, låtåköjta, såparojta, kawkalojta, hömmöböjta, töttöböjta, pejtetyjta. Denna form är till lika mycken nytta i poësi att va:

Kuori och lampia, språk-widrigt, om och icke det, som det dock gör, stridde emot den allmänna bokstafs-förvandlings grunden, som syftar åt och ej ifrån läpparna, d. å. specielt lingualen e:s öfvergång till dentalen i och ej, såsom här hände, twertom. — Afwenså, ehuru af mindre skäl, tyckes den här, under II B 1 b 6:o, anförda regel om t:s öfvergång i n, wara, såsom eljest språk-widrig, egentligen så att betrakta, det t förswunnit före n, ehuru t. ex. wuonna ej skrifwes wuona, emedan det finnes ett skildt så bestaffadt substantif. Det enda fall: der n verkligen höres dubbelst efter förswinnandet af t, är i verberna på ne och nu t. ex. tarwinne n, -winnut, men här är att ihågkomma, det ursprungligen, ja ursprungligast, i det föregående eller af t uppståndna n:s plats, funnits afwen gutturalen h (tarwihthe), utom det att n är öfvergångs-ljud emellan gom- och tung-bokstafwer, såsom ofwan nämnts. Jfr. i öfrigt Grammatiken §: 66 och 33.

riera med, som den förra (a) gör olägenhet, i anseende till sina fyra korta stafwelser å rad och sin likljudighet, på apostrof när, med Caritivus. Har öj (oj) i pluralis uppstått af ä (a), nyttjas alltid t der- efter (hwarom mera nedan, II B 1 d 2:o βδ), liksom formen med t åfwen är wansligast, då ö (o) är ursprungligt, d. å. jemmål i singul. hörande till stammen.

D) Ändelsen (då den lika rätta, som lätthet medförande stammen i tredje konjugationen affes, hwarom mer på sitt ställe) ä (a) assimileras af stammens slut-vokal (mestendels i tal), af i dock minst; t. ex. katkea' (katkesi) katkee; håpeån, -peen; katoawa, katoowa; putoaa, putoo, l. putuaa -tuu; håwiät, wiit, kerkeätte l. kerkiätte, kerkeette l. -rkiitte. — Detsamma händer ock med adjektivernas stamslut. Men då slår ock adjektivum öfwer till en annan declination. Sileå, pimeå, korea, sakea har i Illat. -eå'an l. -ea'an; silee deremot sileesen eller -leese'en, pimeå -meesen o. s. w.

II. Stammen förändras sålunda, att i

A) Enstafwiga stammar

då j följer,, förlorar distongen (uo, ie, yö,

å [oa l. ua], ä [eä l. iä]) eller dubbla vokalen (uu, yy, aa [á], ää) sin föregående integrerande (bestånds) del, t. ex. suo, sojt; yö, öjtå; wie, wej; saa (soa, sua) saj; jáå (jeä) jájn; puu puja, pyy pyjtå, syy syjtå. Men ii slutar följande j i pii, som ger piitå äfven i pluralis, om icke den förlängda ändelsen löjtå nyttjas.

B) Med Flerstafwiga stammar ske följande förändringar.

1) 2:dra flexionen eller de nominalstammar, som slutas på enkel vokal med föregående konsonant (ej apostrof), och de verba, hwilka ej låta jota subscriptum höras efter stammen, lida nedan klaffificerade förvandling:

a) Hård konsonant (k, t, p) förändras, om den ej är första bokstaf i ordet.

1:o Då en icke contraherad stafwelse kommer att sluta sig på konsonant, apostrof eller ett tydligt, stående j (se ofwan, I 2), så händer, att

α) om en hård konsonant börjar denna stafwelse och samma hårda konsonant föregår, så försvinner den sistnämnda, d. å. den dubbla konsonanten förentlas; t. ex. otta, otan, otettu; puolukka, puolukan, -lukoja, -kojtani; ajtta, ajtan, aj-

tattani, ajtojttani; loppu, lopun, loput;
oppi, opin, opit, opittu; rakko, rakon; pak-
ko, pakon, pakotta; wirkka, wirkan, wirket-
ty; hankki, hankin, hanki'; — och

β) om wål en hård konsonant börjar ifrågawa-
rande ocontraherade staswelse, men icke samma kon-
sonant föregår, så sker konsonant-förmildring således,
att

p efter m (n) förwandlas till m; annars, utom
efter s (i ordet piispa) till v; t. ex. lampi,
-mmin; salpa, -lvan; arpa, arvan; lupa, lu-
van.

t assimileras af föregående liquida (l, t, n) ås-
wensom i Kalewala efter s samt blir efter h och vo-
kal d, som i Westfinskan antager ett ljud emellan r
och l, men i Ost-finskan ej höres annorlunda än på
sin höjd såsom v efter u, y eller v, som j efter i
eller j, och såsom h emellan aa och a' (i saada');
t. ex. pata padan, sota sodan, wuote wuo-
den, ajta aidan, pihti pihdin, pelto pelton,
parta parran, kanto kannon, musta (Kalew.)
mu'ssan.

k efter n blir g, för öfrigt en ifrån språket för-

swunnen bokstaf, som D:r Lönnrot föreslagit att beteckna med c *). Ex. lanka langan, lanko-
ngon, rejka rej'an, tajka taj'an, levka lev-
'an, hálka há'an, raaka raa'an, koka ko'on,
sika si'an, suku su'un, palko pal'on, lako,
la'on.

Anm. 1. Efter half-konsonanten s bibehålles k mestendels. Kalewala låter dock k förswinna icke blott efter s, utan äfwen efter t; t. ex. kos'en, mat'alla.

Anm. 2. Efter andra halfkons. h, bibehålles k i några dialekter (Karelen); t. ex. pihkan, táhkan, rahkan, pahkan, nahkan.

Anm. 3. I gamla Bibel-, Psalm-, Ewan-

*) Om wi wågade föreslå något, för att icke förwändla detta ljud med det latinska eller swenska c, så wore det, att skrifwa c omwändt (ç), ungefär som Ryfka ç, med den skilnad blott, att här finnes intet i midten. Det komme ju sålunda närmast apostrofen (aspiration, spiritus lenis) eller, råttare, utgjorde, såsom i uttalet, en större apostrof. Desså kunde, åtminstone före hårda vokaler, ett omswängdt q nyttjas, d. å. h med streck. Omswängningen wore derföre bättre än blott uppswändning, att då ej förwexling med det i språket allmännare brukade d, genom streckets bortglömande, förorsakades.

geli och lagbofs-versionen förekommer, ehuru mindre rätt, g icke blott emellan u och u (t. ex. sugun, lugun, pugun), utan ock emellan e och o (tegon), o och o åfwen om liquida komme emellan (till och med i en så aflågsen härledning som forgotta); likaså j efter l, r, om någon wél vokal följer (seljån, jåljen, fårjen, sårjen, härjån), samt slutligen v emellan l och o (pelvon och derivat. welvöllinen). — Wi sode mindre rätt, ehuru sist anförda exempel, såsom abstractum och af allmogen ej nyttjadt — ty de säga welka-påå, liksom palkka-mies för palkollinen, — blifwit allmänt brukligt, — utom hos lönnot. — Mindre rätt är det, ty icke ens i nuwarande West-finska röies, åtminstone ei öfwerallt, spår dertill. Det enda afvikande West-finskan har, i detta afseende, ifrån Ost-finskan, är, att i och e, åfwen efter det det uteflutna k, blott icke samma vokal är omedelbart förut (re'en, pi'in), fylla hiatus med j, då deremot i Ost-finska för kompensering af k gäller samma regel, som der för den af t. Endast de alldagligare orden, poj'an t. ex., höres alldeles som aja n (aja), d å. j hör till senare stafwelsen. — Att e efter e i re'en blie

j, liksom efter ä i må'en, få'en, må åfwen i förbigående nämnas. —

2:o. Då p, k eller t komme att omedelbart föregå en konsonant eller följa efter s i samma stafwelse, så försvinner den hårda konsonanten t. ex. kystå (ej kypstå), juosta (ej juoksta), wejstå (ej wejststå), fåsknyt (ej fåsknyt), fåstå (ej fåskstå), harakojlta (ej harakojlsta), lampilojsta (ej -lojststa).

b) Vid lingualen *) t är desutom att märka, att

1:o t verkar ofwan i II B 1 a 1:o omförmålda konsonant-förmildring, åfwen då den försvunnit (i grund af II B. 1 a 1:o α); t. ex. poltta, poltetun (poltettu), poltetujlle, poltetut; ajtta, ajtata' (ursprungligen ajtatta); repi (revittawá) revitáán, hápesi (hávetty, efter ej) hávetá', repesi (stam repe) revetá', lanke (langettu, -getti'in) langeta', -geten, getessa.

*) Tungan är den rörligaste språk-organ och de flesta ord bildas af tung-bokstafwer, liksom dessa af alla bokstafs-ljud äro de flesta. Dersöre sker ock, af de hårda konsonanterna, mesta förändring med lingualen.

2:o t försvinner efter h i samma stafwelse; t. ex. lahta, kahta (ej lahtta).

3:o t slukar i samma andra eller, då kontraktion skett, första stafwelse föregående n och z (ts, ht, tt, ss); t. ex. kolmatta (kolmantta), tarwittokoon (-tskoon), wåhetkään (-entkään), pa'ettu (pa'enttu), tarwittawa (-rwittawa), rawitti'in (wiztti'in), tuttu (tuntu). Om orsaken se ofwan I C.

4:o t assimilerar desamma (n och z), om den är i tredje stafwelsens början (ehuru det ny-uppkomna t, såwida det alltid då inträffar, att en slutna stafwelse följer, måste utgå, enligt II B 1 a 1:o); t. ex. wåheten (wåhenten, -heten), tarwita' (tarwitta af -izta), kaveta (kavetta af kaventa), aletessa (alentessa, hwaraf aletessa), lååtå' (låántå, lååttå), tuta' (tunta', tutta). — Analog härmed är Ost-finna öfvergången af n före s (i tredje persons suffix) till apostrof, hwilken förflyttas en stafwelse längre fram; nowkansa, -kasa'.

5:o t förvandlar omedelbart föregående sammansatt konsonant, k (om sk se ofwan II B a 1 2:o) till h och m till n; t. ex. peråtöntå (-åttöm-

tå), l u n t a (ej l u m t a), tehdå' (tehtå', tektå', teledå'
ursprungligen, se II B 1 a 1:0 β), t e h d e n, t e h
d e s s å; n å h d å', *)

*) Man har ock sagt. k före n öfvergå till h, t.
ex. i te hnyt, men lika gerna kunde man säga
detsamma ste med k före k, emedan det äfven
heter tehtå'ön (tektå'ön). Detta kan dock icke styrkas,
såsom före t (jfr. P e h t o r i [Inspektor], T o h t o r i),
och later otroligt, åtminstone före k; alldenstund
2 e k efter hvarann nogsamte finnas i språket.
Derföre är det här (7:0 e) förklaradt hafwa upp-
stått: te hnyt af te hnyt (te hnyt), te hnen af
te h t n e n, te h t å'ön af te h t t å'ön, o. s.
w. Öfvergången af e till t synes i t. ex. l y h nyt,
o l u t (stam: l y h y e, o l u e) samt emellan liqwi-
dae, som här mest komma i fråga, i K e n t r a a l i
(emellan r och n, likasom i t. ex., enligt vår här-
ledning, p u r t n u t, ehuru det ej till stammen
hörande t federmåra, af orsak, som i I C är an-
tydd, förswunnit samt n, enligt hwad nedan (3)
stadgas, plågar assimileras af bredwid stående r, bil-
dande sålunda p u r r u t. — Desutom, — att ej tala
derom, det Infinitiven så i verbas activum som
nominas singularis enklast förklaras hafwa sitt t,
som eljest ej utslutande tillhör nu ifrågawarande
flexion (2:dra), om icke efter liquidæ, s, h (k) och
(märk!) t — utom det att detta t, som sagdt,
enklast förklaras omedelbart uppkommet af e, helst
man, oberåknadt analogien med öfriga lika Illati-

6:o t förvandlas sjelft till

α) n före n, t. ex. t u l l u n n a (tullutna), wuon-
na (wuotna), tarwinnen (-witnen, II B 1 b 3:o).

β) s före wid böjning af e uppkommet i, om
icke s eller t föregår; t. ex. wete'en, wesiå; uute,
uusia, uusi; kansi (kante), warsi (warte), wuosi
(wuote). Går h före t, blir t qwar i nomina (i
synnerhet pluralis), men kan förvandlas i verba jem-
te h till ks; så tåhtiå (tåhte), lahtia (lahte), låh-
ti l. låksi (lånhte). När i uppkommit af å (a), så
år, i verba, s bruklig, men åfwen ömsom t dermed

vus hafwande, d. å. till samma deklination höran-
de nominas Infinit., icke har exempel på vokals
försvinnande ensam midt i ord, men deremot mån-
ga på vokals öfvergående i konsonant, i 3:dje de-
klination, (— utom allt detta, som redan i betyd-
lig mån borde inverka på omdömet, —) huru för-
klarar eljest t:s tillkomst före k wid trestafwiga
stammar på ne; t. ex. pa'etko'on (af pakene),
paetka'an; aletko'on (alene), kawatko'on (ka-
pene), wåhetkåå l. wåhetkee (wåhene)? Öfver-
gången af n till t före k år omöjlig, emedan n
år den med k mest allierade bokstaf, som ock sy-
nes deraf, att, wid konsonant-förmildring, k, en-
dast efter n, tydligt ersättes eller, som det kallats,
kompenseras (med g nemligen).

varierande, om icke twetydighet uppkomme; i hwilket fall t ståds bibehålles, åfvensom i h o j t i och paahiti (-toj). —

7:o t uppstår af stamslutet e, om antingen blott vokal eller vokal med föregående n eller k följer strax efter, och före stamslutet finnes:

α) endera l, r eller t; t. ex. tuulta (-lea), huulta (-lea), fåttå kâteå), sutta (sutea), worta (-rea), wuolla' (wuolea', -lta), luulla' (luulea', luulta'), kantta (kantea), tajvalta (jpalea), surra' (surea', surta'), surren (sureen, surten), surren (surenen, -rtnen, -rnen; se nedan c), surko'on (sureko'on, surtko'on); opetella' (opettelea', opettelta', opetelta'; se II B 1 a 1:o β). Verbet tuntea, der nunnation (n) går före t, bibehåller dock oftast e; låhteå nästan alltid, likaså substantiva lehteå, tåhteå, i hwilka h föregår t. I de former, der konsonant följer efter stammen låhte, förändras e aldrig.

β) s. t. ex. pestå' (peseå'), onnellista (-ea), kuusta (kuusea). Men går hård konsonant förut, kan e bibehållas, utom efter ps i nominal-stammarna lapse och kypse (se II B. 1 a 2:o), ks i verbet juokse samt de trestafwiga nominal-stammarna, som mista slut vokalen, och alltså (enl.

a 2:o) åfwen k redan i nominativen (t. ex. teråstå (-råfseå), fyunnystå), och efter ts i nomen wejstå (wejtseå) samt alla trestafwiga verbal-stammar (t. ex. tarwitse, se II B 1 b 4:o).

γ) enkelt n; t. ex. unta (unea), jowtsenta (-nea), fymmenta (neå), panna' (panea', -nta'), månnå' (måneå', -ntå').

δ) m, alltid i trestafwiga stammar, t. ex. awajme, -jnta (5:o ofwan); sårpime, sårvintå. I tvåstafwiga stammar varierar e med t, om föregående stafwelse är lång, och icke twetydighet uppkomme; tajme har -jmea och -nta; tojme, jmea, jnta; lojme -jmea jnta, liemi -meå ntå; men Suomi har alltid Suomea och t u o m i tuomea. Af de ord, som hafwa första stafwelsen kortt, har nimi och fy mi delsen meå, men lumi -nta.

ε) h; så tuohhta (tuohæa), wuohhta (-hæa), lohhta (-hæa). Men hanhi har hanhæa, troligen, liksom II B 1 b 2:o och ån nämnde a 2:o, af den orsaken, att icke heller stafwelse i Finskan slutas på 2 konsonanter, om ej liqwidå föregår muta eller s.

ζ) k i två korta stammar (der e, ä föregår) teke och uåke alltid. Åfvenså stundom då s fö-

regår k; laskea kan nemligen blifwa lasta', kás-
keá -stá', laskenut lasfut l. -snut (se nedan c). *)

8:o t uppstår slutligen före ä (a), d. å. i 3° finit., åfwen af ä (a) i Caritiva adjektivens stam-
slut; såsom onnetonta (onnettomaa), ålytöntå
(-yttömää), avutonta (avuttomaa).

c) n assimileras i böjning eller sammansättning
af bredwid stående

1:o l, r; t. ex. tullen (tulnen), purren (pur-
nen), kuullut (kuulnut), fellajnen (sentajnen).

2:o rent s, hwarwid dock åfwen n kan bibehåll-
las; såsom pesnen, pesnen.

d) Då j följer efter stammen, förändras den-
na, utom wid bildningen af reflexivum (der ock egent-
ligen är i), på följande sätt:

*) Dyliga sammandragningar ske dock åfwen, om icke
ke precis e förefinnes, efter t; t. ex. kááttá', i
gammal skrift vanlig, likasom kááttty, i st. för
káántáá, káánettty; till och med kaata
tawa för kaadettawa. Så får ock i Ost-
finskan ei blott hjälpsverbet ole, utan ock tule
ofta ock, ock, ock för ole', tuuk, tuk för
tule', ojsi (ois) l. tuissi (tujs), osi (os) o.
s. w. för olisi, tulisi; — ungesår som i
Franskan du, au uppstår af de le, a le; aux af
a les, des af de les.

1:o j sammansmälter till i stamslutet e, t. ex. t u l e, t u l i (-lej); sår k e, - r k i (rkej); s y l k e, - l k i (lkej).

2:o j förfar med stamslutet ä (a), utom i Conditionalis samt wid bildningen af nomina verbalia, som motswara tekiå (görare, macher), sålunda, att

α) i två stafwiga stammor:

ä alltid öfvergår till i; t. ex. p ö v t å, - t i å; j ö v t å, - v t i (vfi); j å t t å, - t t i.

a blir i, om o eller u eller hwardera finnas i föregående stafwelse, samt i verbal-stammorne t a j t a och k a t t a; t. ex. s o t a, s o t i a; s o l a, s o l i a; s u l a, s u l i; s u l k a, - l k i a; s u k a, - k i a; k o v r a, - r i a; s o r k k a, - r k k i a; k u k k a, k u k k i a; n u o r a, s u o r a, - r i a; s o r s a - s i a; k o j t t a - t t i; o s t a o s t i, n o s t a n o s t i, l u j s t a l u j s t i; m u j s t a, p u j s t a, - j s t i. Men om tve- tydighet med samma slags ord inträffade, (hwilket dock blott är fallet i substantiverna p u o l a och s u o l a,) samt när o eller u icke finnes i första stafwelsen, så förwandlas a till o; t. ex. p a t a, p a t o j a; w e r k a - r k o j a, s a t a s a t o j, s e v l a - l o j a, n a v r a - r o j, l a v l a - l o j, t i k k a - k k o j a, p a l a p a l o j. Dock bildas verba, om dubbel bokstaf eller st gå förut, både i och o; såsom a v t t a, a v t t o o. a v t t i; m a j s t a, - j s t o och

jsti, pajsta -sto o. sti, kaata (dubbel vokal i föreg. staswelse) kaato o. ti (fi), tajtta o. lajtta, -tto, tti; kasta, -sto, sti; wirkka, -rkko, rkki.

β) i mer än tvåstafwiga stammar:

a) uppstår i af så a, som ä, om w, m, s eller t omedelbart föregår; t. ex. hāmmentā, -nti (usi); isāntā -ntiā; puristan -isti; likistā, isti; kalasta -sti; palawa, -wia; harawa -wia; o: pettama -mia, sanoma -mia, wasama -mia, mustelma -mia, orajsa -jsia; kuulujsa -sia; men

δ) om ej w, m, s eller t går förut, så bildar detta ä (a) med följande i föreningen öjt (oit); t. ex. kattiā, kuffula, matala, sikkela, itikka, harakka, puolukka, mustikka, lillukka, wasara, tappura, makkara, sarana, ikkuna, opettaia, safea, makea bilda kattilojta etc., wintilā, imelā, pātākkā, wikkeliā, kāhārā, wākkārā, wārttānā, tōrkeā, pettājā -ōitā. Likwäl brukas wid de ord, som hafwa i eller i före ä (a) äfwen i i st. för öjt (oit), om ej i finnes i nästföregående (stammens mellersta) staswelse; så sakkeliā, wikkeliā, (kyl' on oksan) ottajia, (kun on kuusen) kaatajia. — Ex

empel på hithörande verber finnas icke, emedan de alla hafwa t före ä (a). Jfr. 1 C 2:o.

2) 3:dje Declinationen *), eller de ursprungligen trestafwiga stammar, som hafwa ä (a) med föregående vokal eller apostrof, eller ock, genom sammansmältning, dubbla, d. å. 2:ne lika, vokaler till stamslut; — dessa byta före j senare vokalen jemte j till i, hwilket i dock i wårdslösare tal och alltid i Infinitivus kasus, som eljest finge 4 korta stafwelser, jemte föregående aspiration sammansmälter till j. Ex. w a p a' a **), w a p a' i l l a (centr. -pajlla), -pajta; k a n k a' a, kanka'ille -ille, jta; t e r w e' e, -rwe'illå

*) Conjugationen kommer icke här i fråga, emedan, då den ursprungliga, verkliga icke imaginära stammen affes, 3:dje conjugationen alldeles inga regler behöfwer, utan inhemtas omedelbart ifrån paradigmen; — blott man erinrar sig ändelsen a (a):s assimilering af föregående vokal.

***) W a p a' a, annars den enda flerstafwiga stam, som stådsse bibehåller begge a i Nominativus orubbade, d. å. ej kontraheras, är ock det enda adjektivum på 2 vokaler, som icke kan eller, rättare, icke behöfwer assimileras, emedan den senare vokalen redan förut ursprungligen är lik den förra; — hwarföre ock detta är det enda adjektiv, som fullkomligt eller blott hörer till tredje declina-

-illå, jta; w e n e ' e , w e n e ' i l l å - n e j l l å , w e n e j t å ; e :
w å ' å , - ' i l l å (j l l å) ; t a k u u , - u i l l a j t a ; e p u u - u i l l a ;
l a ; w a s t u u - u i s t a . D e s u t o m ä r a t t m ä r k a :

1:o Nominativen, som, då den utan suffix är, redan i andra declinationen icke blott, enligt d o f w a n , af tvåstafwiga stammar på e och komparativer *) förvandlar slut-vokalen till i , utan ock låter den helt och hållet förswinna i t r e s t a f w i g a stammar på e , superlativer och Caritiva adjektiver, — denna Nominativ skiljer sig wid förfortningen (ty vokal-byte till i sker här aldrig) derigenom ifrån den en stafwelse mindre än stammen hafwande Nominativen i andra declinationen, att, då andra declinationen blott lemnar bort stammens slut-vokal och byter m , om det träffar bli sista bokstaf, till n , den 3:dje declinationen deremot förvandlar sin enkla slut-vokal ä (a) och i till s **) samt e till t (') ; hwarom allse närmare Gramm. §: 54.

tionen, äfvensom det enda, som alltid kan ha a postrof emellan sina sista stam-vokaler. —

*) Hit höra äfwen stammarne k u m p a och m o l e m p a . M i e h e byter h till s så i Nominat. som Infinitiv.

**) K e w å å har dock k e w å t , o r i ' i o r i ' , äfvensom t u o r e ' e och k i r w e ' e , t u o r e s , k i r w e s .

2:o *Essiven* har ofta i wårdslöst tal och *Infinitiven* alltid den i 1:o nämnda förkortade stammen; d. w. s. *Nominativen* utan suffix till stam. Apostrof i *Nominativus* assimileras af följande *t* i *Infinitivus* *); men *Essivus* får alltid, i sådana ord, som ha i *Nominat.* apostrof eller (nemligen i 2:dra decl.) *i*, den ursprungliga stammen.

3:o För dem, som wilja förklara stammen af sådana verber, som *lanke si*, *putosi*, *lupasi*, wara *lankea*, *putoa*, *lupa'a*, måste tilläggas, att, wid verbalstammar, 1:o i stället för nominernas ofwannämnda apostrof, ett *s* före i inträder, 2:o *ä* (*a*) före *k*, *n* samt till och med *t*, blir *t*. Att detta sätt att betrakta stammen dock icke är det rätta, hafwa wi, mer än en gång, redan angifwit; men må nu slutligen bewisas. — Då *ä* (*a*) är besintligt, om ej sammansmältning skett, i alla verber, hörande till tredje konjugationen, ehuru sådant icke sker i 3:dje declinationen, om ej *ä* (*a*) omedelbart före-

*) Exempel på apostrofens öfvergående äfwen i de andra hårda konsonanterna företer sammansättningen med partiklar. Så weneppá'án (wene'pá-án) on, tuleppas (tule'pás), (ej) olekka'an o. s. w.

går, då det naturligtvis icke behöft sammansmälta, utan ursprungligen är så; d. å. emedan t. ex. stammarna *lepe'e* (leve'), *wene'e*, *päre'e*, *navri'i*, *ruk'i'i*, *ori'i* icke ursprungligen hetat *lepeå*, *weneå*, *päreå*, *navria*, *rukia*, *oria*, såsom de motsvarande verbalstammarna *repee*, *kateee*, *håpee*, *håwii* uppkommit genom sammandragning af *repeå*, *kateea*, *håwiå*, *håpeå*: — så torde detta redan vara tillräckligt bevis, att bindevokalen, om man så vill, ä (a) i verber icke hör till eller beror af stammen, likasom i Nomina. Men desutom finnas många andra omständigheter, som lika bestämdt tala emot att anse t. ex. de anförda *lankea*, *putoa*, *lupa'a* för de egentliga stammarna. Der stammen till verber igenfinnes i nomina, är denna stam fullkomligt lika med nominernas stam, d. å. lika med nominativus kasus, då den nemligen icke stiljer sig ifrån stammen; men för tredje konjugationen, om man förer bindevokalen, verbets tredje vokal, d. å. ifrågavarande ä (a) till stammen, blefve denna stam icke allenast icke gemensam med nominerna, utan ock ingen kasus alls; ty infinitivus kasus af *lupa* heter *lupaa* l. -*oo*, ingenstädes *lupa'a* (med apostrof), såsom det är ursprungligen i

verbet; — oberäkadt det, att i hela Ost-finskan ä (a) alldeles icke finnes, utan åfwen det föregående ä (a) öfvergår litasom i Nomina, till e (o); bildande så- lunda l u p o r w a i st. f. -pa'awa, l e p e e w å för -på'awå oaktadt ä (a) naturligtwis hör till stammen och igenfinnes öfwerallt i Historicus modus, — men ej, i Ost-finskan, annorstådes (jemte ursprunglig stamslut-konsonant, i allmänhet taladt, då denna nemligen är hård, såsom i förevarande exempel p', utom i frequentativum*). Men, utom det, att hälften och dertill just kärnan af landet all- deles icke igenfunne stammen i verber på å'a (a'a), så

*) Thuru ej hithörande, må anmärkas, emedan åf- wen 3 person praes. Ind. blifwit betraktad, såsom den der återgåfwe stammen, — att icke ens i de öfriga konjugationer, denna innehåller stammen; Ost- finskan, som, enligt hwad åfwen Stenbäck an- märkt här om, har låhtöö i st. för låhtee, ha- koowat för hakee. Alltså måste man anse, så- som åfwen wi gjort, particip. praes. såsom stam- afwande åtminstone i andra konjugationen och hufwudsakligen derföre åfwen i första. Thema på Finska verber blir sålunda praes. partic. och Hi- stor. modus. Detta thema har och analogier i Finskan, ja. nogore betraktadt hwad sista konjuga- tionen beträffar, åfwen i Hebraiskan. —

händer det med den stam, som har e före binde-vokalen ä (a), att, såsom wi strax i början af företalet antydt, e öfvergår före ä (a) till i, och detta i hela landet. Huru skall därför gossen eller ynglingen i hast weta, att verbet *hå pi å n* egentligen bör heta *hå p e å n*, ehuru substantivet alltid har *hå pi å n* och verbet *hå wi å n* äfwen har ursprungligt i? Huru skall discenten begripa att *re pi å'* såsom Imperat. bör heta *re p e å'*, ehuru det, såsom Infinitiv, (då det är transit.) har till stam *re pi*? Yngalunda får han, mer än någon annan, reda på det, om icke man ledes att reflectera på *Historicus*, som af *hå pi å n* (-peån) har *hå p e si*, af *re pi å n* (repeån) *re p e si*, men af *hå wi å n* -wisi. — Ännu, utom dessa för praktiskt ändamål wisselriken wiatigaste skäl, finnes, om man jemför *factivi*, *frequentativi* och *passivi* bildning, det stammen i tredje konjugationen icke har mer än 2 stafweller — den senare slutande med enkel vokal. Man behöfwer nemligen icke vidare än jemföra *factiverna* *läh d e t t i* (af *läh te*) och *k a d o t t i* (af *k a t o s i*), *k u l u t t i* (af stammen *k u l u*), med *p u d u t t i* l. *p u d o t t i* (af *p u t u* l. *p u t o*), *k u u l u t t i* (-*lojtti*) l. -*lutti* af *k u u l u* med

hakkuutti *) och hakatti af hakka, háwitti (háwi, 3. conjug.) med karsitti (karsi, 2 conj.). Frequentativerna láhteile, och kutoile (2 conjug.), jemförda med putoile och katoile (af 3 conjug., puto), föra till samma resultat; likaså passiverna kudotaan (kutowa) och pudotaan (puotoawa), láhdetti'in och kadotti'in. Att icke i stammar på ä (a) likhet eger rum, i det 2:dra conjugation förvandlar ä (a) alltid i passivum och äfwen, då dubbla bokstäfwer eller st föregå **), i frequentativum, — dertill är orsak den, att ä (a) alltid kan ha apostrof, h eller j, efter stammen, då vokal föl-

*) För öfrigt kan hakkuutti förklaras för ett skil de verb ifrån hakkasi, såsom stammen poltta är det ifrån wala (2 conjug.), — som i åttå ifrån andra conjugationens jáådå, hwilket egentligen gåfwe jáåttå, likasom tuoda ger tuottaa (ei tottaa), saa (ursprungligen, såsom man förnimmer i Karelen, intransitiv, motsvarande det Tyska werden eller Franska venir) saattaa (ei sattaa).

**) Samma regel, som för bilbandet af både o och i i Historicus m., — nemligen (se ofwan) för de verba, som hafwa tvåstafwig stam och icke o eller u i förra stafwelsen. — Jaka, akka, maka bilda jakaele, makaele, akkale; ehuru poltta får -ttele.

jer *), hvarföre således ä (a) icke kommer att omedelbart råka o i oli, hvarmed frequentativet tyc. kes öft, att icke säga, måttat stammen, eller stöta i hop med otta, som sannolikast är tillsatsen wid passivets bildning. Slutligen får man icke förbise den märkvärdiga analogi, som, — när den både fortare, nåttare och rättare verbal stammen affes, — uppstår emellan declinationens och konjugationens ändelser **). Likasom 3:dje declinationen har s efter stammen (den rätta) i Illativus, så har 3:dje konjugationen i Historicus; och vill man jemföra ändelsen i particip. praesens, — derifrån det går an i Westfinskan att taga stammen, likasom öfverallt i de öfriga konjugationerna, — så finnes åfwen här en

*) Att åfwen j i Historicus modus strax efter tredje konjugationens stam, eller egentligen i stammens slut, verkar i sin mån, synes deraf, att, ehuru man ser tydliga exempel på åfwen andra vokalers, utom ä (a), försvinnande i frequent. (t. ex. o i Eatsele), det dock icke ges fall, då i tredje konjugationen annan vokal än ä (a) skulle försvunnit; och åfwen ä (a):s försvinnande är, så att säga, mera matt (t. ex. haffele, lykkele, jemförda med haffaele, lykkæele).

***) Och ändelserna äro väl hufvudsaken wid indelningen i flexioner (decl. och conjug.).

nåstan ännu mer öfverraskande likhet, och det i tre affeenden. Först har ändelsen efter 3:dje declinationens stam tre (3) oföränderligt bestämde bokstäfwer, — nemligen, utom konsonanterna s och n, en gifwen, icke af stammen, såsom i de öfriga declinationerne, beroende, vokal e; — likaså är i 3:dje konjugationen (efter vår här framställda åsigt), men och blott i 3:dje, tre (3) ändelse-bokstäfwer åwå (awa). För det andra finns 2 stafwelser i 3:dje konjugations och likaså ursprungligen i tredje deklinationens ändelse (se'en). Slutligen är samma vokal i ändelsernas hwardera stafwelse, ä och ä eller a och a i verbal- samt e och e i nominal-ändelsen.

Rättelser.

I Grammatiken:

§: 62. bör det i några exemplar (å gröfre papper) befintliga ej i tredje radens slut utgå. Afvensom i 6:te radens början orden: law sukojden ja.

I declinations-paradigm. pag. 20 kan (åtminstone föregående, till 2:dra i st. för 1:sta declinationen förda) asteristen utgå eller ock i noten tilläggas: §: 10—12 och 62.

I konjugations-schema, pag. 56 förekommer å sista raden, i början: Wajanta (3lat.), läs: Wajanta (Carit.), såsom ock sista bokstafwen samma rad bör få pricka. —

§: 30 kan ock tilläggas: o sanassa ruoka muutuu u:ksi k:n häwitesä.

I Företalet

felas pag. L, 5. raden, i flere exemplar, orden: i verba. I st. för: eller vokal med etc., bör det nemligen heta: eller i verba vokal med. För fullständighetens skull kunde ock tilläggas i not eller inom parenthes efter ordet verba: item Nominal-stammen wuote samt adjektiv. nuori och pieni, då de swara på frågan: när (på hwad tid)?

likaså äro i en del exemplar pag. XXX och XXXI några tryckfel icke rättade, hwaribland dock intet betydligare än pag. XXX rad. 11 suos, läs sus.

Pag. XXXV, 3 raden nedifr., har en manuscript-rad uteblifwit, så lydande: "och aj'an göra skilnad, åtminstone i flera dialekter; emedan aj'an"; men med dylika, icke på meningen inwerkande, brister, torde den för hufwudsaken intresserade läsaren benäget öfwerse.

§: 1.

Ujnat eli äänet Suomen kielessä owat 20. Näjstä on 8 äänikettä: u, o, a; e, i; ä, ö, y, ja 2 puoli-äänikettä: j, w; myös 8 keraketta: p, m; k, g, n; t, l, r, ja 2 puoli-keraketta: s (š), h. Ujnat, kadottua, merkitään puoliholla (').

§: 2.

Näjstä ajnoista g ej koskaan ole sanan ensimmäinen ääni, waan löwthy keskellä sanaa n:n jäl'essä, alkaen seuraawaa taruuta, esimerkiksi sanojsa: langen, kangas, langet, tungen. Löwthy samate Etelä-suotejsessa Suomesa (Häme'essä ja ranta-majlla) ajna, kuuluwa ikään kujn rl eli näjden ajnojen wajheella, ja jota kirjajmella d merkitään. Tämä myös fin on waan keski eli pääte-taruuta alkawa, niinku nähdaän sanojsa: sydän, tähden, tähde', sade', lähde', tahdon.

§: 3.

O kuuluu ku Ruotsin lyhyt ä eli Krejkan o (omikron). Ruotsin o kirjojtetaan Suomesa uo. E Suomesa taas

vastaa Ruotsin lyhyttä ä:tä, Kreikan lyhyttä e:tä, (epst: lon, ε). Ruotsin e kirjoitetaan Suomeksi ie. Suomen ää (ed, id eli pitkä ä) on pian ku Wenäjässä, keraketten jälkeen, π. & kuuluu ku saksan g eli Ruotsin kowa g.

§: 4.

Pajtsi tykkändään ulko-kieleistä f, joka Suomessa, sanaa alkaessa, muuttuu w:ksi ja keskellä sanaa taas hw:ksi, tavataan wanhojssa Suomalajissa kirjjoissa: r ja z, b, q ja c, joita on pidetty myös muuta, kuin peräti wieras-kielisiä, sanoja warten. Ovatkin edellä nimitetyt kaksi-kertaisia ajnoja tarkoittawat kirjajmet (r, z), etenki jälkimmäinen, Suomen kiele'en sopiwat; nimittäen keskellä sanaa, tavujta lopettamassa, semmojissa kohdissa kijn: lahti eli laksi, läksi eli lähti; metsä, joka pajkon sanotaan messä, tojssin (Häme'essä esim.) mettä, ylä-Sawossa ja Karjalassa ja vielä muualla metschä: eli metsjä:kin; ka t so, pajkottajin katto tajkka kato, kasso (kasso), kahto (kaho), katsjo; wejtsi (-jtti, jssi, jhti, jtssi), witsa j. n. e. Kirjajmet c ja q myös ej ole tokoonaan hylättäwät k:n siollisina keskellä sanaa niissä kohdin, joissa ei g sovi, niinkun äsken nimitetyssä sanassa hylättäää, joka alamajlla kuuluu pian ku hylättäää. Q olis pidettäwä esim. sanoissa: pal'ossa (sanasta palko), kul'ulla (kulku), sar'alle (sarika), raa'alle (raaka), la'olle (lako), ke'olle (keko), al'an (alkaa), taj'an (taj'an sanasta tajka), a'an (sanasta ajka, ej sanasta aja), ko'on (koko), sanalla sanoen, niissä pajkoin, jossa seuraa kowa äänike (u, o, a). Rajkissa wujssa kohdin sopii c niinku sanoissa: syl'in

(sylki), kul'in (kulli), sul'in (-lki), ve'en (veki), hä'an (häkä), kä'en (käki). — Samate b taitais olla' p:n siollinen, ellej oteta, niinku tässä kirjassa, v (yffin-kertainen w) tähän tarpeesen; ni'in esim. sanat: haavan (haapa) ja lavan (lapa) eroittaa' sanoista haawan (haawa, lavan (lawa).

§: 5.

Suomen nykyisessä kirjoituksessa tavattawat kirjaimet (puustawit) ovat:

u	o	a		p	f	t	f	h
			e i, j w, (b)	v [ff], (q)	g (c), d, (r)	(s)		
y	b	ä		m	n	r	l.	

Sulkujen sisällä olevat eivät vastaa mitään Suomen nykyistä ainaa ja tulewat kukaiesi aikaa woittain katoaman wieraista Suomen mukaan tawutetuista sanoista, warmaanki f, josta ej nä'y mitään mahdollista hyötyä Suomen kielellen olewan.

§: 6.

Uinat. (äänikke'et samate ku kerakke'et) ja'etaan kahdella muotoa, ensin tekimien eli kapineiden suhteen, joilla ne puhutaan, (organa), toiseksi äänensä enemmän eli vähemmän sujuwaisuuden suhteen (articulatio). Edellinen eli puhetekimet havastaan paraittain kerakkejsa; sujuwaisuudessa taas woittawat äänikke'et.

§: 7.

Puhe-tekimien suhteen ajnat ovat: Huuli-ajnat m, p, w, u, y; Kulku-la'en ajnat k, g, n, o, ö; Kulku-torwen ajnat h, a, ä; Hammas-ajnat s, i, j, ja Kieli-ajnat r, l, t, e.

§: 8.

Sujuwajsuuden suhteen ovat ajnat: kovat u, o, a, p, k, t; pehmeät y, ö, ä, m, n, r, l; keski-kertajset e, i, g, ja puoli-ajnat j, w, s, h.

§: 9.

Kowien ääniketten (u, o, a) jäl'essä ej sovi pehmeä äänike' samassa sanassa, waan y muuttuu u:ksi, ö o:ksi ja ä a:ksi. Esim. niittua (ej niittuä, wajkka sanotaan niittyä sekä nimeä), niittuko (ej niittukö), kiduttu (ej kidutty); maata (ej maata, wajkka mitä), maatko (ej maatkö), saatu (ej saaty); potkia (ej potkiä), potkiko, potkittu.

§: 10.

Koska sanoja tajwuttaessa, puoli-äänike j tulis seissomaan ihan äⁿ eli eⁿ perästä moni-ta-

wujssissa sanojssa, niin j e^m tahti ä^m kanssa sulaa yhteen i:ksi. Esim. sanasta leipä saadaan tajwuttaessa leipää (ej leipäjä), sanasta tule syntyy tuli (ej tulej), tuule tekee tuuli (ej tuulej).

§: 11.

Kun j, sanaa tajwuttaessa, sewraa a:ta, muuttuu a o:ksi, jollej edellisessä tawuussa ole o:ta eli u:ta. Jos on o eli u edellisessä tawuussa, niin a j^m kanssa sulaa i:ksi. Esim. sula tekee suli (ej sulaj), palaa paloj (ej palaj.)

§: 12.

3 nielajsee tawallisesti puheessa sewraawan j^m; waan koska niin tulee monikko ja yksikko, männyt ja nykyinen aika samalla sana-polwella merkityksi, niin kirjutuksessa i muuttuu e:ksi ja j jätetään sillään paikkojssensa. Esim. karsi tekee karsej (ej karsi), karpunki karpunkteja (ej =nkija).

§: 13.

Koska kassi äänikettä perätysten tulis, sanoja tajwuttajssa, olemaan j^m edellä, niin e

bellinen äänike' katoaa. Esim. suo soj (ej suoj), jää, jäj (ej jääj), wie wej (ej wiej), syö s'öj (ej sy'öj), puu puja (ej puujta); maa majta (ej maajta).

§: 14.

E aⁿ eli äⁿ edellä muuttuu, sanoja tajwutettaessa, t:ksi tⁿ ja pehmeiden keraketten l, n, r jälke'en. Esim. nuolta (ej nuolea), tuulta (ej tuulea), hiiltä (ej hiileä), unta (ej unea), suurta (ej suurea), wiittä (ej wiiteä), vuotta (ej wuotea), kanta, warta, (ej kantea, wartea).

§: 15.

M tⁿ edellä muuttuu n:ksi, k tulee n:n ja tⁿ edellä h:ksi. Esim. lojnta (ej lojmta), tehtävä (ej tektävä), nähty (ej näkty), nähny (ej näkny), Pektori (ej Pektori).

§: 16.

Puoli-kerakke'et, useasti ja aina äänike'en perästä, ja m, aina uⁿ ja oⁿ ollen edellisessä tawuussa, muuttaa myös jäl'estään eⁿ t:ksi, aⁿ eli äⁿ sevratesä tawutettaessa. Esim. pestä (ej peseä), lohja (ej lohea),

tuoh^ta (ej tuo^hea), lunt^a (ej lume^a, §: 13), tojn^ta ja lojn^ta (ej toj^mea, loj^mea).

§: 17.

Jos kowa kerake' s:ⁿ kanssa (ps, ks, ts,) tullis tⁿ ete'en, niin katoaa kowa kerake'; esim. lasta (ej lap^stä), kystä (ej kyp^stä), terästä (ej teräk^stä), kiitosta (ej kiitok^stä), kysymystä (ej -myk^stä), syöstä (ej syök^stä), wejstä (ej wej^stä), juosta (ej juok^stä).

§: 18.

Jos n t eli st owat toisen tawuun lopussa ja kolmas tawuu alkaa t:llä, niin katoaa n eli s. Esim. kolmatta (ej kolmant^ta), wiidettä (ej wiident^ttä), pa'ettu (ej pa'ent^ttu), tarwittawa (ej tarwist^ttawa, §: 17).

§: 19.

T iⁿ sewrates^sa muuttuu s:ksi, jos ej t ole kaksittain eikä i warsinainen (katso §: 10 ja 11). Esim. wesiä (wete'en), wiisi (wiite'en), susi (sute'en), tiesi (tietää), uusi (uute'en), huusi (huutaa). Jos tämän muutoksen kawtta syntysisäna, jonka mukainen jo löwtyy kielessä, niin pidetään t. esim. weti (sanasta wetää), kynti (kyn^ttää), wuoti (wuotaa), jowti (jow^ttaa), wojti (woj^ttaa), nowti (now^ttaa).

§: 20.

Koska kowa kerake' (p, k, t) tulis olemaan kaksittajn (pp, kk, tt), tojsen alkaessa kerakke'el- la eli puoliholla päättYWää tawuuta, niin katoaa edellinen. Esim. tajtan, tajta' (ej tajttan, tajtta') sanasta tajttaa, lajtas, lajta' (ej lajttas, lajtta') sanasta lajttaa, ajtan (ej ajttan) sanasta ajtta; wirkan wirka' (ej wirkkan, wirkka') sanasta wirkkaa, hankin hanki' (sanasta hankki), rakon (rakko), kulkun (kulkku); lupan (luppa), sopen (soppi), saapas (saappa'asen); ri- kas (rikka'asen), rakas (rakka'asen).

§: 21.

Jos §: 20. nimitetystä syystä t on kadon- nut tawuun lopussa, niin lu'etaan tämä ta- wuu myös kerakke'ella päättYne'eksi eli kiintiäksi; jonka wuoksi sitä alkawa kowa kerake' katoaa, jos on kaksittajn, ja muuttuu yksittäjn ollen, niinku §: 22, 23 ja 27 selittääwät. Esim. syötetyn (syötetty), mojtitulle (mojtittu), kojtetujsta (kojtettu), hakata', hakaten, hakatesa (sanasta hakkaa, hakakko'ou),

liikata jne, (liikattoon, liikkaa), lukota' (lukotta, lukko), pakota' (pakko a a verb. taj pakko subst.), piikata' (piikkaa ja piikka), lykätä' (lykkää); arvata' (arvatta arpa), kadota' (katoa), pudota' ja pudotun (pudottu, putoa), kudotaan (kudottaa kutoa), ha'etun (ha'ettu, hakea).

§: 22.

Þ, yksittäjn ollen, kiintiää, s. o. kerakke'el-
la tabi puoliholla päättynyää, siätawuuta alkamas-
sa, muuttuu m:kfi, jos m eli n on edellä, muu-
ton v:kfi. Esim. lammin (lampi), kumman (kun-
pi), turvan (turpa), salvan (salpa), revin, revit'
(revi). Ulkonajnen sana: piispa, tekee erojtusen,
pitäen p:n joka kohdassa.

§: 23.

Œ, yksiferrojn olewa kiintiän tawuan edel-
lä, tulee n:n päskkeen g:kfi ja muualla katoaa e-
li merkitään puoliholla. Esim. langan (lanka),
wingun (winku), langon (lanko), hengen (henki),
la'in (lafi), lew'an, tow'on (lewla, tewlo), sul-

'an (sulka), syl'en (sylki), hä'än (häkä), pi'in (pifi), lu'en ja lu'e' (lukea).

§: 24.

U:n, y:n ja w:n jälestä kuuluu k:n siollinen puoliho itäänku w; i:n ja j:n perästä taas ku j. Esim. luwin, nywin (nyki); lijan (lika); lewwan (lewka), rejjän (rejkä).

§: 25.

Jos k:n edellä sattuu s eli t, niin useimmissa paikojn pidetään k myös kerafkeella päätywässä tawuussa. Esim. kosken, matkan, matkalla. Kujtenni lu'etaan Kalewalasfaki: kos'en, mat'alla.

§: 26.

Karjalassa pidetään kanssa kiintiässä tawuussa h:n jälkeen k, josta onki hyöty, kaska hajraus eli sekannus monien muuten pian yhtälajisten sanojen wällillä niin paremmin wältetään. Esim. pihtan (pih'an), rahkan (rah'an), tähtän (täh'än), pahkan (pah'an).

§: 27.

L, kiintiän tajwutus-tawuun edellä ylsiferallisenä ollen, pehmenee d:ksi, pajsfi l, n eli r:n

jälkeen, koska se katoaa ja edellinen pehmeä aj-
na tulee kaksosjaksi. Esim. suden (sute'en), käden
(käte'en), tawdin (tawti, jossa sanassa i on war-
sinainen eli pysyvä järkähtämätönnä kaksissa
tajuuttelemisissa, ej siis j:stä ja edellä-käywäs-
tä äänikkeestä walettu, k. §: 19), ajdan (ajta),
pajdatta (pajta nim. ja pajta'a lawsukka),
tajdan (tajtaa), lajdan (lajta); pinnan (pinta),
pirran (pirta), hinnan (hinta), kannon (kanto',
kannon (kunto), annin (anti, jossa ej i ole §:
10. ja 11. jälkeen syntynyt), mullan (multa),
wallan (walta). lehdet, tähdet.

§: 28.

S:n jälkeen t enimmäiten pysyy kiintidssäki ta-
wu'ssa, waan toisin muuttuu s:ksi, niinku nähdaän
Kalewalassa: musfan Muurikin jal'esä (ej mustan).

§: 29.

Sawon ja Karjalan puhe'essa d ej ensinkään
kuulu, tahikka muuttuu, samate ku poistettu k, w:ksi
ja j:ksi (katso §: 24). Esim. suwen (sanasta sute'en
samate ku sanasta suwe'en), sion (sidon, sitoa), taj-
jan (tajdan, tajtaa). Waan koska on erotettava

esim. viime sanan välillä ja sanan: tajaan, joka tulee sanasta taja, niin on paras pitää d, johon kirjotuksessa yhä enimmin totutaan. Ujjan, joka tulee sekä sanasta ajka että aita, on pitänyt kaksi-ker-tajsen j jälkimmäisessä merkityksessä yleisen, ehkä sa-nasta ajka syntynyt aijan kuuluu pian kun a:an (sa-nasta aia'), s. o. kadottaa yhden j samate ku tavallinen, kulunut sana pojjan (pojka).

§: 30.

D:n kadottua, myös sitä edelle sattuma ie muut-tuu ii:ksi, uo uu:ksi; waan aa (oa, ua) saapi peräs-tään h:n d:n siaan. Esim. wii'ä (wiijä', wiedä'), tuu'a, (tuuwa', tuoda'), syh'ä (syhwä', syöä'); saa-ha (saada'). Tästä ylä-maan puhe-tavasta kuiten-kaan ej ole rajoittoa, waan hämminkiä.

§: 31.

Sawon ja Karjalan puhe-tapoja nowdattain muuttuu a, a:n sevratesa tajwutuksessa, tämän a:n kanssa oo:ksi ja ä ä:n kanssa ee:ksi. Esim. paloo (ej palaa, sanasta pala), paloo' (ej palaa' sanasta pala'). Lawsuksassa kuitenki pysyy useimmiten aa (puolihotonna) ja aina ää muuttumata'; warmen hämmennyksen walttamiseksi välillä sanojen: palaa (lawsuksa, polteta'an, ardet, brinner) paloo (Nimuk-ka, frusti, syde).

§: 32.

Maan eli pohjois itäisen Suomen puhe-
 poja myöten, e e:n sevratesa ihan wieretysten taj-
 wuttaessa, muuttuu o:ksi eli ö:ksi (katso §: 9) ja se-
 raawa e mu'assa; ja samate a puolihon ja aa:n se-
 ratesa, puolihon ja aa:n kera, saapi oo:ksi, ja ä
 puolihon ja ää:n kanssa ee:ksi, harwon öö:ksi. Esim.
 hakoo (hakee, hakea), lähtöö (lähtee, -hteä), lupoo
 (lupa'aa, lupasi), lepee ja (esim. Hirwensalmessa) le-
 pöö (sanasta lepää). Tämä kuitenkkin on kirjotuk-
 sessa wältettävä, ettej sanojen warssi häwiäjs.

§: 33.

E j:n edellä ei nä'h' olewan Suomelle rakas
 alku päätaan: Sillä siinä, missä a ja ä pysyhwät
 j:n edellä, e katoaa. Esim. waikka saattaja saadaan
 sanasta saattaa ja kääntäjä sanasta kääntää; niin
 sana tekee antaa tekiä (ei teke'ä), lähtiä (ei lähtejä)
 tulee sanasta lähteä' (katso §: 10).

§: 34.

E muuttuu s:ksi (§: 19 jälkeen) semmoisen i:n
 edessä, joka on syntynyt e:stä waan ej niin usejn
 a:sta ja j:stä (eli ä:stä ja j:stä) waletun i:n edellä.
 Esim. wesi (wete'-en), waan weti (wetaä), wuostia
 (wuoden) waan wuoti (wuotaa), kynsi (kynste'en) ja
 kynsi (-ntää), kowssia (kowte'en) waan pöwtiä (pöw-
 tään). U:sta eli ä:stä tullee'en i:n edellä ja h:n perästä
 t ajna Nimukojsa pysyy ja on myös lawsukojsa,

joissa ei senkautta ereystä saata' tulla', tavallisemman s:n kanssa vaihteleva; esim. löwti ja löwsi, (sanasta löwtää), wäänti ja wäänsi. kierti ja kiersti. Jos i eli s on t:n edellä, niin t alati pysyy; esim. hojti (-jtaa), osti (osta), kallisti (-staa), pisti (-stä); ej hojsti jne.

§: 35.

Suomen sanoja tavujhin ja'ettaessa on waariinotettava että ei enempi kun yksi kerake saa alkaa tavuuta, koska ei useampi kuin yksi kerake ole alkuun Suomalajsta sanaa al'ojttawa. Niin erojetaan esim. sanat palsto ja karttumisella näjn: pals-to (ej pal-sto), kart-tumisel-la (ej kar.ttumise-lla).

§: 36.

Äänikke'et uo, yö ja ie wiedään tavallisesti yhteen tavuusen, koska ne katsotaan yhdeksi ajnoaksi ajnaksi, jota kutsutaan kaksi-äänikke'eksi. Siis ja'etaan sanat tuottaa, syöttä ja wiettää ej: tu-ot-taa, sy-öt-tää, wi-et-tää, waan tuot-taa, syöt-tää, wiet-tää.

§: 37.

Samate pitkät äänikke'et, jotka Suomessa tähän asti tavallisesti ovat kirjoitetut kaksi-kertaisilla äänikkeillä, eswät te'e eri tavuuta. Esim. maata, kuusta/piitä, syötä, luuta, muuta, päättä erojetaan: maa-ta

(ej ma-a-ta), kuus-ta (oj ku-us-ta), pii-tä, syy-tä, luu-ta, muu-ta, pää-tä (ej pi-i-tä, sy y-tä, lu-u-ta j. n. e).

§: 38.

On myös koeteltu Suomalaisia kaksi-äänikkeistä ja pitkiä äänikkeistä kirjoittaa helpommasti, kaksi-äänikke'et nimittäen vasemmalta puolelta oikealle alaapäin wierewällä wiivalla (V) jälkimmäisen eli pää-äänikke'en (k. §: 13) ylitse ja pitkät äänikke'et taas samallaifella wiivalla, waan oikealta kädeltä vasemmalle kallistune'ella ('). Selwin kujehenki tajutais olla, kirjo ttaa nämä wiivat yhdessä (V, Circumflexus) sekä kaksi-ääniketten että pitkien äänikke'n päälle, e-tenki koska aa ylä-maassa kuuluu pian ku Franstkan oi, se on kun oa eli ua, ää kun eä tahi iä.

Sanojen tajwutuksesta.

§: 39.

Sanat owat tajpuwajset eli tajpumattomat. Tajpumattomat sanat, jasta pannaan tajpuwajsten pää-sanojen wäliin täwte'eksi eli lisäiksi, kutsutaan myös Wälitöjeksi. Esim. "Huone pa-laa nyt ja tekee suuren wahingon." Tässä o-

wat nyt ja ja tajpumatomia sanoja, muut
 fajffi tajpuwajfia.

§: 40.

Tajpuwajffet sanat wastaawat joko lawe-
 ampaa kysymystä: Teki-kö (tekekö) mitä?
 tajffa ajnoastaan nimen kysymystä: mikä, mitä,
 min, mistä, missä, mihin j. n. e. Edelliset ajkaan ja
 tekoon pystywät sanat kutsutaan Lawsuikoiksi,
 jälkimmäijset Nimukoiksi. Niin esimerkiksi,
 lawseessa: "Huone paloj nyt alkaen katosta
 siltaan," owat sanat paloj ja alkaen Law-
 sukojta, Huone, katosta ja siltaan Ni-
 mukoja (ja nyt tajpumaton sana eli Wälikkö).

§: 41.

Nimukat ja Lawukat tajwutetaan kolmeen
 eri muotoon. Nimukkojen tajwutteleminen kut-
 sutaan Siottelemiseksi, Lawukkojen tajwu-
 tus Käwttelemiseksi.

§: 42.

Sekä Siottelemiseen että Käwttelemiseen on tarvis ensin etsiä Sanojen warssi. Tämä löwdetään Nimukojsa Yksikön Yhdyntä-siasta (Illativ.) ja Lawsuikojsa Nykyjsen Uj'an Majninta-tavasta (Particip l. Adj M.) pajssi kolmannessa Käwttelemisessä, jossa warssi saadaan selwimmiten Kerronta-tavasta (Imperf.) Niin owat suo ja jää warret ensimmäiselle tajwutukselle ja saadaan Siottelemisessä sanojsta suo-hon ja jää-hän, Käwttelemisessä sanojsta suo-pa, jääpä, koska päätte'et hon (hän) ja pa (pä) erojtetaan; tule (tuule, sula, pala, wala, tahto, sylke, särke, kulu) warssi tojsessa tajwutuksesta ja löwtyy Nimukojsa sana-siassa -n, esim. tule'en (tuule'en, sula'an, pala'an, wala'an, tahto'on, sylke'en, särke'en, kulu'un), Lawsuikojsa sanassa tule-wa (tuule-wa, sulawa, palawa . . . kuluwa); lupa on warssi nimukasassa lupa'an ja lawsukasassa (kolmatta Käwttelemistä)

lupa-si; kanka'a saadaan warreksi kolmannessa Siottelemisessä sanasta kanka'a-sen samate ku wiite sanasta wiite'en tojsessa Siottelemisessä.

§: 43.

Kolmannessa tajwuttamisessa seuraa s warren jälkeen, sekä Nimukojsa että Lawsuukojsa, tojsessa Siottelemisessä puolihö (?) ja tojsessa Käwttelemisessä alitujnen w, ensimmäisessä Siottelemisessä taas pysywä, selkeä h ja Käwttelemisessä p eli w.

§: 44.

Warri ajna päättyy äänikke'ellä. Siis ei sana pieksi esimerkiksi ole kolmanteen Käwttelemisessä en yltiwä, koska s on warreen kuulawa. Samate kertajuuden eli äkkiäsyyn den lawsuukojsa (esim. katkajsin, potkajsin, nykäjsin, rykäjsin) helposti löwdetään s:n warreen kuulowan, koska löwtyy yleesen jokaissessa sanan Käwttelemisessä.

§: 45.

Suomen nimukoja siotellaan seuraavalla tavalla:

1.

2.

3.

Meikkö

Mikä (Nominat.)	Jää	Palo	Wapaa
Minkä (Genit.)	-n	-n	-n
Mikä (Infinit.)	-tä (ta)*	-ä (a)*	-tä (ta)
Mihin (Illat.)	-h-n**	-n**	-sen
Missä (Inessiv.)	-ssä (ssa)	-ssä (ssa)	-ssä (ssa)
Mistä (Elativ.)	-stä (sta)	-stä (sta)	-stä (sta)
Millen (Ullat.)	-llen	-llen	-llen
Millä (Adessiv.)	-llä (lla)	-llä (lla)	-llä (lla)
Miltä (Ablat.)	-ltä (lta)	-ltä (lta)	-ltä (lta)
Mikstä (Translat.)	-ksi	-ksi	-ksi
Kuna (Essivus)	-nä (na)	-nä (na)	-nä (na)
Miltä (Caritiv.)	-ttä (tta) ta: hi tä' (ta')	-ttä (tta) esi tä' (ta')	-ttä (tta) l. tä' (ta').

Monikko

Nomin. (Nimentä)	-t	-t	-t
Genit. (Hallinta)	-iden	-jen	-iden

* Katsa §: 9. *' §: 14—18. ** Wiiva (-) puolihon (') ja n:n välillä merkitsee lähimmäistä äänikettä.

Infin. (Kohdinta)	-jtá (jta)	já ja	*" jtá(jta)*"
Illat. (Vhdyntá)	-jhin	j'in	jsin
Jness. (Usunta)	-jśá (jsa)	jśá (jsa)	jśá (jsa)
Elat. (Erintá)	-jstá (jsta)	jstá (jsta)	jstá (jsta)
Allat. (Eulenta)	-jllen	jllen	jllen
Adesf. (Pidántá)	-jllá (jlla)	jllá (jlla)	jllá (jlla)
Ablat. (Láhdentá)	-jltá (jlta)	jltá (jlta)	jltá (jlta)
Transl. (Muutunta)	-jksi	jksi	jksi
Essivus (Olenta)	-jná (jna)	iná (ina)	iná (ina)
Carit. (Wajanta)	-jttá (jtta)	jttá (jtta)	jttá (jtta).

*" Katso §: 13.

§: 46.

Pajesi yleisen wajuttawaa akia kowien kerak-
keiden katoamisesta ja muutteljemasta kiintian ta-
wuun edellä, joka laki ylettyy vielä laweammalta
kujn pehmeiden áaniketten kowentuminen kowien jal-
keen, on siottelemisessa mujstettawa, että "t i:n e-
dellä muuttuu s:ksi, niin kohta kujn sama
muutos on tapahnut Mesikón Nimennásjá
(Nominat.) eli ensimmäisessä siassa.

§: 47.

Nimennán pääte' toisessa Tawutuksessa näkyy
alkujaan olle'en j edellä káywán áanikke'en kanssa,

wajkka j on sulanut yhteen, §§: 10 ja 34:n jälkeen, e:n kanssa ja wälistä a:nki kera (esim. kunpi, pa-rempi -mman); tojssissa paikoin taas kokonaan hä-winnyt, niinkun alkaa häwitä' lawsukojssaki. Niin sanotaan enimmiten tahto (ej tahtoi), anto (ej antoi), kulu (ej kului), kanto. Siksi esim sanojsta taitaa ja kattaa ei synny: taitoi (ta.to), kattoj (-tto), waan taitti ja katti. Samate warmaan kewis kanssa sanan kantoj jos ej kielessä jo löwtyjs myös sana kanssi.

§: 48.

Kohdinnan (Infinit.) warsti kolmannessa Siottelemisessä on Nimentä. Esim. kangas-ta (ej kanka'a ta), pensasta (ej pensa'ata), wiisast-ta (ej wiisa'ata), perettä eli pere'tä (ej pere'etä).

§: 49.

Puolihon jälkeen samassa sewraawa kera'e nie-lajsee puolihon ja tulee itse pian kaksikke'eksi, niinku sitä myös ammon on kirjutettu. Nyt kuitenkin nä-kyn puolihon kirjutuksessa pääsewän wojmiin jälleen, pa'tsi t n edessä, johon sattuu esim. sanassa pere-t-tä (pere'tä), josta äskön pääsimme, ja jota subteen muistettawa on, pohjan-maalla puolihon tämmöj-sissä sano'ssa, joissa e on warresta kadonnut, ej löwtywänkän, waan sen kadonneen kieli-äänikke'en sia'an saawan sukulajssensa kieli-kerakkeen t. (Sano-

taan pohjan-maalla per et, ej, niinku Karjalassa; peret eli pere' (k. §§: 7, 14 ja 16).

§: 50.

Etenki Majnikojssa (majne-sanojssa) ja myös Perukojssa (Perusanojssa) tapahtuu, Nimentä siaa saataessa, Sana-warren muutos, sekä toisessa, että erinomajttain kolmannessa Siottelemisessä. Ensimmäisessä Siottelemisessä ej tapahtu warren muutosta koskaan, waan Nimentä on ajna Sanan warssi.

§: 51.

Sanat, jotka päättyvät kerakke'ella Nimennäsä, pitäväät muutetun warren Rohdinnasaksi; siis, pajtssi sanaa mies ja 3:nen Siottelem. sanoja (k. §: 48), sewraawat: 1) Nimentä-päätte'ellä ut eli yt (Wähennys-sanat: kättyt, kyttyt, olut, lyhyt, tähyt (pieni kawnis tähti), kuuhut, päjwyt, ja Majninta-lawsukat: ollut, tulut, kawnyt, hafenu i. m., 2) päätte'ellä on tahi' on (warssi päät te'estä oma (oma), Wajanta-mainikat esim. onneton (avuton) -ttoman, ääneton -ettoman, 3) päätte'ellä in (imma l. imma) korkeimman porta'an majnikat (Superl.), esim. pyhin -imman (wanhin -im-

man); jonne myös woj lukea' Perukat: särvin (=rpi-
men), kowasin (=simen), hierin (katsi kuitenki §: 14—17
niin hywin tästä, kujan sanoista päätte'ellä s Nimen-
nästä ja k se warressa, esim. lupauستا, kiusausta).

§: 52.

Ta (tä) näkyy alkujaan olle'en päätte'enä jokaj-
sessa. Kohdinnassa, sekä Nimukoissa että lausukan
Nimentä-tavassa. Sillä tämä ta (ej ajnoastaan a)
tavataan, paitsi äskisissä kolmessa Eana-laadussa,
useampi-tavuisissa sanoissa toisessaaki Siottelemisessä;
esim. awarata, tawarata, humalata, Jumalata, ka-
walata, hämäärätä, lähäärätä, teräärätä, palawata, ja
monikossa: awarojta, tawarojta, humalojta, joista
kuitenki ajnoastaan nämä viimeiset yhteisestä kieli-
la'ista wähdän poikkeawat owat joksiki hyödyksi, muut
lyhyt-tavuiset, laulussa etenki, pelkäksi haitaksi. E-
nemmin hyötystä on päätteistä -lojta (lojta), jotka
liittyyvät toisen Siottelemisen Monikon warte'en se-
kä sanoissa, joiden warssi päättyy o:lla eli u:lla, että
niissä warma'an, joilla on i- eli e-päätynen warssi.
Toisaan onki parempi kirjuttaa karpunkilojta -lojsta,
kun karpunkteja -jsta, koska e j:n edellä ej näy
Suomelle sovelia'aksi (k. §: 33).

§: 53.

Kolmi-tawujset sanat te-päätteellä warressa ja nimennässä s ejwät tarkojta näkymiä asioita (concreta), waan ylttywät näkymöttömiin (abstracta), ja siis ejwät pidä monikkoa. Esim. sanat hywyys (hywyys-te) ja paahuus (=uute) ejwät anna hywyysiä eli paahuusia. Waan jos wälistä Monikko ikäänku pilkan päin löwtyy, niin se muuttaa warssi-päätte'en te kse:ksi esim. wiisus (-sauten ei saukse'en) wiisauksia, kojuus (=ruuden) kojuuksia.

§: 54.

Nimentä tawallisesti löwdetään Sana-kirjo'ssa. Waan wo daan myös warresta Nimentä saada seuraawien Seitsemän muutosten kawtta (joista nelkome ensimmäistä muutosta, §: 51 jälkeen, psähttywät Kohdintaan; niinku osittain myös wo daan sanoa niistä mujstaki, tieka jos ei wihon wiimmejsetä). Paitsi Sana-wartta miehe, josta tulee mies, wiimmejsetä a, no, ksi Nimennässä sattuwat

1) i m p a ja i m e muuttuuwat in:ksi (iimpa ein:ksi). Esim. Wanhippa ('an) wanhin, kowimpa win, onnellisimpa sin, onnettomimpa ttomin, (kal-liimpa llejn, kawniimpa nejn), särpime rwin, rewäjsime sin, härkime in.

2) t t ö m ä (ttoma) muuttuu t ö n (ton):ksi. Esim. Mielettömä letön, onnettona neton, nimetön (nimettömä).

3) y e (ue) ja e 'e tulee yt (ut):ksi. Esim. lyhyt (hye), olut (-ue), ollut (olle'e), männyt (männe'e).

4) ä (a) mainiokiossa pääätteellä mpä (-mpa, npa) niin myös e kerakettien jälkeen muuttuu i:ksi, joka tuskin kuuluu, erinomattain s:ksi muuttune'en t:n perästä, useampi-tavuisissa sanoissa (katso §: 33, 47 ja 53.) Esim. molempi (=mpa) vähempi (mpä), kōwhempi (-mpä), nimi (nime), wesi (wete), hywyns (hywynsi, =wynste), wiisauis (wiisawsi, =sawte). Sana file pitää e:n.

5) ne (me), le ja re usiampitawuisissa sanoissa n:ksi, l:ksi ja r:ksi. Esim. hōwhen (hōwhene), hapan (happame), tytär (tyttäre), wemmel (wempele).

6) 'a, 'ä 'i ja kse sulawat s:ksi, 'e 'e:ksi eli t:ksi. Esim. paras (=ra'a), walpas (lppa'a), wiefas (kka'a), walmis (mi'i), nawris (ri'i), puutos (=tokse), waris (ikse), kynnys (ykse). terwe', (terwe'e) lähde (=hte'e), kude' (kute'e); ewäs (ewä'ä), seiwäs (=jpä'ä). — Warsi kewä'ä tekee kewät, kirwe'e ja tuore'e kirwes ja tuores, ori'ori', ja tarpe'e:sta on tawallisin Nimentä: tarwis.

7) ise waluu inen:ksi, joka, tojsen sanan yhteen liitettä sä, wähenee is:ksi. Esim. Sana-warresta ihmise saadaan ihminen ja ihmis (parka, rukka, rawkka), onnellinen syntyy warresta onnellise, ihme'ellinen warresta ihme'ellise j. n. e.

§: 55.

Kerake-muutos, joka ensimmäisessä Tajwuttelemisessä ej woj tapahtua, ej saa ajkaan tojsisakan

Siottelemisissä, sanoihin yhdistyvään Kohta-liitte'en (personal=suffix) edellisessä tavuussa. Esim. kappansa (ej kappansa), tapansa (ej tawansa), länkensä (ej lāngensä), alkunsa (ej al'unsa), siltansa (ej sillan'sa). Ylä-maan puheessa myös kuuluu kappasa' eli kappase', tapasa' (tapase'), länkesä' (=nkese'), alkusa' (=use'), siltasa' (=siltase); joka puhetapa ej sodi sitä yleistä §: 20, 22, 23 ja 27:ssä ilmoitettua kielilakia wastojn. Kuitenkin ej ylä-maan puhe kirjoiteta sewrata, ja tekis, lyhyillä tawujllaan, estettä ruoilemissa.

§: 56.

Kohta:liitteiden kanssa siotellaan sanat sillä tawpaa, jotta Sanawarsi ajna pysyy Nimennässä, Siojen lopussa löwthwä kerake' (n eli t) katoaa ja i muuttuu e:ksi kohta-liitte'en edessä, jonka kawtta Nimentä molemmisssa Numeroisssa eli lu'uisssa ja Yksikön Hallinta tuleewat yhtäläisiksi; niinku sewraawasta tawlusta parajttajin nähdaän:

Yksikkö:

Nimentä	Mi(kä)	Quis	Swem	Ukko-(ni, si, nsa, mme, nne)
Hallinta	Min	Cuius	Swemis	Ukko-ni j. n. e.

Kohdinta	Mitá	Quem	Hwem	Ukkoa-ni (si jne).
Yhdyntá	Mihin	In quem	In i hwem	Ukko'o-ni, --
Usunta	Misá	In quo	Inne i hwem	Ukossa-
Erintá	Mistá	E quo	Ur hwem	Ukosta-
Zulenta	Millen	Ad quem	Ut hwem	Ukolle-
Pidántá	Millá	Apud quem	Pá hwem	Ukolla-
Sáhdentá	Miltá	A quo	Af hwem	Ukolta-
Muutunta	Miksi	(Cui)	(Till hwad)	Ukolse-
Olenta	(Kuna)	(Quo), ut	sásom (i st. Ukkona- (qua) quis för) hwem	
Wajanta	Mittá	sine quo	utan hwem	Ukotta

Monikko:

Nim.	Kut	Qui	Hwilka	Ukko- ni, si; mme, nne; nsa (sa', se')
Hall.	Kujden	Quorum	Hwilkas	Ukkoje-(ni j. n. e.)
Kohd.	Kujta	Quos	Hwilka	Ukkoja-(ni j. n. e.)
Yhd.	Kujhin	In quos	In i hwilka	Ukkojhi (ni ---)
Usunta	Kujssa	In quibus	Inne i hwilka	Ukojsa-
Erintá	Kujsta	E quibus	Ur hwilka	Ukojsa-
Zulenta	Kujllen	Ad quos	Ut hwilka	Ukojle-

Pib.	Kujlla	Upud quos Pâ hwilka	Ukojlla-
Lâhd.	Kujlta	U quibus Af hwilka	Ukojlta-
Muut.	Kujksi	(Quibus) (Till hwilka)	Ukojkse-
Olenta	Kujna	(Quibus) ut Sâsom (i st. (qua) qui sör) hwilka	Ukkojna-
Waj.	Kujtta	Sine quibus Utan hwilka	Ukojtta-

§: 57.

Myös kirjossaki nähdaän, ylä-maan puhetta myö-
ten, kolmannen Kohtaliitte'en (=nsa) siassa, ajnoasti
n ja edellinen äänike kaksikertajsepa; esim.
Kukkojaan (=jansa), kufkolleen (=llensa). Waan niis:
sä pajkojn, missä pelkkä warssi sattuu liitte'en edelle
(s. o. Nimennissä ja Uksikön Hallinnassa k. §: 56),
tämä muutos ej saa tilaa, jottej sana Uksikön lii-
tettömän Uhdynän kaltaiseksi nytyjs.

§: 58.

Kajkista sanojsta wojpi, pajtsi jo nimitetty-
jä Sioja, saada' kohta-liitteinen sia, nimeltä
Taksinta, joka kujtenki joka-päiwäjsessä puheessa
ej te'e erojtuusta Uksikön ja Monikon Wälillä.
Taksinta-sian pääte' on jne.; sanasta kukko

esim. kulkojne-ni (= si j. n. e.), kala kalojne-,
hawta hawtojne-, powta powtine-, sota sotine- j. m.

§: 59.

Koska Zaksinta wälistä pidetään ilman Koh-
liitettä, niin katoaa e, esim. kujwin jal'ojn, wähin
ewäjn (ej: kujwine jalkojne, wähine ewäjne). Zhan
samate tapahtuu lawsukojssa Muutunnan kanssa,
niin jotta sanasta hakatakse- esim. syntyy haka-
taks, joka sitte, s:n (kosk'ej löwdy suomen sanaa, jo-
ka alkuaan päättyis kahdella kerakke'ella) kadottua,
kuuluu pian ku lawsukan Kohdinta: hakata'; joski
lawseessa: otti hakatak (=takseen), hakata kuuluu sa-
mate ku haastaessa: tahtoj hakata', tajsji hakata'.

§: 60.

Myös löwtyy sana-sia =tse (=te', ten, hde', k.
§: 3.), jota on kutsuttu Siwunnaksi ja joka wastaa
Kohdintaa Nimukka-wälikön (praepositio) myöten
kanssa; esim. meritse = mertä myöten, siwujte = si-
wua myöte' (långs med l. utmed sidan, d. å förbi).

§: 61.

Kohta-liitteinen Zaksinta selitetään Hallin-
nalla ja Nimukka-wäliköllä kanssa eli keralla (kera),

liitetön Pidännältä. Esim. Särkineni = särki-
ni kanssa (kera), kalujenne = kalujne keralla; waan ká-
sin ja hampain = kásilla ja hampajlla (med l. genom
icke i sällskap med) hánder och tánder). Ihan
samate latinan kielessá Nimukka (ej lawsukka) =wá-
liffó cum pidetáán niissä kohdin, joissa Suomesa
tarvitaan kohta-liite' eli Nimukka=wáliffó.

§: 62.

Sana Onni, jolla on warssi onne, ej muuta
e:tá t:ksi §: 14 jälkeen, warmaan sen wuoksi että n
on kaksittain. Samate on mujstettawa, että ej
j:n sewratesa puolihollinen warssi-pääte ('a, 'e, 'i,
'u) katoaa taj, pisti Kohdinnassa, j:n kanssa sulaa
yhteen 'i:ksi; esim. renka'a-jlla (=ka'illa, kajlla), ja
lawsukkojen ja useampi-tawujsten sanojen pääte á (a)
tulee j:n kanssa i:ksi, jos w, m, f eli t on ihan e-
dellä, muutojn ój (oj):ksi ja Kohdinnassa ójt (ojt):ksi;
niinku: warasti palawia tappurojta, tekijójtá, win-
tilójtá, mustelmia, mustifojta, harawia, harakoj-
ta, wasamia, wasarójtá, orajsia (ej warastoj pala-
woja tappuria, tekijjá, §: 10 ja 11).

§: 63.

Sanat: puola ja suola saawat, wásten la-
fia §: 11:ssá, Monikon Kohdinnassa puoloja, suos

loja (ej puolia, suolia), warmaan erojtukseksi sanojsta puoli ja suoli, jotka muuten kuulujswat majnitusssa Kohdinnassa samalla tapaa.

§: 64.

Huolimattomassa puhe'essa sanotaan myös esim. wierasna ja wierassa siihen siaan kujan pitäis olla: wiera'ana; s. o. nimentä pidetään wartena myös Olennessa (ej ajnoastaan Kohdinnassa, katso §: 48) Kolmannessa Siottelemisessä. Myös tojssessa Siottelemisessä tapahtuu sama sanojssa: 1) päätteellä ön (on) Nimennässä eli ömä (oma) warressa (k. §: 51); esim. wiatonna, joka on tawallisempi kun wiattomana, jos ej jotai Nimukkaa (niinku: lapsena) yhdisty häneesen; 2) päätteellä yt (ut) Nimennässä ja e'e warressa, s. o. Tehtävän Muodon Männe'en Ujan Majninnassa, joka pitää Nimennän warren Olennessä, koska tämä olenta on yhdistetty Upu-lawsumka'an; on (olen, olet j. n. e.), s. t. s., koska Olenta ej ole enempää olenta, waan osallinen Männe'en Ujan lawsumta (Kerronta, Ehdonta eli Arwelo-)tavassa; 3) wälistä sanojssa päätteellä in ja warresta -kse syntyneellä päätteellä s Nimennässä (§: 54 ja 66).

§: 65.

Kieli-äänike e jokapäjwäjsessä puhe'essa katoaa lawsumkojssa semminki kolmatta sanan tawuuta alkawan k ja n:n edessä, l, n, r eli s:n jälke'en, koska tieli-kerak-

ke'et l ja r ajna wojttaawat sewraawan n:n mukaj=seksensa, waan s sekä pitää n:n sillään että muuttaa hānet s:ksi, joksi sanomme piennā (pienenā), kuollen (kuolenen), pesnen ja pessēn (pesenen), purren (purenen), kuollut (kuolenut), kuolle'en (kuolene'en), kuolkaan.

§: 66.

Sanat lapsena ja kypsena kuuluwat siwemmin puhuesa: lasša, lasna ja kysšā, kysnā (k. §: 65 ja 17). Wuotena usejmmiten kuuluu: vuonna. Samate muuttuu t n:ksi Majninnassa (k. §: 64) n:n edellä; esim. kāskenynnā (ej kāskenytnā), kuullunna (ej kuullutna) Syy, miksi ej tāsšā t wie n:ää mukiinsa, niinku tekee tämän edelläki kādessa (k. §: 18) myös t:n muututtua s:ksi (esim. Majniikka-luku sanojssa: kolmaas l. kolmas (kolmansi), wiides jne) mahtaa olla se, jotta muuten syntyjs kāskenytnā, kuullutta, vuotta, jotka sanat muuta merkitseewāt. Niin sana tarwitsenen muuttuu tarwinnen:ksi.

§: 67.

Monikon Rohdinnassa ja Hallinnassa o (ö)-eli u (y)-päättejssä useampi-tarwuisissa sanojssa on j:t yhtä useasti warren jal'essa, ku j (ilman t:tä); esim. pejtettyjä, =jtetyjtä, sammakkoja -akojta. Kes'a se-ekä j että t kuuluu tāsšā selwästi, ejkē yhteen-sulamista ole tapahtunut, niin waarin-otetaan laki kerakemuutossesta kiintiän tarwuun edellä, (k. §: 20, 23 ja

25, 27, 21), esim. alangojta, awannojta, puo-
 listojta (-s'ojta), lätälöjta, opetetujta,
 samate ku mujssa 2:sen siottelemisen sanojssa, joilla
 ont Kohdinnassa (§: 52 ja 62), niinku: mansikoi-
 ta, lillukojta, puolukojta, lufikojta, kasakoi-
 ta; waan wastojn sitä kijn tapahtuu Kerronnassa
 (Histor. modus), jossa j tustin kuuluu -sillä antoi
 esim. sanotaan anto-, ja Kolmannen Siottelemisen
 sanojssa (k. §: 62). Tästä nätee, että j wajkuttaa
 samate ku kerakke'et, koska kajkki on alallansa eli paj-
 kojlla'an.

§: 68.

Samate ku Nimentä Nimukojlle etenki kolman-
 nessa Siottelemisessa (k. §: 54), myös Kerronta,
 tojssessa ja ensimmäisessä Käwttelmissä, on etsi-
 täwä, lawujukojllen; ja on tässä mujstettawa, paitsi
 jo (§: 10—12 ja 62) nimitettyjä lafia, että niissä
 lawujukojssa, jotka, §: 11 muka'an, muuttaawat a:n
 o:ksi, myös muute i:ksi on tawallinen, jos kaksike
 (samat ajnat perätysten) eli st on edellä. Esim.
 lajttä -tto ja -tti, kasta kasto ja -sti, kaata kaato
 ja kaati (-kaasi, §: 19); pajsta -sto -sti; saatta
 -tto -tti.

§: 69.

Myös näkyy eroitus merkityksessä olevan äsken nimitetyn Kaksos- eli Kaksinta-Kerronnan eri ja senten välillä, pian sama fujn välillä Monikko kohdelman ja Yksikkö-kohdelman Sianimukojssa, tahti Monikko- ja Yksikkö-nimennän välillä Pää- eli Perukka-lufusanojssa (Numeralia Cardin.), elikkä, kufatiefi myös, kahdella eri-äänikkeellä päättävien, siis 2:seen siottemiseen kuuluvien ja kolmi-tarwujsten Majnikojden, ja tojselta puolelta, yhdellä, pitkällä, äänikkeellä, s. o. 3:ttä Siottelemista olevien kaksitarwujsten välillä. Majston (awton): majstin (awtin) = hänet (mejdät): hänen (mejdän), taikka = kahdet (kahdeksat, yksillä): kaksi (kahdeksan, yhdellä), l. = fileä (silia): filee.

§: 70.

Kohdelma-siaa, s. o. sitä siaa, joka fewraa jär'estään eli jyrkästi tojselle tekewien tahti tojsen päälle wajkuttawien (transit.) lawsukojden perästä, ej löwdy Suomesa; waan tähän tarpe'esen pidentään, koska asia eli kohdelma on määräämätön, Kohdinta (määräämätön Nimentä), ja kohdelman ollessa määrätön, Monikossa, määrätyn Kaksennän ja myös pelkkien kohdatonten Tapojen jälke'en Nimentä muuten Hallinta (Genit.). Esim. toj (wej) hevoiset, hevoisen, hevoista hevoisia; tuo hevojenen, -ista, -issia, -iset; on myöhdä (tarwis) tuoda' hevojenen (ista, issia, iset), waan tahti toj tuoda' hevoisen (ista jne.), al'a' hankkia (wie-

bä') hevojuen (jsta). Kohdatonten tapojen perästä kuitenki harvojn pidetä'än määrättö kohdelma.

§: 71.

Hallinta näkyy Suomen Oksikösfä olewan Nimennän siassa wälistä niinku, paitsi mitä §: 70:ssä nimitettiin, lawsukan Majnitelma tavassa (esim. näkyy polttawan, luultiin tulewan) ja luku sanojsa 7—10. Niin myös se Kohdinnan kansa wajhtelesken Kohdallisten tapojen Tulewassa Ujassa; pitää ä tuleman Itä-Suomesa kuuluu pitää ä tulla'. 1,000 Suomeksi kansa merkitään kohdinnalla: tuhatta. Tuhansi on, samate ku seitsämä . . . kymmen eli ykköjnen . . . kuutonen, totisia tawallisia Nimukoja, niinku. Ruotsissa: etta, tvåa, trea etc. Waan siinä kohdin, missä muut kielet, erinomattain Wenäjän, joilla ej ole eri määräs-sanaa (artikel), pitääwät Hallintaa määrättömän tahi Kohdelma-siansa (Accus.) puolesta eli pajkojlla, siinä Suomi, jolla on eri Määräämättömyyden sia, pitää tämän, s. o. Kohdinnan. Esim. egere pecuniae (-ia) = tarwita' rahaa; деньги есть = on rahaa; не теряю денегъ = en kadota' rahoja. Wenäjän kielen omajisuus panna' luonnostaan eläwän, s. o. elää woiwan Kohdelman Hallinta-siaan Oksikösfä, ja ajnoastaan Miehisten (maskul.) Nimukoiden Monikossa, antaa jonkun sel'on Suomen Hallinnan pitämisestä Nimennän siassa Oksikösfä, samate ku latinan kohdatonten (imperson.) lawsukojden liittelemä Hallin-

taan, — ei ainoastaan Kohdelma-siaan, — (esim. Ho-
minis interest l. refert facti (facere), Me pudet (poe-
nitet etc. facti l. fecisse, Me oportet l. decet) jollai-
muotoa ovat verrattawat, tojstansa selittää', Suo-
men sanatapaan: Minun pitää tekemän.

§: 72.

Koska lu'un-lasku-sana on yksikön Nimennäissä,
niin pannaan wieresä olewa, siihen kuuluwa Nimuk-
ka Kohdinta'an, jos luku on korke'empi kuin yksi;
muuten pidetään sama sia luku-sanassa ku pää-ni-
mukassaki. Esim kaksi miestä, kahdelle miehelle,
kahden miehen. Sanoissa, joilla ei ole yksikköä, pi-
detään luku-sanastaki Monikko esim. kahdet suijset,
kahdet häät, wiidet päijset, neljät howsut Samate
ku Suomesa kaksi, kolme jne miestä, sanotaan
Ruotsissa två, tre etc. man ja Wenäjässä два,
три, четыре человека; waan ei kumpaisessa-
kan näjssä kielissä se ulotu' niin laiwialta kun Suo-
messä. Wenäjässä tosin myös muut sanat ku чело-
векка pidetään jälkeen luku-sanojen, mut siihen siaan
kajkki yli neljän waatiiwat Monikon Hallintaa; waan
Suomesa ei niin.

§: 73.

Luku-sanat eli Numerot yli kymmeneen sanotaan:
Yks tojsta eli yks tojsta kymmentä, kaksi tojsta
(kymmentä), kolmi tojsta, neljä t. . . , yhdeksän tojsta,
kaksi kymmentä. Sämän jälkeen jataantuuwat

Numerot kahteen laatuun: 1) kaksi kymmentä yks, kaksi-kymmentä kaksi j. n. e., kujan muissaki tielisissä, eli 2) yks kolmatta (kymmentä), kaksi-kolmatta jne.; s. t. s. Pää-lu'unnat yhdestä yhdeksään asti (1—9) liitetään Kõhdintaan seuraavan Kymmenkunnan Järjestös- eli Mainikka-lu'unnassa (Numeral. Ordín.). 30 jälleen sanotaan kolm kymmentä, s. o. kolmen Nimentä ja kymmenen Kõhdinta, 90 kuuluu yhdeksän kymmentä, 100 sata, 200 kaksi sataa jne. Muuten Järjestös-lu'ut yli kymmenen nimitetään: Yksitoista kymmenes = undecimus (-ma, mum) Latinas- sa eli Ruotsin elfte, kaksi-toista-kymmenes = duodecimus ja tolfte, kolmas toista = decimus tertius, - - - - yhdeksäs toista = undevicesimus l. decimus nonus, kaksi-kymmenes = vicesimus l. vigesimus, kaksi-kymmentä ensimmäinen eli ensimmäinen kolmatta (kymmenettä) = vicesimus primus, Ruots. tjuguförsta eli tjugunde första, etc.

§: 74.

Kõhdinta Numerojllen yksi ja kaksi, joilla on warkena yhtä, kahde, on yhtä, kahda (ei yhtä, kahda, l. §: 14). Samate on myös warkillen kahde, haahde, joilla on Nimennässä (§.

4) sekä lakki, haaksi, että lahti, haahhti, Kõh-
dinnassa lakka, haahhta eli lakhta, haahtea. Leh-
te, tähte, jotka pitääwät ht joka paikassa (k. §: 46),
saawat kõhdinnassa usejmmiten, wasten lakia (§: 14),
pitää ensä. Syy tähän, kujan myös siihen, ett' ei
puoli-kerakke'et ajna muuta jäl'estään e:tä t:kksi (§: 16),
ja, jos muuttaawat, niin kadottaawat edellä olewan
kerakke'en (§. 17), on se epäilemättä, että Suomen
tawuu ei saata' päättää kahdella ke-
rakke'ella, jollei edellinen ole peh-
myt ja jälkimmäinen kowa eli s. Siis
ei ajnoastaan t, waan myös sitä edellinen h eli
sewraawa f määnee mukiin, jos t-' eli tt on samassa
perästä (§: 18). Syy taas, miksi myös n kolmi-
tawuississa warssissa samassa tapauksessa kanssa menee
myöten, ei woj olla' muu, kun se, että n:llä, joka
kuuluu ikäänku nenästä, ei ole woimaa suomessa, e-
nemmän ku Grekassa s:n käään edessä (§: 55); alati'
pöshä' pitkissä warssissa. Samate h, niinkun äsken
nä'immä, lyhyessäki tawuussa muuttuu s:n edellä aj-
na k:kksi. —

§: 75.

Sia-nimukojsta eli Nimukkejsta (pronomina),
s. o. semmojista pienistä Nimukojsta, joita, puhetta

lobentää', pidetään pää-nimukojden, s. o. peruko;ben
 siassa, ovat: minä, sinä, hän (hään, heän, hiän);
 me (myö), te (työ), he (hyö, het) Rohdalliset nimuk-
 te'et. Näistä ne kolm ensimmäistä merkitseewät M-
 sikkössä olewaa kohtaa, henkeä eli ihmistä, ne kolmi
 jälkimmäistä taas Monikossa olewia kohtia; waan sik-
 si ej näitä wiimmeks nimitettyjä tarwitse eikä Suo-
 messa saa lukea itsiänsä Monikko'on, enemmän ku n
 esim. Saksankielistä i h r e r eli i h r e s Naisselliseksi
 (foemin.) tahi seine Mies-puoliseksi, elikkä myös
 Wenähen Павлова eli -лово Mies-puoliseksi ja Со-
 единъ -но, Nais-puoliseksi.

§: 76.

Warret Rohdallisille Nimukke'illen ovat: Mi-
 nu, sinu, häne; mejtä, tejtä, hejtä. Wiim-
 meks nimitetyt kolm wartta ovat myös Rohdinta-
 siat, s. o. Rohdinta kadottaa hejdän jäl'estä liitte'en-
 sä ä (a). N (§: 74) muutamissa pajkon myös ka-
 toaa sekä warresta että Nimennästä, joka sillojn kuu-
 luu ikään ku mie, sie. Runoissa kuulemma myös
 wälistä mä (ma), mun, sä (sa), sun, ja joka-päjä-
 wäissessä puheessaki mullen, -lla, lta; sulle jne;
 niinku kanssa minuusen (-seen), sinuusen, häne'sen.
 Mejtä, tejtä, hejtä ejwät missään saa'-jdälle, ällä
 jne waan mejlle, -jllä; teille etc. -jhin. Häme'es-
 sä sanotaan mejttä, mejtin, -jtille jne., samare

tejttä, hejttä -stin. Monikko ei löydy näjs-
tä Nimukkeista muuta kuin ylä-maan puheessa Ni-
mentä (minut . . . hejdat); ja tämä pidetään Koh-
delmana Mestikön Hallinnan siassa, jos kysymys on
kokonaisuudesta (k. §: 69 ja 68); minut wei esim.
merkitsee: wei minun kokonaan, kajikan minun,
kajikan ku minun eli minusa on, kajkki i. kajikan o-
fani. — Siis myös Nimentä kajkki usejmmiten
pidetään Kohdelmanakin.

§: 77.

Nenäte' (nunnatio) tahi lafejne' n ei ajnoasti
§: 76, 74 ja 55 nimitetyssä kohdissa katoa', vaan
kuuluu myös ajwan wähä päätte'enä ollen liite-wä-
likö;ssä kun (niinku), myöntäwässä kin eli kiin, kieltä-
wässä kan (kaan) i. kân (kään), han (esim. ompaha)
i. hân (ejpähä); ehtä n kirjotuksessa pidetään, eten-
kin äänikke'en sewratesa ja koska sekannus tapahtuis
Nimukke'en ku ja liite-wäliköjden kâ (ejkâ) ja hä i.
hä kanssa. Ranskan kielessä kuuluu n, tavuuta
päättäessä ku ng ta'i niillä wälillä, se on nenän se-
tä kullku-la'en avulla; niinku myös mahto tapahtua
wanhasa Grejkan kielessä, koska hejllä n (ν) g (γ):n
edessä kirjotetaan g (γ), jofsi n latinassa taas
ki muuttuu g:ksi n:n edessä; esim. ignotus, cogni-
tus. — Samate kieli-ajna eli kielin i häwiää lausukojs-
sa ole ja tule, jotka tekeewät Itäjs Suomen puhe-
'essa oot, owt eli ot ja tut, ole:n, tule:n slaan, ja

ojsi (ojs), tujsi (tujs), olisi ja tulisi:n paikoille, ikään ku Manskassa a le ja de le muuttuu au ja du:ksi. Wiellä katoaa e:ki l:n jälkeen kieli-kerakke'en seuratessa; esim. puolla (puolella), alla (olella, dessous). Että warfi eli nimentä wäliköllen alla, on ale samate ku ala'a wälikölle ala'alla (au dessous), wojmma arwata siitä, että lawsukka'an alene on alku-warfi ale, jonka kawotta myös saapi selittää', mitä §: 74:nnen lopussa n:n katoamisesta puhuttiin. — Jaa, jos káwdaán laweammalta, nimittäen lawsukojhin, niin e t:n edellä katoaa ej ajnoastaan l:n waan kájkien pehmeiden keraketten ja wálistá k:nki jál'es-tá; esim. purtawa (purettawa), mántáwá (mánettäwá), pestáwá (pesettäwá), tehtáwá (tekettäwá). Et-tá tojnen t mánee mukiin tássä, Suwattawaa muo-toa saataessa, siihen on syyná, jottej ykssi kán Suo-men sana woj pááttyá kahdella kerakkeella, ja siis t, joka olis lyhennettyyn warteen (esim. pur) liitettáwá samaan tarwuusen, táwtyh kadota'.

§: 78.

Nimukke'et: tá má (hic, den här l. denne) pi-tää jálkimmäjzen tarwuunsa ajnoasti Hallinnassa; ná-má l. námát (hi, de här) saapi Rohdinnassa ná-j-tá, jonka warresta, Monikon tarwojn, nuut siat saa-daan, esim. nájden, nájllen, -jllá, jltá, jhin, jstá, jkfi, jná, jstá; n u o l. nuot (illi, de der) nojta, nojlle, -jden jne.; ken (hwem, quis), harwojn

Nimennästä tavallinen, keta, kenen (kenen), kelle j. m. Se (iste, den), ajnoa merkityksestäanki yksikön sana paitsi kile, joka pitää Nimennästä e:n, muuttaa, sen siaan, e:nsä lajissa muissa kohdin, saattilla yksin Hallinnassa; esim. sille, siltä, sillä, sitä (Infin.), siksi, sinä (Essiv.), ja saapi kaksikielisiä sisällisessä Kohdassa: siihen, siitä (Elat.) siinä (Iness.). Ne l. net (desse, isti l. ii) synnyttävät niiden, niitä, niihin, niillen, -llä jne.

§: 79.

Se joka, sen jon, sitä jota, siihen johon, sille jolle etc., Mon. ne jot, niiden joiden, niihin joihin, ovat yhteen kuuluvia (Correlata), toistensa tävteistä, jos kohta sanaki eli useampi liittäppi tahi sopii wälihin; joski niitä myös on kutsuttu, edellistä edelliseks site'eksi (articulus praepositiv.) ja jälkimmäistä jälkimmäisiksi site'eksi (art. postposit.).

§: 80.

Nimukat, joihin Nimukke'et ja numerot eli Luku-laskimet myös lu'etaan, ja'etaan lahteen suureen Kohkoon: Perukoihin eli peru-sanoihin ja Majnikoihin. Perukat sanoovat, mitä ja Majnikat m i n n o j n e n, minkalttanen eli millainen eräs kappale' tahi joku asia, mi-tahan-

sa, lie; Majnikat myös siitäävät korojtusta, kun ejwät ole Nimukkeja eli Lasimia; waan Perukat ej koskaan. Esim. Keltanen, keltasempi, -sin owat Majnikoja, kelkka Perukka; kultanen majnikka, kulta perukka; kolmas majnikka, kolmi perukka; se perukka, semmojnen Majnikka.

§: 81.

Majnikat owat ikään ku Perukojden ja Lawsu-kojden keski-wälillä. Samate ku Lawsupat, myös Majnikat jota'i majnitseewat Perukojsta, waan siinä eroittaiwat Majnikat Lawsu-kojsta paljon, ett ejwät Majnikat, enemmän ku Perukat, koskaan pysty ajan määrään, ejwätkä mitään tekemistä tarkojta (k. §: 40), sitä wähemmin tojsta kāskeewät, joka kaffki on waan Lawsu-kojden Lawsupattawa, wuimmels nimitetty Käskentä-tawalla.

§: 82.

Myös ulkonajassa tarkoituksessa, s. o. äänensä, ei ajnoasti merkityksensä suhte'en, owat Majnikat osan ottawat niinku Perukoihin, niin myös monelta haaralta Lawsu-koihin. Sileä, törkeä, karkea, awkea, ilkeä, rohkea, kapea, leweä, walkea

fulaawot silee, walkee:ksi; samate ku lawsukat: katkea (håpeå, -lankea, awkea, ilkeå, julkea, lohkea, halkea) katkee:ksi eli lewiå lewii:ksi. Waan se on tarkon mujstettawa, että sileå jne. ej ole samaa kantaa Siottelemisessa, s. t. s. ej kuulu samaan Siottelemise'en, ku silee j. n. m. Ne eå (ea) -päätyiset owat nimittäen tojsta Siottelemista, joksi hejllå on Yhdynnåssä pääte' ån ('an), ja Monikossa, ä (a):n (§: 62) muututtua ö:ksi, öjhin (ojhin) jne., waan net ee-pätte'ellä owat kolmatta Siottelemista, ja siis saawat Yhdynnån pääte'iksi Yksikössä sen (se'en) ja Monikossa isin (isi'in, ihin, isin, iss'in, jhin); — niin että sileå ja silee wojtajs sanoa' eri sanojksi, etenki koska sileå ajna kuuluu siliå, joka stassa, ja myöski Monikossa on siliöjtå jne. sileöjtå). Mutta lawsukat katkea ja katkee owat samaa Käwttelimestå, nimittäen kolmatta; — ja jos katkea sanotaan-ki katkia, niin yhtå-hywin e aina pysyy Kerronnassa, esim. katkesi, Köhdinnassa katketa', Käskennässä katketko'on, ja lajissa mujsa muodojssa vlesen, niinku katkeetaan, katkejele jne. — Myös Majnikat päätte'ellä nen Nimennässä owat samate pian, s. o. ej kuitenkaan täwdellisesti, samallaiset kun lawsukat ne. päätyjssellä warrella; esim. julkinen, awkene. Siinäki eli siltåi puolin owat nämå tojseensa, jotta molemmille näkhy alkujaan olleen tojnenki warssi, julkia, awkea, josta kanssa paraittajn vmmärtää, miksi sana awkene, ehkä tojsta Käwttelimestå, saapi t:nså k:n ete'en (aw'etko'on), samate ku 3:nen Käwttel-

misen lawsukka awkea. Samate wihdojn jälleen ku wáhá on alku-warssi Majnikka'an wáhänen, niin wáhe náhy olewan alku-warssi lawsukka'an wáhene, koska tástä syntyy, niinku sanottu, 3:nen Káwttele- misen muki'in, niin hywin wáhettö'ön, kun wáhe- ten, -tesjá, tá'. —

§: 83.

Majnikojlla wojdaan werrata' kappaletta tojseen; esim. lattia on walkonen, lumi on walkosem- pi; kuuwa, eli kuun ja táhtien walo on kirkas, kynttelin walo sitá kirkka'ampi ja pájwán tahi awringon lojste' kirkka'in kájkista, s. o. kájkien tájffa kájkisten kirkkain. Walkosempi, kirkka- 'ampi ja muut senkaltaisset Majnikat, joilla on Ni- mennásá -mpi ja wartena -mpa, owat Werran- nat (Comparativ.), wertaemat eli 2:sen portaan Majnikat; kirkka'in ja semmoisset Majnikat, joilla on in Nimentá-páátte'ená ja impa warsipááte', kutsutaan Nlenniiksi (Superlat.), eli sanotaan ole- wan Kolmatta porrasta.

§: 84.

Sanat kunpi ja molempi owat, seká Ni- mennán että warren (kunpa, molempa) puolesta sa- mallaiset ku Werrannat; ja onki hejdan merkityksen: sá Wertaelemiseen pájn, koska waan kahdesta on ky-

sempä, niinku Werrannassa'i. Kustenki nämä ej
 woj lu'ettaa Werranti'in, kosk' ej heille löwdy' en-
 simmä stä porrasta, waan ennen Nimukejden lufuun
 wietäkö'öt. Muuten ej pal on pidä' merkitsemisestä
 al'ussa huolia', ett'ej pettyjs. Niin esim. Yhdyntä,
 Erintä ja Usunta (-mään, mästä, mästä) ka lki
 merkitseewät jotai sisällistä, niinku Tulenta, lähd.
 ja Pidäntä (-mälle, mältä, mällä) jota'i ulkonajis-
 ta, ja kustenki kumpajessaki luokassa erojtamme tu-
 lon, mänön ja olon. Samate Kerronta-tapa,
 jata onki usejmmiten pidetty männyttä ajkaa ilmojst-
 tawana, tietä'antaa tapahunutta, Ehdonta-tapa,
 joka taas muutamelta on katsottu tulewan ajan ni-
 mittäjäksi (Seidenstücker, Jr. Gramm.), majnitsee
 tapahunattomata, waan kunnassai, sekä tapah-
 tune'essa että tapahunattomassa saattaa ja tulee e-
 rojttaa' ajatuksessa nykynen, männyt ja tulewa.

§: 85.

Werranta-porras saadaan niin muodon,
 että -mpa, Werranta-wartta etsiessä, liitetään
 Werrattontan eli pää-majnikan Warte'en,
 joka pysyy sillään. pajssi kaksitawujsisssa war-
 sissa päätte'ellä ä (a), joka muuttuu eksi; esim.
 wahwa, -wempa, waan kawala-lam-
 pa; kylmä-mempi, kattera-ran-
 pi, ilojse-sempi, wikkela-lämpä, kal-

li'i -li'impi, pa k s u -umpi, ä k s y -ympi, ujo
-ompi.

§: 86.

Yl i n t ä eli ylimmäinen porras (Superlat.)
syntyy sillä, että -impa yhdistetään niinku Wer-
rannasfai Wertaamattoman warte'en ja, jos tä-
mä ej ole o-, u-, eli y päätyinen, pois jätetään
pääte' ä (a), e, i. Waan jos alk-uwarressa jo
on kaksii:tä (eli ri) pääte'enä, niin, jott' ej se-
kannus syntyis Werrannan kanssa, muutamat
kirjotuksessa muuttaawat edelliset i'i e:ksi (§: 33.)
Esim. kalli'i, lleimpa l. lli'impä (llein l.
lli'in); awara, rin; rakka'a, kka'in;
paksu -uin, hieno -oin.

§: 87.

Sekä werranta eli Ylintä, s. o. molemmat
Wertaus-portaat näkyvät alkujaan päätne'en sa-
nalla ompa (ompa'an) warressa, josta Werranta-
nimentä om pi ja Ylintä-nimentä on, ehkä äänike
o on aikaa woiittain kadonnut, koska ei sovi suoras-
teen ilman keraketta eli puolihota wälillä minkään e-
ri-äänikke'en jäl'estä. Ylintään on i, — jonka edellä,
puolihottona, ej saa sias ä (a) eli e, — warmaan

tullut sanasta itse ta'i tojsesta juuri. Luul-
tawampi kuitenkin on syntymä sanasta itse, koska
myös Wenäjässä sitä wastaawa sana самый tekee
Minnän, ja, kukiatesi myös, ipse latinassa eli Ruo-
malajsten kielessä on sulanut Mintä-päätte'esen -is-
simus (a, um), p:n — alku-wartta eli ikäänku juur-
ta (ipse (issim), *a, um) pidennettäessä, — muutut-
tua, niin ku Suomesaki, pehmeäksi huuli-ajnaksi (m).

§: 88.

Ensimmäiseen Siottelemiseen kuuluvia Maj-
nikoja ej löwdy'.

§: 89.

Samate kijn Mintä-porras wojpi werrattaa law-
sukan Itsehtywään muoto'on (esim. poltta itse),
niin Werranta-porta'alla on paljo samaa kantaa kijn
Suwajttawalla muodolla (passiv.). Sillä pajtsi sitä
ulkonajsta yhteyttä, että Suwajttawa m. 2:ssessa
Käwttelemisessä muuttaa warsi-päätte'en ä (a) e:ksi,
samate ku (§: 85) faksi-tawujsten Majnikojden Wer-
ranta, niin hejllä on se sisällisempi side', jotta kum-
painenki, sekä Werranta että Suwajttawa, pitääwät
Kohdinnan jälestään.

§: 90.

Kohdinta näkyy alkujaan myös merkinneen
l ä h t ö ä eli mändä, s. o. samaa kijn Erintä ja läh-

dentä; Olenta taas pysyntää eli oloa pajkojllaan (siis yhtä kujan Pidantä ja Usunta), waan Muutunta tuloa, samaa ku Tulenta ja Nhdyntä. Tämän osojttawat etenki Wälitöt: Takana, ulkona, luona; takaa, ulkoa, luota (§: 52); ta'akse, ul'os, luokse. Siitä myös selittää' saattaa, miksi ajka-määrä (k. §: 56) merkitä'an Olennalla ja Muutunnalla (esim. tänä wuona, tänä päiväksi); siitä selwiää, minkä tähden sanotaan miksi, siksi, joksi, aprikojdes- sa mitä warten, min suhteen; ja wihdojn siitä woipi mieltää, min wuoksi (§: 89) pidetään Kohdinta niin hywin Suwajttawan muodon jälkeen, kujan Werrannan, jossa tilassa latinan kieli pitää Wientä-, Pojstanta- eli lähtösan (Ablativ.) ja Wenä'ä, jolla ei ole eri Pojswientä sias enemmin ku Suwajttawan muodon määrättyjä tapoja, saapi Hallinnan. — Kuj- tenkin on mujstettowa, että Suomen Suwajttawa muoto on ikäänku latinalaisen Suwajttawan (Passiv.) ja Puoli-tehtävän (Depon.) wälillä; sillä ei yksin utor, fruor, fungor me. täwdellisesti wastaa Suomen Suwajttawaa, jolla ei ole yht'ä kaa eli yhdellä haawaa Nimentä ja Kohdelmaa; — ja johon, niinku hänellä ei ole muuta kujan Warsi-kohta, myös-kän ei sovi 1:sen ja 2:sen Kohdan Yksiköllinen Nimentä minä, sinä, me, te, waan minut, sinut, mejdät, tejdät eli Kohdinnassa, määrätöntä hakieessa, minua, sinua, mejtä, tejtä.

§: 91.

Jokajsesta majnikasta saadaan wälikkö, pannen liitte'en sti Majnikan warte'en; esim.

hyvä, hyvästi; paha pahasti, pahempaa -
-mmasti, pahimpaa -himmasti, ilojse -ses-
-ti, rikka'a -a'asti, kawni'i -i'isti, makea
-easti, katkera -rasti.

§: 92.

Majnikka hyvä saapi Berrannassa parempi
ja Mlinnässä paras (warfi: para'a). Waan täs-
tä Mlinnasta vielä saadaan Mlintä para'in (-impa);
ja vieläpä sittenkin kajkisten para'in (Ruotsiksi:
allrabäst). Samate saadaan jokaiselle muullekin
Mlinnällen Mlintä, liittäen edelle sana kajkisten;
esim. kajkisten korke'in, kajkisten nöwrin.

§: 93.

Majnikka-warresta pitkä saadaan kajkissa pu-
he-murteissa pitempi, pisin (k. §: 19 ja 23).
Waan wälikkö eli Jaksinta-sia (Instr.) pikemmin,
joka näyttää tulle'en juuresta pika, josta saadaan
sanat pi'an ja pikanen ja siis wojsi johdattaa myös
warren pi'empä (Mimentä: pi'empä), pitää kun
muuttumatonna.

§: 94.

Sana wasen (warresta wasempa) luullaan
tulle'en Berrannasta wajwasempi (warfi: Waj-
wasempa); — waan Nimemällä on Mlinnän
pääte'.

§: 95.

Pajtsi Mpödyntä-lawsukka ole ja tiellántää ej, owat warret liene (contr. lie) ja pitá, apu-law-sukojta. Lawsukat päätte'ellä — unna l. una (contr. na) tahi yn n á l. yn á (ná) ejwát saata' liitettää muuhun eli káwtettää' mujden sanojen kanssa, kujan tiellännán ja niiden, jotka johdetaan warresta ole elikká liene (lie); esim. en kuollunna, on kuollunna, lie kuollunna; waan kuolleená kannetti'in jué. Samate mán (man)-päätyjnen lawsukka ej saata' káwtettää mujden lawsukojden kera, kun pitá = war-sisten; esim. pitää kuoleman. Lawsukka táwttyy, joka waan táwtymistä tarkoittaa ej ajkaa katsoen, ej koskaan pidetá' muun kun tawallisen Rohdinnan kanssa; esim. táwttyy kuolla', niinku myös Itä-suomessa yleesen sanotaan: pitää kuolla' (k. Kälwala ja Kanteletar). Samate lawsukka mahtaa. Kieltosana ej tosin ej ole lawsukka, waan Suomessa pidetään niin useasti, ikään ku sanotaan: sekkää (sekee). —

§: 95.

Rohdelma jokaisesta pää-laskimesta, yli yhden, pannaan Nimentään, warma'an merkityksensä sub-te'en, joka Monikko'on tarkoittaa; esim. otti kaksi, kolm, neljä, wiisi, kuusi (k. §: 69 ja 76).

§: 96.

Lawsulojta káwtellään sewraawalla tavalla:

Kohdallinen eli Tehtävä Muoto (Activa l. person. Forma).

1. Káwt 2. K. 3. K.

esim. Tuo Surwo Uly

Lawsunta-tapa (Indicat. modus).

Nrkly Aika

(praesens tempus)

Sag gör	Nrk. 1. eli Oma Kohta	-n	-n	-án *
Du gör	2. l. Kera-Kohta	-t	-t	-át
den etc. gör	3. l. Warsi-Kohta	-(pi)	-(-)	-áá
	Mon. 1. Kohta	-mme	-mme	-ámme
Wi		(mmá)	(mmá)	*)
I	góra 2. K.	-tte	-tte	-átte
De		(ttá)	(ttá)	
	3. K.	-wát *)	-wát	-ááwát

Mánn. A.

(prát. t.).

Nrk. (Sag	1. K. olen	}	-ná *)	-ná	-nná
har (Du	2. K. olet				
giort (Han	3. K. on				
Mon. (Wi	1. K. olemme	}	-ná *)	-ná	-nná
ha (I	2. K. olette				
giort (De	3. K. ovat				

* Ä:n siaan tulee ajna a, jos kowa áánike' on edel-
lá (§: 9).

Eulewa ti.

(fut. temp).

Nks (1. K. Minun pitää
 (skall 2. K. Sinun pitää
 göra) (3. K. Sen pitää

Mon. (1. K. Mejdän pitää
 (skola 2. K. Tejdän pitää
 göra) (3. K. Hejdän pitää

-män -män -ämän

Kerronta-tapa (Historicus modus).

N. A., Nks., 1. K. -jn

2. K. -jt

3. K. -j

gjorde

Mon. 1. K. -jmme

2. K. -jtte

3. K. -jwät

-jn (n) -jsin (sin)

-jt (t) -jtit (tit)

-j (**) -jtit (ti)

-jmme -jsimme
(simme)

-jtte -jstte
(stte)

-jwät -jstwät
(stwät)

(§: 15)

*) Ujnoasti länsi-Suomesa tavallinen (k. §: 94).

***) Meös tässä kohdassa i katoaa puheessa (k. §: 67). Koska j on koko pääte, niin ei muuta, kuin pelkkä warssi. woi jääda, jos nimittäen warrella on pääte-äänikke'enä o, u eli y; jos taas on toinen äänike, niin i, samate ku iokaisessa tämän 2:n Käwttelem. Kerronnan Nks. Ujan Kohdissa, su-
laa pääte-äänikke'en kanssa yhte'en, joko, §: 10—12,

M. U. Nef.	1. K. olin			
	2. K. olit			
hade	3. K. oli	-ná (nná)	-ná	-nná
	Mon. 1. K. olimme			
gjort	2. K. olitte			
	3. K. oliwat			

S. U. Nef.	1. K. minun piti			
	2. K. sinun piti			
skulle	3. K. sen piti	-mán	mán	ámán
	Mon. 1. K. mejdán piti			
góra	2. K. tejdán piti			
	3. K. hejdán piti			

Urvelo-tapa (Concess. modus).

M. U. Nef.	1. K. -nen	nen (§: 65, 66)	nnen
tór l.	(nnen)		
torde	2. K. -net	net	nnet
góra	(nnet)		
	3. K. -nee (nnee)	nee	nnee l.
	neepi (nneepi)	neepi	nneepi.
	Mon. 1. K. -nemme	nemme	nnemme
tóra l.	(nnemme)		
torde	-nette	nette	nnette
góra	(nnette)		
	-neewát	neewát	nneewát.
	(nneewát)		

62 ja 68:n muka'an, i:kfi, elikká (§: 11 ja 68)
o:kfi, eli wielá, §: 12:n jálke'en, e:j:kfi.

M. U. Yks.	1. K. lienen (lien)		
tör ha	2. K. lienet (liet)		
gjort	3. K. lienee (lie)		
Mon.	1. K. lienemme (liemme)	-ná	ná nná
torde ha	2. K. lienette (liette)		
gjort	3. K. lieneewát (liewát)		

S. U. Yks.	1. K. minun pitánee		
lár (tör) sko	2. K. sinun pitánee		
la (ska) göra	3. K. sen pitánee		
Mon.	1. K. mejdán pitánee	-mán	mán amán
lára (lár)	2. K. tejdán pitánee		
ska göra	3. K. hejdán pitánee		

Ehdonta-tapa (Conditionalis m.)

M. U. Yks.	1. K. -jfin	ifin	ájfin
		(fin) *	
skulle	2. K. -jfit	ifit	ájfit
(sku)	3. K. -jfi	ifi	(fi) ájfi
Mon.	1. K. -jfinme (§: 13)	ifinme	ájfinme
göra		(finme)	
	2. K. -jfitte	ifitte	ájfitte
		(fitte)	
	3. K. -jfiwát	ifiwát	ájfiwát
		(fiwát)	

*) Uinoasti warsi-pááte' e (k. §: 33) ja i (§: 12) juoksuttaawat kanssaan liite'al'un i yhte'en i:ksi. Muut warsi-páátte'et sekä pitáawát että jättáawát sewraawan i:n, itsensä muuttumata; esim. kátke-sin (kátke), kuorisin, polttasin, (-aisin, warsi poltta), káántásin (táisin).

M. A.	Ufs.	1. R.	Olisin		
		2. R.	Olisite		
sku ha		3. R.	Olisi	nå (nnå)	nå - nnå
	Mon.	1. R.	Olisimme		
gjort		2. R.	Olisitte		
		3. R.	Olisimat		
S. A.	Ufs.	1. R.	Minun pitåsi		
skulle göra		2. R.	Sinun pitåsi		
(borda) gö:		3. R.	Hånen pitåsi	-mån -mån	åmån
	Mon.	1. R.	Mejden pitåsi		
ra, bor.		2. R.	Tejden pitåsi		
de göra		3. R.	Hejden pitåsi		

Wietäntä-tapa (Gerundialis modus).

1) Ujka-määränen (Temporalis).

N. A. eli Usunta (Inessiv.) -måsfa -måsfa -åmåsfå
 Under görandet (mitt, ditt etc.), i att göra.

M. A. eli Erintä (Elativ.) -måstå -måstå -åmåstå
 ifrån att göra

S. A. 1. Uhdyntä (Illat.) -må'an -må'an -åmå'an
 till att göra.

2) Ujka-määrätön (absolutus).

Pidäntä (Adessiv.) (Totai) -mållå mållå åmållå
 genom, med att göra

Wajanta (Illat.) (Totai) -måttå måttå åmåttå
 (måttå') (måttå') (åmåttå')
 utan att göra

Ohdyntä (Illat.) -mise'en -mise'en -ämise'en
(ö'ön) *

Uwojnta eli Wapa'anta-tapa (Supinus m.)

Nyt. U. Usunta (Iness.) -dessä -essä **) -tesä

M. U. Kohdinta (Infim.) -tyä -ttyä -ättyä

*) Esim. Jänistä ajo'on (ajao'on) jowtumise'en.

**) Siitä, ku §: 82:n lopussa nimitettiin, näkyy jo kujan ka kolmi-tawuississa warssissa, päät-te'estä ne tässä t tulee, samateku e ja n katoaa eli muuttuu myös monessa muussa, jo §: 14, 16, 18, 65, 66, ja 77:ssä nimitetyissä kohdin. Mut ej ajnoasti n, waan myös z (ht, tt, ts, ß); s. o. Sanalla sanottu: nel-jä-tawuiset warret ne eli ze-päätte'ellä saawat, koska n, k eli e alkaa liitte'en (esim. Käskentä, Arwelo, Nimentä ja Uwojnta-tawojsä), 3:nnen Käwttelämisen liitte'et, kadotettua majnitun warssi-päätteensä (ne, ze), joka katoaminen myös tapahtuu t:n edessä (§: 18 ja 52). Samate Jtä-Suomen kolmi-tawuiset oi (esim. kapa- loj, satuloj, ahkeroj) ja kaks-tawuiset ne, se päätyi- set warret kujan myös Olesewa (frequ.) ja Jtsehty- wä (Reflex.) muoto, owat pian 1:sen Käwttelä- misen mukaiset, missä t eli d (r l) seuraa. Owaikin nämä ajnoasti siinä eroittajwat, et- tä d:n sia'an paneewat edellisen ajan (n, l, r, s), ta'i wälistä s:n perästä t (k. §: 65 ja 77). — E:n katoamista tässä muuten pitäjs kutsua muut-

2. U. l. Muu. (Transl.) -dát- -ákse- -áták: (ni, si; mme
 tunta se- se- (nne; nsá)
 för att (i affigt att) göra, att (jag,
 du) må l. måtte (skulle) göra *)

*) Nawro kuollakseen merkitsee: skrattade, så han
 ämnade (wille) dö (fikna). Kuullaksemme =
 så widt wi tro l. mena; j. n. e.

tumiseksi; t:ksi, koska se ej saa aika'an mu'alla,
 kujan niissä sanoissa, joiden Kohdinnassa §: 14
 ja 16:n muka'an, e:stä syntyy t; — waan koska
 tämä t muissa kohdin, ku Kohdinnassa, siitä §:
 74:sä ja 77:n lopussa nimitetyistä yleisistä syys-
 tä (ett' ej tawuu Suomessa saa päätyä kahdella
 kerakke'ella, jos ej edellinen ole pehmeä l, n, r ja
 jälkeinen kowa eli s), katoaa: niin emme hänestä
 ole wirkkane'et mitä'an. Nimitettäkö'ön kuitenpi
 nyt siis, että niin hywin lausukoissa, kujan Ni-
 mukoissa (etenki Majnikoissa), kirjissa niissä ta-
 pauksissa, joita §: 65, 66 ja 77 majnitseewat,
 t oikeutta myöten on löwytynä, syntyneenä e:stä
 waan jälle'en kadonnut; esim. iloissa (iloistna,
 -sena), onnellissa l. -isna (istna), toissa l. -isna
 (jstna), ensimmäisissä (-isnä, jstnä), lasissa (lasna,
 -stna, pstna, psena), puolla (puolella, puolella),
 purtawassa (purttawassa, -rttawassa, rettawassa); — j. n.
 e. lausukoissa on t jällellä paitsi näissä Siol-
 lifissa muodoissa, myös Kohdallisessa, nimittään
 enemmän ku kaksitawujsten ne ja tse päätyjsten
 wartin Käskennässä; — ja wiimmeks sanotussa

Kohdinta eli Nimentä-tapa (Infinit. l. Substant. modus).

Zaksinta (Instr. l. Comit.)	-den	-en	-ten (tten)
Kohdinta (Infinitiv.)	-dä'	-ä'	-tä' (§: 21)

Kohdassa totta onkin e:n muuttuminen t:ksi selwimmin näkyvä ne-päätyksessä Kolmi-tawuudessa warressa, jota alussa jo wertaelimme; sillä kujan sanassa paetko'on esim, joka on tullut sanasta pakene, ko'on siihen liittämällä, — kujan tämän sanan t on wojsnut syntyä muusta kun e:stä; koska n hywin sopii k:n kanssa, jaa niin hywin että k ajnoastaan n:n jäl'essä ej tykkäänään katoa', waan muuttuu toiseksi ajaksi (g), nimittäen kiintien tawuun edessä. Waan t:n edessä n 2:ssassa tawuudessa katoaa, ta'i, tarkemmin sanottu. muuttuu, samate ku z (ht, tt ts ß), t:ksi, joka (Tehtaw. Muodos- sa [n, s ja puosihon (') sewraawaa tawuuta päät- täessä] §: 20:tä ja Suwajtt. muodossa §: 7 eli 18 myöten), häwidä jälleen. — N:n katoami- nen t:n edessä on pian yhellajuen ku Heprean kielessä; sillä se että Hepreassa n muuttuu t:ksi ensimmäisessä tawuussa, (esim. jitteen) ej te'e e- rojtusta, koska Heprean kieli saapi liitte'en (ii) sana-warren ete'enki (praeformativ), joka on Suo- men luontoa wasten. — Sanawarret teke ja nä- ke, iotka, samate ku le, re, ne, se päätyisset me- nettäawät e:nsä warren lopussa, wajhtaawat myös tämän e:n, ojektta myöten, t:ksi; joksi laki (§:

Pidántá l. Olenta (Udeß.) -mäjsillä -mäjsillä -ámäjsillä

Mk. 1 ni (jn) 2. si (js) 3. nsá (se',
Mon. mme nne }sä', án)

15), k:n muuttumisesta h:ksi, wojpi lshennettää s. o. kuusua: k:n muuttuwan h:ksi (waan) t:n edessä. Sillä, jos kohta sama näky tapatuwan n:kin edessä, esim. sanassa tehnen, niin ej sitä ole esnemmin päättämistä k:n muuttuneen n:n tavasta, kuin k:n tähden sanassa tehkõön. Molemmat, sekä tehnen että tehkõ'õn saattowat sitä ennen olla' tehtnen (tektenen, ensin tekenen), tehkõ'õn. Sillä k k:n edessä kyllä löwtöy Suomesja. Näää k:n perästä tosin ej tavata', waikka h:n; waan ej myöskän woj näwtettää', tãmån h:n, niinku t:n edessä. syntyne'en k:sta. Mk: sin g (pehmeä k) t:n edessä muuttuu h:ksi, esim. sanoissa mahiti (magt), iahiti; mut g n:n edessä ei niin, waan aina w:ksi; esim. wawnut (wagn), siwnata. Mõs se on tätä warten werkittäwä, että sekä a:n jälestä, jonka edellä on n, k eli t, että perästä e:n, jos ej p ole edellä, pidetään wanhasa (Wenä än puoleisessa) Karjalassa, jos l eli r sattuu jälessä olemaan w:n siassa k (ei h); esim. nakra (nawla), kakla, takla, nekla, eklen; -johon tulee lisäksi, että k pysyy m:n edessä; esim. sanassa lakmannin (ojkeus). — Waan jättäkäämme jo tuo irstajnen n; josta pääsee wä'himmällä wastuksella lujn mujstaa, että koska n tajwuttaessa sattuu sana-warren päähän

Majninta-tapa (Udjectiv. modus). *)

Nyt.	U. †1	-pá (wá)	wá	áwá
M.	U. †2	-nnyt (nyt)	nyt	nnnyt
L.	U. †3	(-wájnen)	wájnen	áwájnen

*) Siotellaan rha ku Nimukat; esim. Saapa, saavan, -paa j. n. e.

†1 Maininta yleesen ei pidá Monikossa muuta áánnintá kuin i (ei óit, ojt) site'eksi eli yhdistykseksi warren ja liitteén wólillä; esim. saapia, otawia (§: 62).

†2 warfi: ne'e.

†3 warfi: wájse.

eli liitte'en alku'un ja ihan wieressä on kerake, niin n muuttuu táksi kerakke'eksi, pajtsi t:n ja z (ht, ts) jálestä, jotka tulewat n:eksi, luultawasti sekaluuden wálttamiseksi muiden alkuaan sellajsten sanojen kanssa, kuin edellä olewan t:n n:ää nielaistua eli mukajstua son-tojs (k. §: 66). Muut lawsukka-warret päätte'ellä e, pajtsi teke ja náke, muuttaawat, e:n sewratesa, joko tämän (liite'-) e:n j:ksi eli oman e:nsá j:ksi; esim. láhtien (hiiin) ta'i láhtein; káttien l. kátkejn. Myös muulla áánikke'ellä päätwát warret muuttaawat sewraawan e:n j:ksi puheessa; niinku tahtojn (tahtoen), alkain (alkaen), kutsujn (-suen), wájtájssä (-ttäessä). Rujtentí

Majnitelma-tapa (Participialis m.).

Hallinta sia (Genit.)

N. U.	-vån (wån)	wån	åwån
M. U.	-nne'en (ne'en)	ne'en	nne'en

Wietelmä-tapa (Gerundialis m.).

Nimentä sia (Nominat.)*

S. U.	-minen	minen	äminen
-------	--------	-------	--------

*) Tämä Nimentä-sia tähtöy lu'ettaa Lawfukakfi, koska sille pidetä'an Rohdelma; ja koska silloin ei itse muutu' Rohdinta-siaan, jos kohta kiellanta e, li kiello sana (ei) on mu'assa (E. §: 71); esim. ei pä lasta laskemine", ei warasta waromi, nen = ei pidä lasta laskevan (laskea'), ei war'asta waroa' = ei ole lapsi askettava — etc.

pidetä'an, hämmennyksen wäittämisestä Verukka-hallinnan kanssa, firiojtuksessa e, etenki koska ei kerake-vehmenemistä (§: 20—33 min'ten) tapahdu', enemmin ku muullon tawuun wäättyessä kerake'ella yhte'en-sulamisen kawtta (E §: 67). Wäät-syn muuten e:n muutokse'en, tässä kohdin, on, että useesen ei kaksi äänikettä ihan verättäin ole Suomesa sowelia'at, niinku jo nä'immä §: 87:ssä; eikä tämä tapahdu muulloin, kujan ä (a):n, s. o. kulkku-ääniketten ja wälistä e:n edellä. — Samasta syystä esim. ajo'on (ajo) syntyy sulamala

Käskentä-tapa (Imperat. m.).

1) Hallinta-Kohdelmalla
(med Genitiiv objekt)

Kolmas eli Warssi- Kohda (1. pers.)	Numeroton eli Päättämä- tön (absolut.)	}	-kä'än	-kä'än	-äkä'än
			Numerollinen eli Tojwonta (Optativus)	Nes. kó'on	kó'on
			M. kó'ot	kó'ot	ákó'ot

2) Nimentä-Kohdelmalla
(med Nominat. objekt)

1. K.	Nesikkó'on) wertaamatón)	M. -kä'am=	-kä'am=	-äkä'am=
		me	me	me
	Numero;hin)	N. -'(s, ppäs), -'(s, ppá')	-á'(á, áv- pá')	
2. K.	ja'ettu)	M. -kee (kää)	-kee (kää)	-ákee (á- kää)

Suwajttawa Muoto (Passiwa forma).

Nesi-tawu set warret elikkä Ensimmänen Käwtteleminen.

Esim. Iyö, syö, myö tuo, luo,
jää, saa, uj, kää.

Nes. A.	M. A.	S. A.
(Praes.)	(Praet.)	(Futur.)

Lawsunta -dáán, on -ty (tyná), pitää -támán.
(Indic)

la sanasta ajao'on (ajao) warrella aja, polttele sana-warssiä poltta -ole, ja poltettaa sanojsta poltta-otta.

Kerronta (Histor.)	-tiin, (-tájin)	oli -ty,	piti -támán
Arvelo (Concess.)	-táneen *)	lience -ty,	pitánee -támán
Ehdonta (Condition.)	-tásin,	olisi -ty,	pitási -támán
Uvointa (Supin.)	-täessä		
Kohdinta (Infinit.)		-tää'	
Majnit. (Participial.)			-táwán
Majninta (Adject.)	-mä	-ty	-táwá

Absolut.

Dptat.

Käskentä (Imperat.)	-táká'an	sing. plur.	
		-táko'on	-táko'ot

Moni-tawujset warret ta'i 2:nen **)
ja kolmas Käwtteläinen.

Esim. 2. K. kajwa, salwa, repi (-wá), poltta (-wa)

3. K. kajpa-, salpa-, repe- (si).

	N. U.	M. U.	S. U.
Lawfunta (Indic.)	-táán,	on -tty	pitää -ttámán

*) Wiimmejnen n ej kuulu' tássä selwästi enemmän
ku Tulenta-siojssa (Allat.).

**) Tojssessa eli Kahdennessa Käwttelämissä, on
mujstettawa, että Lawfukan warssi-pääte' ä (a)

Kerronta (Histor.)	-ttiin,	oli -tty,	piti -ttämän
Arvelo (Concess.)	-ttäneen *),	lienee -tty,	pitänee -ttämän
Ehdonta (Condition.)	-ttäsiin,	olisi -tty,	pitäsi -ttämän
Uvointa (Supin.)	-ttäessä		
Kohdinta (Infinit.)		-ttää'	
Majnit. (Participial.)			-ttävät
Majninta (Ubject.)	-mä	-tty	-ttävä

Absolut.

Optat.

Käskentä (Imperat.)	-ttäkä'an	—	—
		—	—
		—	—
		—	—

sing.

plur.

-ttäkö'on

-ttäkö'öt

muuttuu e:ksi, esim. salwa -we, poltta, poltte (poltettiin); — waan koska e on warssi-pääte al'usta asti, ja se (§: 14 ja 65 muki'in) on kadonnut Tehtävässä, niin se tässä katoaa, wieden muka'ansa samassa tavuussa sewraawan t:n; esim. pure, pur (purtawa, purraan, purtiin). Syy, miksi t:ki määnee muki'in warssi puretta tulee purta:ksi, on (k. §: 77, lopussa) se, että ei ykskään Suomen sana alkua'an pääty' useammalla kun yhdellä keräkke'ella; ja Suwajttawassa muodossa mahtaa uusi sana, luultawasti otta (warssi)', olla' liitetty law-sukka-warren lisäksi. Että joku äänike' on kadonnut

Pajssi Suwajttawaa muotoa, löwtyhy myös Teet-
 tawá muoto, esim. lawfukasta surwo, [pure eli kaj-
 wa], surwottaa, [purettaa (antaa purra)], kaj-
 wattaa]; Wirutus eli Olelewa m., surwoele,
 kajwele eli Teettawástä muodosta kajwattle; O-
 leksiwa m, pureksi, josta myös saadaan ikään kun
 Olelewa muoto eli, oskeemmin, O l e k s e n t e l e w a,
 nimittäen sekä pureksele, että pureksentele.
 — Vielä löwtyhy kaksin-kertainen ja yksi-tawujista
 warssista kolme-kertainen Te'ettawá muoto kajwa-
 t u t t a a (antaa kajwattaa), k á w t á t t á á, k á w-

Suwajttawasta muodosta, näkyy siitä, että Su-
 wajttawa warssi saata kadottaa pääte ansa Kerron-
 nassa (saatiin, ei saata in, samate ku kolmi-tawuj-
 set ta-päätyiset warret (k. §: 62). Jotta taas se
 kadonnut äänike on o, löwdetään siitä, että sekä
 Werranta- (Komparativ) porras kaksi-tawujesta
 warresta (k. §: 87), että Olelewa muoto (Frequent.)
 muuttaawat ä (a):n samate e:ksi, o:n hejssá war-
 ma'an sewratesa; esim. pah-empi (paha ompi),
 jollen on warena pahempa (paha ompa); polt-
 tele (polttá [polttawa eli polttaja] ole);
 nimittämätä, jotta poltetaan (kajwataan) itses-
 sánsá jo merkitsee polttaa' otetaan, samate ku
 poltattaa, josta n (k. §: 18) on kadonnut,
 polttaa' antaa.

tätyttää, josta kanssa syntyy olel. m, kaj-
 watuttele jne. Myös Itsehetywä muoto, jo-
 ta on kaksi Contra: 1) Liite s. (compos.), kajwai
 eli kajwaisse, 2) Johde s. (deriv.), kajwauntu l.
 contr. -waantu (ilmauntu awauntu, -aantu). Vielä
 on merkittävä Äkkiasyn den (k. §: 44) lawsukat,
 jolle §: 10 ja 11 muka'an, saadaan Pysähtywä
 pufunsa (species), esim. potkajsen -tkin; nykäjsen,
 ny'in, kattaajsen -tkojn, ja wihdojn wiimen Pit-
 karajisuuden lawsukat, niinku liikahya, nawrah-
 taa, jotka myös antaawat Olelwan muodon -htele.

Nämät kajkki tajwutetaan 2:sen Käwttelämisen
 mukaan.

Itsehetywä Muoto (Reflexivum) saadaan pitem-
 mistä warfista, erinomajttajn johdatetuista muodois-
 ta *), — ej niin usein Tehtävästä eli tekewästä; — ja
 sen tajwutuksessa waarin otetaan §: 52 ja 62, s o.

*) Esim. Opetteleiwa; josta muuten vielä saapi
 Sanoia, niinkun Opetteleimattomuus, samate-
 ku Nimittäimättömyys (anonymitet) Itsehetywästä
 lawsukasta Nimittäiwä. Kuinka pian ääretön,
 pohjaton, niin sanoa' tyhjentämätön, Suomen kie-
 li on johdatuksissa, jo tästä hawa tsee. — Ja to-
 sin, kujnka muullen kielillen kääntänemme esim.

Kohdinnassa kuuluu t wähan ja Kerronnassa muut-
tuu ä (a) j:n edessä (wajkka i on wälisfä) i:ksi.
Muut muodot, kuta pit'emmät itset owat, sitä pa-
remmin johdetaan jokaisesta Käwttelemisestä; esim.
ujksentele, ja heillä kajilla on Suwajttawa Muoto,
kun ujksenneltawa, srotäteltä-, lyötätyttä-
Te'ettäwä muoto (Factiv.) ja Oselewa (Frequent.),
ne tavallisimmat, käwtellään, Te'ettäwä ku poltan,
ja Oselewa ku nielen.

§: 98.

Koska jotaki (Suomesfa) kielletään olewan ta'i
sanotaan ej olewan, niin Kohdalliset tavat (Modi fi-
niti l. personales), s. t. s. ne tavat, jotka owat puh-
ta'asti lawsufan, ilman siojta' (Casus), käwtetään
sillä tapaa, että lawsunta-, Arwelo-, Ehdonta- ja
Käskentä-tavojsfa Kohta-liite' (n, t -pi [wi, -],
mme, nne, wät l. wat) riisutaan pois Tehtäwän

Käwtätytteleimättömyyttänsä-kin eli iuo-
tatutteleimattomuuttansa - kaan. jossa joka
lawuulla on eri ajatuksensa ilmoitettawana. —
Se on tosi; tällömsia sanoja ej ioka päiwän pu-
heessa käwtetä'; waan ej ne sentähden ole' käwtet-
teleimättömät, ja kuka Suomalainen ej walittais
hejdän käwtätytteleimättömyyttänsä.

muodon lausukasta ja kaksi viimeisestä kirjainta
 Suvajttawasta muodosta; jonka sia'an kielto-sana (ei)
 ikään-ku käwteellään kohdallisesti: en, et, ei; em-
 me, ette, ejwät, ja Käskennästä: elkä'än, (ei
 oleka'an), elkö'ön, elkö'öt; (elkäämme), elä,
 elkee; mut Kerronnassa katoaa ei ainoasti kohta-
 liite', waan myös (edellä olewa) Kerronnan tunto-
 merkki j, niin että pelkkä warssi jääpi. — Syntyy
 siis

Lehtäwä Muoto :

Ensimmäisessä ja 2:ssa Käwtelemisessä, joilla ei
 ole sidettä (ä, a) warren ja liitte'en välillä.

Esim. suo, lyö; tule, ole, sykke, särke,
 tahto.

	Lausunta	Kerronta	Arwelo	Ehdonta
N. U., M.	En	}	-	(k), -nnä(nä)*, -ne', -isi (§: 13)
	et			
	ei			
M.	emme			
	ette			
	ejwät			

*) Välisestä pidetä'än myös liitte'en nnä (nä) pai-
 koilla Majninta-tavan Männe'en Ujan Nimentä
 -fiat, Monikko-nimentä Monikon, ja Yksikkö M.

M. U.	en	}	ollut nã		
	et		ole' -nnã	lie -nã	olis -nã
	ei		(nã)	olle'et -nã	
	emme				
	ette				
	ejwãt				

S. U.	ej	pidã'	pitãnã	pitãne'	pitãsi
		-mãn	-mãn	-mãn	-mãn

fikõn kohdissa; mitä ei nähä Suwajttawassa
 muodossa, joka luonnostaan on Kohdaton. — Law-
 sukojsa pääte'ellä le, ne, re, se kassi-tawuises-
 sa warressa on useimmiten liite' nynnã eli nynnã
 liitte'en nã siassa, niin tässä, ku kieltãmättömäs-
 säki Kãwttelēmisesä; ja jos tämä lyhyempi liite'
 (nã) pysyy, niin ei (§: 65 m. õten) n muutu',
 vaikka se ajna l:n ja r:n jãlestã tapahtuu en-
 simmäjsselle n:lle pääte'essã nynnã (nynnã). Muu-
 ten on myös muistettava, että kãjkillã warfilla on,
 liitte'en nã (nã) puolesta, liite' nt, jonka luulis-
 tulle'en Majninta-liitte'estã nyt (nut). Huulimen
 (y, u) kadottua n:n (nenãkẽ'en) jãlke'en, niinku
 sanassa lyhempi (lyhyempi) h:n (puhaltimen eli
 kewhõne'en) jãlke'en; — waan nt ei pidetã Maj-
 ninnassa. — Ettã liite' nã wojpi olla' johtamaton-
 na liitte'estã nyt, nã'emmã siitã, että Majnikat
 ehee (ehẽã, ehjã), keweẽ ja pehmeẽ myös kuu-
 luuwat ehyt, kewyt, pehmyt; s. o saawat sa-
 mallajssen Nimennãn, ku ne'e -pããtyjset (Tehãwãn
 muodon Mãnne'en Ujan, Majninta-warret. Niin

Käskentä-tapa

Elkä'an -kä' (kää); elkö'ön -kö', elkö'öt -kö'
 Elkä'amme -kä'; elä (eläppä)* -, elkee -ke' (kä')

Kolmannessa Käwttelemisessä, jossa on side'
 -äänike'.

Esim. kerä-, lupa-, äly-, kato-, pala-, sa-
 la-, kalu-, maku-, häpe, häwi, kerke (kerki) -si.
 Lawsunta Kerronta Arwelo Ehdonta

N. U.	(en, et, ej emme)	-ä'	-nnä	-nne'	-äjsi (isi)
M. U.	(ette ejwät)	ole' -nnä	ollut	-nnä lie -nnä	olisi -nnä
E. U.	ej	-pidä'	pitänä-	pitäne'-	pitäsi
			-ämän.		

* Jos äänike' sewraa, niin sanotaan: eläs, eläp-
 päš. Wanhoissa kirjoissa hawajtaan myös ellös,
 älä, ja nykyisimmässä kirjoituksessa ele.

warfi wetäne'e woj ensin saada' Nimennän we-
 täne', samate ku wene' syntöy warresta wene'e;
 ja tämä wetäne' taji sitte muuttua' pajkottain
 sanaksi wetänt, — niinku warresta ohue tulee o-
 hut, — tojsin pajkoin taas sanaksi wetänä jonka
 muki'in myös elä on saattanut syntyä alkuaan ol-
 leesta ele' (ej ole'), eli Länsi-Suomen Nimentä-

Käscentä-tapa

Elkään	-tkä' (tkää)	elkõ'õn -tkõ'	elkõ'õt -tkõ'
Elkäämmme	-tkä'	eläs -ä'	elkee -tke'

Suwajttawa Muoto:

1:nen Käwtteleminen.

	lawsunta	Kerronta	Urwelo	Ehdonta
N. U.	-dä'	-ty (tynä)	-täne	-täsi (täisi)
M. U. E	ole' -ty	oltu -ty	lie -ty	olis -ty
L. U.	pidä	pitänä	pitäne'	pitäsi-tämän*)

Käscentä-t.

Elkään	-täkä'	elkõ'õn -täkõ'	elkõ'õt -täkõ'
--------	--------	----------------	----------------

2:nen ja Kolmas Kätteleminen.

	lawsunta	Kerronta	Urwelo	Ehdonta
N. U.	-tä' (ttä)	-tty	-ttäne'	-ttäsi
M. U. E	ole' -tty	oltu -tty	lie -tty	olis -tty
L. U.	pidä'	pitänä-	pitäne'	pitäsi-
		-ttämän.		

*) Tätä liitettä ej woj muusta Suomen sanasta johtaa, ja lie wahwin todistus tarpeellisuudelle teh-dä' Suomessa eri-luokka semmoisista sana-sowujsta, ku pitää-tekemän ja pitää-tehtämän.

tavan ää (esim. wetää) Itä-Suomen päätte'es-tä ee' (wete'e') — Olenta-jian päätte' ne'enä (k. §: 95) ej supisteta' muualla, kun sanassa män-neenä, jos se tulee olemaan edessä sanan wuon-na (§: 66).

Käskentä-tapa; 1 118 : 2 118)

Elkä'än -ttäkä' elkö'ön -ttäkö' elkö'öt -ttäkö'
 Tästä näkyy, että 1:sä ja 3:sä Käwttelemi-
 sessä on lawsunnan Nyhjusen Ajka Suwajttawaa
 muotoa (Indic. praes. passiv.) Kiielletyssä Käwttele-
 mässä yhtäläinen ku Nimentä-tavan Kohdinta Teh-
 täwää Muotoa (Infinit. act.); sillä kolmannen Käwt-
 telemisen Suwajttawassa muodossa ej muutu', niinku
 tojseen (k. §: 89), Warssi-pääte' ä (a) e:ksi, ja sa-
 ma kerake-muutos, joka, §: 21 myöten, wojsi t:n
 (alkuaan tt) edessä saada' ajko'in Nimenässä, pysäh-
 tyy myös Suwajttawan lawsunta'an, esim. ej syö-
 dä, ej tavata' = non editur (ätes icke), non occur-
 rit (träffas icke, förekommer icke) ja = non edere,
 non attingere (icke äta, icke träffa l. råka). Sama
 tapahtuu myös niissä 2:nnen Käwttelemisen lawsu-
 lojsa, jotka muuttaawat warssi-päätte'en e t:ksi (§:
 14), ja niinmuodojn saawat kerake'en ihan ä (a):n
 ete'en Nimentä-tavassa; esim. ej kuulla', ej män-
 nä', ej surra', ej pa'eta', ej tarwita', = non
 auditur (ja Jtä-Suomesa: non audimus), non i-
 tur, non doletur, non fugitur, non egetur (opus
 est) ja = non audire etc. Pa'eta' (pakene) ja tarwi-
 ta' (tarwitse) nimittäen, niinku useasti on selitetty

(esim. §: 84:n lopussa), ovat muutamissa kohdin 3:nnen Käwttelemisen mukaiset ja kuulla' (kuule), mäännä', surra' ensimmäisen; joka helpoimmas-ti havajtaan käwttellessä, esim. kiello-sanalla:

Lehtäwä muoto:

Lawfunta Kerronta Urwelo Ehdonta

En pakene' paenna pa'enne' pakenisi' 2:s ja 3:s
 ej tarwitse tarwinna tarwinne' tarwitsisi Käwttel.
 j. n. e.

-ttele (a'attele') -telna *) -telne (telle) ttelisi 2:s ja
 Newwo- †) 1:n
 -ttelej (ko'ettelej) -ttelejna -ttelejne' ttelejsi Käwt.

†) E j, joka on sana-wartta, ej muutu' i:n edessä itse, niinku (kieltämättömässä Kerronnassa) j:n e edessä § 10 myöten; waan wiepi i:n muki'in (k. §: 12). — Ko'ettele esim. ä j t t e l e j ja Ztseh-tywän muodon lawfukoja (lajttelei, opettelei, waän-telej).

*) E:n katoamisesta eli muuttumisesta t:ksi on jo monesti nimitetty. Muistutettako on toki nyt vielä, myös latinan kielessä saman katoamisen tapahtu-wan, ehk'ej niin paljo Majnikojssa (esim. a s p e r -eri, liber era), joissa se Suomessa useasti n:nkin edessä muuttuu, ja että se etenkä t:n perästä r:n seweratesta, saapi ajko'in latinassa (pa ter, tris; minister -stri). Waan lawfukoissa, joissa erino'

Käskenä-tapa.

Elkä'än pa'etkaa tarwittaa a'atellaa opettelejskaa

Elkä'ön pa'etko' ine.

Suwaajttawa muoto :

Ej pa'eta' tarwita' a'atella' opettelejsba'

pa'ettu tarwittu a'ateltu opettelejsu

§: 99.

Niinku Suomessa kielto-sana (ej) on merkillinen, niin löwtyy myös ikäänku sitä vastaanwa myödyntä-sana: on. Tämä sana pidetään nyt Warssi-kojban siassa lausufakasta ole lausunta-tavan Nykyjesssä Ajo'ssa. Waan wanhojssa Runojssa näkyy sillä olleen myös muu merkitys, asiaa wahwistamaan päjn (intensive), pian sama ku Ruotsin sanalla just. Onki

majttajin e, kielikerakke'en jälke'en, k:n, n:n eli äänikke'en edessä, muuttuu (§: 14 ja 65), kanssa latina enimmiten näwttää e:tä hylkäään; sillä, paitsi sitä että a m a r e, a u d i r e, m o n e r e on syntynyt sanojsta a m a e r e j. n. e., niin d i c e, d u c e, f a c e, f e r e kadottaawat e:nsä myös Käskenässä sinään iääden, ja use'immat kossen Käwtelemissen lausufakat v:n edessä (esim. habui), muuttaawat vielä v:n u:ksi, ihan samate ku Suomen warssista, o h w e, o l w e, tulee o h u t, o l u t.

tämä on (ompi, ompa, ole, liene) ja sana itse nä.
 ková useassa sana-liitte'essä, niinku Werranta-
 ja Nlintä-porta'issa, Olelewasssa ja Itsehty-
 wässä muodossa, ja kufatiefi myös pitennetyssä
 Majnikojssa päätte'ellä -i nen ja kolmitawujissa n e ja
 tse-päätyjissä lawfukojsa. Waan ej pidetä' on ejkä ole
 yhdistykseenä Nimukan ja Majnikan wälillä; josta myös
 wospi päättää' sanan on mujnojaan tarkoittaneen
 muuta, esim. runoillesa: "Niin minut Jsoni heitti
 Kuin on kieron kiewes-warren Suolle sojkalehtama'an
 Jäälle jääkälleh'elemään"; eli: "Tuo-p'on seppo M-
 marinen Sanan wirtko, noin nimesi", "Tuo en An-
 ni saaren nesti Pesti rannalla" j. n. e.

§: 100.

Olelewa muotoa johdattaessa Tehtävästä on
 muistettava, tätä ej saatawan ensimmäisestä Käwt-
 telemisestä. Toisen ja 3:nen Käwttelemis n sanat
 liittäwät ele (ole), joka äänikke'en jälke'en kuuluu
 ile eli jle, lawfukka-warte'en, kun pysyy siinä
 Kolmannessa Käwttelemisessä, waan 2:ssa Käwt-
 telemisessä useimmiten kadottaa pääte'-äänikke'ensä.

§: 101.

Kohja-liitte'et sekä lawfukojsa että Nimukojsa

ovat alkusään Kohdalliset nimikke'et (pronomiua personalia); joka myös siitä havastaan: että Itä Suomen puhe'essa, jossa sanotaan myös me:n, työ te-n ja hyö he(het)-n siaan, myöski monikossa kohta-liite' Nimukoslle wojsi jätettää; esim. tejdän lapses (lapsenne), tejdän lapsi, ja 1:ssä Kohdassa tämä liitetön sana-tapa onkin ajnoa tavallinen, koska Nimukat sekä lawsukat eiwät rakasta päätettä -mme, joka lawsukojssa wältetään, muuttamalla Tehtäwään muoto'on; esim. sanotaan (sanomme), ollaan sanotu (olemma sanona, -oneet).

§: 102.

Willojn j kuuluu selwästi (k. §: 67), löwdetään hoikatessa, millä tawuulla korke eli teräwyy's (accentus) on. Suomesa on se iokaisessa sanassa ensimmäisellä tawuulla. Siksi myös ei toisessa tawuussa j waikuta' kowien kerakkeiden muutosta (k. §: 20—27); esim. ajtoina, lakkoina. Siksi kansa t ei katoa' yksitawujsten wassien Kohdinnasta, eikä myöskän ajna kolmannen tawuun jälke'en (k. §: 52). Siksi wihdojn t katoaa ensimmäissen Käwottelemisen Suwaitawassa muodossa, koska t tässä alku-perää päättää toisen (korottoman) tawuun; niink. saataa (saa-ottaa), jonka Kerronta myös mujsuttaa Kolmi-

taruudesta (Suwaistawan muodon) warresta (k. §: 11 ja 62), — olkoon kadonnut äänike' jos nolla.

§: 103.

Siitä että koro on ensimmäisellä taruulla selitetään myös, miksi ei Suomi suwaitse' liitteitä warren ete'en (praesix. l. praesform.), ja ei yksin Est-wäliföitä (praepositiones); miksi esim. o-tycklig Suomeksi on onneton, miksi Siallisilla liitte'illä useammat Est- eli etu-wäliföt wältetään, ja jos näitä pidetään, niin muuttuuvat Jälki-wäliföiksi (Post-positiones), s. o. pannaan pää-sanana jälkeä, joka, Hallinnassa ja Kohdinnassa olewa, tähän yhdistetään niinku muihin Nimukojhin. Ovatkin useammat Wäliföt puhtaita Nimukka-sioja, ja ne Hallintaa waatiwat saawat koha-liitte'en paitsi läpi, pojkki ja oli, joita myös pidetään Kohdinnan perästä. Uj-noasti Kohdinnan kanssa ovat: Kohiti (kohden, -hdin), koha'an (latin. erga), ennen (ante (förut', aj'asta), myöt en, paete' (pajtti, pajtti, -jt), w a r t e n. Ennen, jos ei Jtse-wäliföinä (adverb., a n t e a) ole', pidetään edellä Kohdinnan ajna, ja myös muutama muu Nimukka'an koskewa Wälifö, wälis-tä ehta harwoju; takia (tawtta, tähden), wuoksi,

taansa (Nimukka-wälikkö), myötä, suhte'en, mu-
ka'an ej koskaan pidetä' edellä. Ilman (sine) pan-
naan wälistä Bajannan ja Kohdinnan edelle'. —
Pajesi (praeter, förutom) on myös edellä Kohdinnan.

§: 104.

Wäliköt owat joko Itse-wäliköjtä (adver-
bia), eli Nimukka-wäliköjtä (praepositiones l.
postpos.), joita Nimukojden mu'assa on, taikka
Lawsukka-wäliköjtä (Conjunctiones), jotka Law-
sukojden wälissä eli edessä saawat sias, näjtä
yhdisteeksensä. Niin warresta ete (Nimentä:
esi -puoli) on Itse-wäliköt etenki ja edes (edel-
si), merkitsewä Nuotiksi ätminstone l. helst ja f el-
täessä (ej edes icke en gång, ej ens; Nimukka-wäliköt
edellä edessä, ete'en, edestä, edelle', ja Law-
sukka-wälikkö että (eteä, §. 14). Nimukka-wä-
liköt pidetään myös itse-wäliköjnä, etenki toffen
sanan lisäksi tullessa; esim. ete'en-päijn. War-
resta pää (caput, finis) saadaan Itse-wäliköt
ja Nimukka-wäliköt päällä, -ltä -lle'; war-
resta ale (alt, al) tulee alla, alta, alle'.

ale' (aleksi); warresta ala'a Itsewäliköt ala'
 'alla -lle' -lta, alas l. ala'a' (alaaksi); ylä-
 'ällä -lle -ltä, ylä'ä' l. ylös (k. S: 54 6:o ja
 59) warresta ylä'ä. Niin myös warresta jäl-
 ke (jälkeä, spår, vestigi): jälke'en (efter,
 post), jäl'ellä, (efteråt, pone, Adess.), jäl-
 'elle (Allat.), jäl'estä.

S: 105.

Itse-wäliköt owat:

1) Aikaa tarkoittawat, niinku: Kawwan eli kaw-
 wan (kawka (afslagsenhet), josta kawkana (långt
 borta), kawkaa (långt ifrån), kaw'as, *), jotta sa-
 mate fu lojtona, lojtomma' l. -mmaks, mer-
 kitsewät pit'uutta pajkan (subteen), Nuotiksi län-
 ge; kaw'aks (till länge, till lång tid); ammon (Kar-
 jalassa), längesedan; wasta (= framdeles ja nu
 först), wastikään, (i ons, för ett ögonblick sedan), pa-
 rajkaa l. -jllaan (nu just, som dåst), åsköjn (nyss,
 en stund se'n) **), åsköt tåjn (nyligen), nykyjään
 l. nykyjään (för närvarande), nykysin (i nu:

*) (långt bort, på långt håll, på afstånd, S: 90)

***) åsken (Kalewalassa merkitsewä tulewaa aikaa);
 eslm. åsken annan tyttäreni, sekä nuoren mor-
 flamen, kun - - hiihdät hii'en hirtwen j. n. e.

tiden), nyt (nu), huomenna (i morgon, crastino die),
 ejlen (eklen) eli öwlön (heri, gårdagen), koha-
 ta (strax, i rappet).

2) Paikkoja tarkoittavat: siellä, sieltä,
 sinne, minne (hwaert, quorsum, Allat.), missä
 (hwarest, ubi, Znessivus), mistä (unde, Elat.);
 täällä (här, heic, Adessiv.), tältä (härifrån,
 hinc, Ablat.), tänne' (hit, huc); siellä täällä
 (här och der), tuolla (der längre bort), tuossa
 (der inför näsan), tuolta, j. n. e. Kotoa (hem-
 ifrån, domo), kotona (hemma, domi), kotia
 (hem, domum). Warresta etää (afstånd framåt)
 on etäällä, -ltä, -' (ksi, Muutunta).

3) Paljoutta suhte'en: äjjä' (Karjal.) eli pal-
 jo (multum, myket), wáhá l. wáhán (litet), enem-
 pi l.-mmiin (magis, mer, kyllä (satis, nog), niw-
 kalta (knapt, om materie), tuskin (vir, knapt),
 yltä: kyllä (öfwerflödig, mer än tillräckligt). En-
 siksi nimitetyt etenki pitävät, samate ku Numerot,
 Nimukoita Kohdinnassa jäl'estään eli kanssaan; jos-
 si woipi heitä Nimukka-wälikö ksi kutsua'.

4) Luontoa suhte'en (qualitatis). Nämät saa-
 daan enimmästi Majnikojsta ja päättöywät -sti e-

li -i n; esim. h y w ä s t i eli h y w i n. Etenkä wälin, meks-majnitut, waan meös muut, Itse-wäliköt saawat Werranta-portajta; joista nimitettäkö'ön wasten ylejštä lakia syntywät alemmin (ale mpi) Itse-wälikölle ala'a, ja paremmin (Comparat.) sekä parajmmin (Superlat.) wälikölle h y w ä s t i -w i n. Muutama tään muotonen tulee Nimukka warresta, esim.: war sin (= kowin) alltför, muk a kan-tän-
sa, maar (maria) sannerligen, ker alla (kera), i följe med.

§: 106.

Lawsukka wäliköt owat :

1) Lawsukojta eli lawsejta, tasan panewat (Coordinantes): Yhdistawät (Copulativae) ja, se k ä; Erojtta-
wat (adversativae) mut ta (mut), waan; Yhdistäen
erojttawat (disjunctivae) eli', t a h i' (taj, tajkka).
Wiimmeks ja ensiks nimitetyt piderään wös kaksit-
tajn; esim. se k ä tulin e t t ä n ä'in, j o k o nyt t a'i
wasta tullen, tahi tämä elikkä toinen se oli.

2) Lawsejta tojstenja alle sowitzawat (subordinantes): K o s k a (quum, quod), (sentähden) e t t ä, j o t o
t a (ut, jos (si), w a j k k a k o h t a (etsi, quamquam,
k u j n (tamquam, ut, quum).

Samate ku Nimukka-wäliföt, myös muutama
lawfukka-wäliföt on Itse-wäliföt'ön; esim. w a a n.

§: 107.

Suomesa löwthyn ej ajnoasti, niinku latinas-
sa, eroittamattomia (inseparabiles) lawfukka-wäliföjtä,
waan myös samallaisia Itse-wäliföjtä. Nämät liite-
wäliföt (εγκλιτικαι) owat: 1) Itse-wäliföt a) ky-
shwä -kō (ko), Ruotsiksi monne? b) epälewä eli ar-
we'ewa -pā (pa), Ruots. ju (nu t. ex.), c) myödot-
tāwä -hān (han) ju l. doct, d) -pā'an (pa'an), ju doct,
men (jo men, nej men), nu dā, nu wäl, e) -kōhān
(kohān) monne tilläfwentyrš (montro)?; esim. Ompa
finua mies (du är nu karl, dubitative), onhan se
mies (han är ju (doct) karl, affirmative), sattuupa huo-
no sādā (det träffar nu t. ex. ogynsam wäderlek), om'
pa'an hwwä hewonen (det är wäl en god häst, i dis-
put), kufas on? ompa'an pappi (det är nu en prest);
2) lawfukka-wäliföt: a) Kieltāwāt 1:o -kān (kan)
eli kā'an (ka'an), joka pidetāān lawseissa kieltoa li-
säten, ja wastaa Ruotsin sanoja ens, heller; 2:o
kā (ka), itse kielto-sanaan yhdistywä ja myös mer-
kisewä heller, eli kalsittajn, kielto-sanojen kanssa,

hwarken (neque) . . . heller (nec)*; b) myödyistä-
mä -kin (kiin, ki') ock l. jemmäl.

§: 108.

Sekä kin että kukaan (kaan) ja kukaan (ka) liite-
tä'än myös Nimukkeihin ku eli mi**), jotka tämän
kawtta saawat eri merkityksen. Kukaan nimittäen on
quisque (hwar och en, enhwar), kukaan (negat.)
= ej-kukaan, ingen l. icke-någon (ne unus quidem,
nemo, nullus) kukaan hwem (quis) l. kukaan (in-
terrogat.) hwemtro?, ku (relat.) hwilken l. som (qui);
ej mikään nihil (intet), mikä quid (hwad), mi
quod (hwilket, som). — Niissä siöissa, jotka pää-
tyvät äänikke'ellä (ä, a), jätetään ku tenki liite' kaa
(ka) pois myös Kysyntä-nimukke'essai.

§: 109.

Päitsi Nimukoista, Lawuukoista ja Wälistöistä (k.
§§: 39 ja 40), löwtyy vielä Äänistöistä (Inter-
jectiones). Nämä owat wähemmin ihmisen, kun ei

*) esim. Enkä minä ejwätkä he antaneet (hwarken
jag eller de gifwo). Wälistöä myös pidetään mo-
lemmat kielto-liitte'et, niinku sanoessa: etkä tullut
ka'an (du kom inte heller).

**) Myöski kin ja kukaan (ka) perästä j:in, ja kukaan (kan)
taas k:n:n jälke'en.)

lajmen ääntämiä, ilmoittawat mieli-aloja, joko surua, itkua eli pahaa mieltä: wojwoj, a j, ajja j, surkuttelemista oh hoh, ihmettelemistä hej, ke' (Mälä-Rarjalassa), epäilemistä oh o', iloa hihhi' (ja senkaltaiset narru-äännet, hahhah j. n. e.), häryttämistä ahä' (kutti), tokattimista eli äkkäämistä hä', aha' j. m. Nämä wojwat yksinään tehdä' ikään ku Lawse'en, samate ku Lawsuat ja erinomatijn Lawsukan Käskentä-tapa, eli niinkun äänike' yksin saattaa olla tawue'. Waan ej ajnoastaan yksinäiset sanat, mut myös useammat sanat yhdessä owat Ääniköjät; esim. ihmetteleminen: ej-sinä-pitkiss-ikänä. Ja wojwat myös tänne lu'ettaa' senkaltaiset sanat, jotka pian ku jättyttääwät luontoa (onomato-poët.); niinku töl-löttää, tolwana; lirisee, lorisee, kuhnus, kähny, hõmmblõ, joita, milt'ej joka-päjä ja hetki ja jokajsen puhujan eri luontoa mukaan, syntyy, — ja jotka siksi ejwät woj ejwätkä ansajse' tässä lu'eteltaa, ollen enempi tunnon (känsans) kun tiedon ja tajdon (tankens) omitujset. — Näjstä, jotka kus-tenki näwttääwät, miten puhe' eli kieli ihmiselle syntynyt on, nimitettäkõ'ön: Lawsukka-luontojsten yhdistymän täwbellisiin Lawsukojhin, näjden pantaessa Ni-mentä-tavan Rohdinta'an, — ja Nimulasten taas

liittywán táwsi-uimukojhin, nájden Nimennásá p^o-
 s'en; esim seista-tóllotte'ee, káwdákomfutaa, Matti-
 riepú (rápákkó, tolwana), Matti-rievun. — Ettá
 páá-sana tássä tulee edelle', siihen on kansa sy, et-
 tá Suomessa forko on ensimmäisellä tavulla (§: 102).
 Jotta taas Áánifóstå wojpi syntná tajpuwajnen sa-
 na, ei ole' suurempi ihme', kujan esim. e:n eli pelkán
 puolihon muuttuminen t:ksi (§§: 14 ja 49) Suo-
 messa, eli kuulumattoman (quiesc.) h:n muutanta
 t:ksi Hebrean Wajmo-puolisessa Nimennásá, koska
 meidän Hallinta tulis wiere'en (st. Constr.). — Wi-
 dojn mu'stettako'on áánifólliset sana-parret: Káwdá
 káwmistáán, wenvj wenvmistánsá'; pian ku-
 latinan: pugnare pugnám l. vivere vitam; — ja
 sekká sotke' sotkemise'en (Ujattoman Wietántá-
 tavan Mhdyntá) esim., että ei ajnoasti olla' sot-
 femaisillani (Uw. tavan Pidántá, pá wág att by-
 ka), waan myös sotke maisisani (Usunta, pá wip-
 pen att byka) j. n. e. —

G. II.

Somalafäden sankari sür! mitä mätä ma mahdan
 Tojwoa, söma kun és Sullen olis wáhá työn.
 Tajwoja tojwoni ej kawota' taj tajwoja ehdi';
 Tajtajsin ku ha wán tydytté' Jsa-mán.

"Wán kowa onn" hátá koppá kajwajn 'analajnen:
 "Máhan elikká "mahán:" mikä lè wáli, miksi wálistá
 Kirjojtat siná mätä, ja taas ma'ata; mitä wastát?
 Mätä perukka on ensimmäsen Siotelman, aluks mà,
 Wiimeisen Käwtelmán lè ma'ata', maka 1), lawse'.
 'Ku:n wojnnén nyti oppia tön, kuni kajkk opetella',
 Kujn "opetella" tulé warresta opettele, jár opp"?
 Oppi teke opin, opp opetan eli oppe opetta;
 Tösta opettele tajkka opetta:ole' sana-warreks
 Enl, ninku n Sana-kirja opettawi, járet erojtajn.
 Wán warresta opettele, e:n mätuttua t:ksi, 2)
 Syntyh sitten opettelta', ja opettelea' jááp;
 Mutta opettelta' kuuluu parahiks opettelta', 3)
 Josta wihon sadán opetella' 4); — Oletko jo wajt?
wajn!

1) §: 21. 2) §: 14. 3) §: 20. 4) §: 27.

Präntti-wirhe' :

57 sw., 13 rivi, seisoo muutamissa kappaleissa (eksempl.): neljä; lu'e': usea.

33 sw., viimeseen rivi'in wojsi lisättää: Warret päätte'ellä -ppa (tappa, lappa) ejwät jätä' o:ta Kerronnassa; waan wajhta saapi sekä wajhto etä -jhti (§: 34 ja 47). Sanalla sanoen: Koska kolme kirjainta (ainaa), st (w. kasta) eli at on ensimmäisen (a, e eli i) ja viimeisen (a) äänikke'en wälillä warressa, niin pitää Kerronta sekä päätte'en -o että -i.

I.

Sewraawa tawlu ofottaa erinäijet pää-muutokset, jotka Siottelemisessä ovat mahdolliset.

1

2

3

a
Kerake-muu-
toksella

b
Äänike-muutoksella

a
Kerake-muu-
toksella

b
Kerakejden
muuttumata'.

Ex. Suo, tie,
työ, maa, pää,
pii, syö, puu

Esim. Lanko, hin-
ta, kulkua, loppu,
lupa, lampi

1.) e t:ksi
(juuri, ääni,
pieni)

2.) ej (äj) i:ksi
Ex. Nimi
(tuuli)

3.) tej si:ksi
(neula, rinta)

4.) aj
oj:ksi i:ksi
(kova)

Esim. war'as,
warwas, tan-
gas, lintas

Paras' pere', päre',
pensas, ori', porsas,
eräs

D e f i n i t i o

M o n i t o

	hwem	Nimentä	Suo	Tahto	Tuuli	Pöwtä	Wesi	Palaa	Kuha	Kinnas	Oras
Quis l. quem	hwems. hwem *	Hallinta	suon	tahdon	tuulen	pöwdän	weden	palan	kuhan	finta'an	ora'an
Quem (l. cuius)	hwem **	Kohdinta	suota	tahtoa	tuulta	pöwtää(-eä)	wettä	palaa	kuhaa	finnasta	orasta
In quem	till (in i) hwem	Yhdyntä	suohon	tahto'on	tuule'en	pöwtä'an	wete'en	pala'an	kuha'an	finta'asen	ora'asen
In quo l. intra quem	inne i hwem	Usunta	suossa	tahdossa	tuulessa	pöwdässä	wedesä	palassa	kuhassa	finta'assa	ora'assa
E quo	ur hwem	Erintä	suosta	tahdosta	tuulesta	pöwdästä	wedestä	palasta	kuhasta	finta'asta	ora'asta
Ad quem	ät hwem	Tulenta	suollen	tahdollen	tuulellen	pöwdällen	wedellen	palallen	kuhallen	finta'allen	ora'allen
Apud quem	pä (wid) hwem	Pidäntä	suolla	tahdolla	tuulella	pöwdällä	wedellä	palalla	kuhalla	finta'alla	ora'alla
A quo	af (ifrån) hwem	Lähdentä	suolta	tahdolta	tuulelta	pöwdältä	wedeltä	palalta	kuhalta	finta'alta	ora'alta
Qui	hwilka	N.	Suot	Tahdot	Tuulet	Pöwdät	Wedet	Palat	Kuhat	Kinta'at	Ora'at
Quorum	hwilkas	H.	sojden	tahtojen ***	(tuulien)	pöwtien	wesien	palojen	kuhien	fintajden	orajden
Quos	hwilka	K.	sojta	tahtoja(-olojta) ****	(tuulia)	pöwtiä	wesiä	paloja	kuhia	fintajta	orajta
In quos	in i hwilka	D.	sojhin	tahtojhin	(tuulihin)	pöwtihin	wesihin	palojhin	kuhi'in *V	fintajsin	orajhin (jssin) *VI
In quibus	inne i hwilka	U.	sojssa	tahtojssa	(tuulissa)	pöwdissä	wesissä	palojssa	kuhissa	fintajssa	orajssa
E quibus	ur hwilka	E.	sojsta	tahtojsta	(tuulista)	pöwdistä	wesistä	palojsta	kuhista	fintajsta	orajsta
Ad quos	ät hwilka	L.	sojllen	tahtojllen	(tuulillen)	pöwdillen	wesillen	palojllen	kuhillen	fintajllen	orajllen
Apud quos	pä hwilka	P.	sojlla	tahtojlla	(tuulilla)	pöwdillä	wesillä	palojlla	kuhilla	fintajlla	orajlla
A quibus	af hwilka	L.	sojlta	tahtojlta	(tuulilta)	pöwdiltä	wesiltä	palojlta	kuhilta	fintajlta	orajlta

* Genitivus singularis är tillika Bestämde objekt af Nominat. utom efter Imperativus, der, liksom öfwerallt i Pluralis, des ställe företredes af Nom. ** Obestämdt subjekt (ej blott objekt), liksom brödd i Swenskan till skilnad från brödet, det bestämde, articulerade. *** contracte tahtojn (singular. -htoen), tuulien (-hten), pöwtiin (-täen. tä n), wesien (wet-ten), palojn (=laen, lajn) kuhien (haen, hain), kinnasten, orasten. **** Westilöjta, Tuulilöjta m. m. till skilnad från sing., som i några ord t. ex. Pappi, kuppri, lakki blefwe eljest alldeles lika. *V Tuuli'in pöwti'in wesi'in. Gär h jemwål före det förra i bibehålles aldrig det senare h, utan öfwergår till apostrof, t. ex. kuhin, ryhin, lowhi'in, ej kuhihin etc. *VI ej orajsin, warkaajsin (till skilnad från superlat. af ora jsa, warkaajsa), — ehuru singul. meständels numera skrives oraasen (ej oraasen, se företalet till Kalewala).

Sewraawa tawlu ofottaa pää-muutokset Käwttelemisessä.

1

2

3

a

b

c

d

Kowien kerakkej-
den muutoksella

Känifetten muutoksella

Ex. (Suom. mie, jää, myö, Esim. (Kutku, hel- 1) ij i(ej):kfi 2) aj oj:kfi 3) aj (dj, ej):kfi. 4) aj oj:kfi ja i:kfi. taj (taj) fi (ti):kfi e r:kfi Panke-, lupa,
(jaa) -da ty, anpu, loppu, (Kärsi, kääri) -ä (Balaa, ajaa) (Pejttää, jättää, (Lajttaa, kastaa, (Pyyttää, huuz- (Tule, kuule, mä- karka, fiwo,
kuto) -wä ottaa, kärkeä) paahtaa) taa, kääntää) ne, sure, pure) äty, kalu

Activ. I. Person. Forma (Kohdallinen eli Tehtävä Muoto).

Indicativus modus (Lawsunta-tapa).

Nykyinen Aika, Yks. (praes. t.)	Suon	Tahdon	Suorin	Palan	Poltan	Awtan	Kiellän	Nielen	Putoan	
	Suot	tahdot	fuorit	palat	poltat	awtat	kiellät	nietet	putoat	
	Suopi *	tahtoo	fuorii	palaa	polttaa	awttaa	kieltää	nielee	putoaa	
Mon.	Suomme *I	tahdomme	fuorimme	palamme	polttamme	awttamme	kiellämme	nienemme	putoamme	
	Suotte	tahdotte	fuoritte	palatte	polttatte	awttatte	kiellätte	nietette	putoatte	
	Suowat *II	tahtoowat (-htoot)	fuoriuwat	palawat	polttawat *III	awttawat *III	kieltääwät	nietewät	putoawat	
Määnyt A., Yks. Olen (praeterit.)	Olet									
	On									
Mon.	Olemme	suona	tahtona	fuorina	palana	polttana	awttana	kieltänä	nienlynä	putonna
	Olette	(suonunna)	(tahtonunna)	(fuorinunna)	(palanunna)	(polttanunna)	(awttanunna)	(kieltänynnä)	(nienlennnä)	(putonunna)
	Owat									
Tulewa A., Yks. Minun (fatur.)	Sinun									
	Sen									
Mon.	Meidän	pitää) suoman	tahtoman	fuoriman	palaman	polttaman	awttaman	kieltämän	nienlän	putoaman
	Teidän									
	Niiden									

* Suo. Kalewalassa luetaan myös sekä suovi, eli semmoissia (sanoja ykstawuissella warrella, johon vi liitetään), että "sanovi" j. n. e. Sanotaan nykyisessäki puheessa ei ajnoastaan suopi, sypoi, waan myös tahtoo, fuoriipi, palaapi j. m. — *I Sekä ensimmäinen eli Oma Koha että toinen eli Kera-kohha muuttaa useasti liite-päätt'een e ä (a):kfi. Niin Suomma, suotta; Tahdojmma, -dojta, Kieltänemmä, kieltäsfittä j. n. e. — *II Suowat. Pääte' ten liitetään myös sekä tämän Käwttelemisen Kerronnassa, että muidenki Käwttelemisten Lawsunnassa ja Kerronnassa pääte'en wät (wat) jälkeen; wajffa emme ole panneet tätä lisä-liitettä muuane, etenki koska ei Majninta-tavan Nimentä Monikossa woj sekannusta tehdä? Lawsunnankan kanssa, jos sanat kirjutetaan kirjilla äänikkeilläään, ejwätkä kawenneta' niinku puhe'essa-ki kolman-nessa Käwttelemisessä a:n eli ä:n jälestä jo tapahtuu; esim. he (het, hyö) hala'awaw (halajaawaw), he herä'ääwät (heräjäääwät) kapenee huhe'essa wähintäjä hala'awaw (herä'ääwät):kfi. — *III Koska kaksi keraketta eli useampi perätysten, s. t. s. ilman mitään ajnaa wälillä, tulee pääte-äänikke'en edelle warressa, niin sewraawa -wä (wa) katoaa.

Historicus modus (Kerronta-tapa).

Nykynen A., Yks.	Soju	Tahdojn	Kuorejn (-rin)	Palojn	Polttin	Awttojn (awtin)	Kielstin (kiellin)	Nielin	Putostin
	sojt	tahdojt	kuorejt (-rit)	palojt	polttit	awtojt (awtit)	kielstit (kiellit)	nielit	putosit
	soj	tahtoj	kuorej (-ri)	paloj	poltti	awttoj (awtti)	kielsti (kielti)	nieli	putosi
Mon.	sojmme	tahdojmme	kuorejmme (-rimme)	palojmme	polttimme	awtojmme (awtimme)	kielstimme (kiellimme)	nielimme	putosimme
	sojtte	tahdoitte	kuorejtte (-ritte)	palojtte	polttitte	awtojtte (awtitte)	kielstitte (kiellitte)	nielitte	putositte
	sojwat	tahtojwat	kuorejwat (-riwat)	palojwat	polttiwat	awtojwat (awtiwat)	kielstiwät (kielliwät)	nieliwät	putosiwat

Männyt A., Yks.	Oliti	oli	Olitti	oliwat
Mon.	olimme	olitte	olivat	

	suona	tohtona	kuorina	palana	polttana	awttana	kieltänä	nielänä	pudonna
	(suonunna)	(tahtonunna)	(kuorinunna)	(palanunna)	(polttanunna)	(awttanunna)	(kieltänynnä)	(nielänynnä)	(pudonnunna)

Zulewa A., Yks.	Minun	sinun	sen
Mon.	meidän	teidän	niiden

	piti	(suomajin tahtomajin, fuorimajin etc.) (suomajis j. n. e.)							
	suoman	tohtoman	kuoriman	palaman	polttaman	awttaman	kieltämän	nielämän	putoaman

Concessivus modus (Arwelo-tapa).

Nykynen A., Yks.	Suonnen	Tahtonen	Kuorinen	Palanen	Polttanen	Awttanen	Kieltänen	Niellen	Pudonnen
	suonnet	tahtonet	kuorinet	palanet	polttanet	awttanet	kieltänet	niellet (nielenet)	pudonnet
	suonnee	tahtonee	kuorinee	palanee	polttanee	awttanee	kieltänee	niellee (nielenee)	pudonnee
Mon.	suonnemme	tahtonemme	kuorinemme	palanemme	polttanemme	awttanemme	kieltänemme	niellemme (nielenemme)	pudonnemme
	suonnette	tahtonette	kuorinette	palanette	polttanette	awttanette	kieltänette	niellette (nielenette)	pudonnette
	suonneewat	tahtoneewat	kuorineewat	palaneewat	polttaneewat	awttaneewat	kieltäneewät	nielleewät (nieleneewät)	pudonneewat

Männyt U.,	Yks.	Lienen (lien)	}	(suona)	(tohtona)	(kuorina)	(palana)	polttana	awttana	kieltänä	niellynä	pudonna	
		lienet (liet)											
		lience (lie)											
Mon.		lienemme (liemme)			suonunna	tahtonunna	kuorinunna	palanunna	(polttanunna)	(awttanunna)	(kieltänynnä)	(nielenynnä)	(pudonnunna)
		liennette (liette)											
		liencewät (liewät)											

Zulewa U.,	Yks.	Minun	}	pitänee)	suoman	tahtoman	kuoriman	palaman	polttaman	awttaman	kieltämän	nielemän	putoaman
		sinun											
		sen											
Mon.		meidän											
		teidän											
		niiden											

(Conditionalis s. Subjunctivus M. (Ehdonta-tapa).)

Nykynen U.,	Yks.	Sojssin	Tahtojssin	Kuorissin	Palajssin	Polttajssin	Awttajssin	Kieltäjssin	Nielissin	Putoajssin
		sojssit	tahtojssit	kuorissit	palajssit	polttajssit	awttajssit	kieltäjssit	nielissit	putoajssit
		sojssi (sojs)	tahtojssi (-htojss)	kuorissi (-ris)	palajssi (-lajss)	polttajssi (-jss)	awttajssi (-jss)	kieltäjssi (-jss)	nielissi (-is)	putoajssi (-jss)
Mon.		sojssimme	tahtojssimme	kuorissimme	palajssimme	polttajssimme	awttajssimme	kieltäjssimme	nielissimme	putoajssimme
		sojssitte	tahtojssitte	kuorissitte	palajssitte	polttajssitte	awttajssitte	kieltäjssitte	nielissitte	putoajssitte
		sojssiwat	tahtojssiwat	kuorissiwat	palajssiwat	polttajssiwat	awttajssiwat	kieltäjssiwät	nielissiwät	putoajssiwat

Männyt U.,	Yks.	Olissin	}	(suona)	(tahtona)	(kuorina)	(palana)	polttana	awttana	kieltänä	niellynä	pudonna	
		olissit											
		olissi (olis)			suonunna	tahtonunna	kuorinunna	palanunna	(polttanunna)	(awttanunna)	(kieltänynnä)	(nielenynnä)	(pudonnunna)
Mon.		olissimme											
		olissitte											
		olissiwat											
Zulewa U.,	Yks.	Minun	}	pitässi)	suoman	tahtoman	kuoriman	palaman	polttaman	awttaman	kieltämän	nielemän	putoaman
		sinun											
		sen											
Mon.		meidän											
		teidän											
		niiden											

* Jos aa eli ää tulisi j:n eteen, niin katoaa yksi a (ä) §: 13:n jälkeen, ja, Mämaan puheen mukaan, jäänyt a muuttuu o:ksi, ä e:ksi (Hirvensalmessa ö:ksi, f. §: 32). Koska lausunnassa (Majinnassa ja Wietännässä) on sulaa oo:ksi, eä ja ea eeksi ja iä (ia) iiksi, niin tämä ii melajsee seuraawan j:n (f. §: 12), waan oo ja ee katoottaa yhden äänikkeen (§: 13); niin jotta putoon synnyttää sanan puto jsia, lankeen (lankean) lankejsin, waan sikiin (sikiän) sikiisin.

Gerundiali: M. (Wietäntä-tapa).

a) Temporalis (Aj'allinen, aika-määrällä).

Nyt. U.	(Ufunta, Inessiv.)	Suomassa	Tahtomassa	Kuorimassa	Palamassa	Polttamassa	Uuttamassa	Kieltämässä	Nielemässä	Putoamassa	{ -ni (in), Mf. -fi (is) -nsa (-sa', se') -mme, Mon. -nne -nsa (sa' se') (-ni, mme 1. -fi, nne 2. -nsa 3.
Männyt U.	(Erinä, Elat.)	Suomasta	Tahtomasta	Kuorimasta	Palamasta	Polttamasta	Uuttamasta	Kieltämästä	Nielemästä	Putoamasta	
Tulewa U.	(Uhdyntä, Illat.)	Suoma'an	Tahtoma'an	Kuorima'an	Palama'an	Polttama'an	Uuttama'an	Kieltämä'än	Nielemä'än	Putoama'an	

b) Absolutus (Aj'aton, ajkamäärättä).

Totai	(Pidäntä Adessiv.)	Suomalla	Tahtomalla	Kuorimalla	Palamalla	Polttamalla	Uuttamalla	Kieltämällä	Nielemällä	Putoamalla	{ -ni, mme -fi, nne -nsa (-ni, mme -fi, nne -nsa
	(Wajanta Caritiv.)	Suomatta	Tahtomatta	Kuorimatta	Palamatta	Polttamatta	Uuttamatta	Kieltämättä	Nielemättä	Putoamatta	
	(Uhdyntä Illat.)	Suomise'en	Tahtomise'en	Kuorimise'en	Palamise'en	Polttamise'en	Uuttamise'en	Kieltämise'en	Nielemise'en	Putoamise'en	

(tahto'on)

(poltto'on)

Supinus M. (Uwojnta- eli Wapaanta-tapa).

Nyt. U.	(Ufunta, Inessiv.)	Suodessa	Tahtoesssa	Kuoriesssa	Palaessa	Polttaessa	Uuttaessa	Kieltäessä	Niellessä *I	Pudotesssa	{ -ni, mme -fi, nne -nsa (-ni, mme -fi, nne -nsa
Männyt U.	(Kohdinta, Infin.)	Suotua	Tahtottua	Kuorittua	(Walettua)*	Poltettua	Uutettua	Kiellettyä	Nieltyä	Pudottua	
Tulewa U.	(Muutunta, Transl.)	Suodakse	Tahtoakse	Kuoriakse	Palaakse	Poltta'akse	Uutta'akse	Kieltä'äkse	Nielläkse	Pudotakse	

Substantivus I. Infinitivus M. (Nimentä-tapa).

Takfinta (Comit. I. Instruct.)	Suoden	Tahtoen	Kuorien	Palaen	Polttaen	Uuttaen	Kieltäen	Niellen *I	Pudoten
Kohdinta (Infinitiv.)	Suoda'	Tahtoa'	Kuoria'	Pala'a	Poltta'a	Uutta'a	Kieltä'ä	Niellä'	Pudota'
Oienta (Adessiv.)	Suomajsil-	Tahtomajsil-	Kuorimajsil-	Palamajsil-	Polttamajsil-	Uuttamaj-	Kieltämäjsil-	Nielemäjsil-	Putoamaj-
	la	la	la	la	la	fila	lä	lä	fila

 { -ni mme
 -fi nne
 -nsa

* Walettua ej woj löwtyä, koska ej löwdy tästä sanasta Suattawaa Wuotoa (Passiv. f.), josta tällöinen pätkä saadaan (siis poltettua, awtettua, kiellettyä, ej poltattua j. n. e.). P a l a a ej ole, niinku w a l a a, Muunnehtuwaa lajia (act. gen.), waan Olewtuwaa (intransit.)

*I Mjös em edellä tapahtuu lausukoissa, §: 14 ja 16 jälkeen, e:n muutos tikki, joka sitte edellä-käwvän l (n, r, s) mukiin muuttuu (§: 27 ja 28).

Nominalis * I. Adjectivus m. (Majninta-tapa).

Nykyinen U.	Suopa l. suova	Tahtewa	Kuoriwa	Balawa	Polttawa	Uuttawa	Kieltäwä	Nielewä	Putoawa
Männyt U.	Suonut	Tahtonut	Kuorinut	Balanut	Polttanut	Uuttanut	Kieltänyt	Niellyt (nielenyt)	Pudonnut
(Zulewa *I U.	Suovajnen)	Tahtowajnen	Kuoriwajnen	Balawajnen	Polttawajnen	Uuttawajnen	Kieltäwäjnen	Nielewäjnen	Putoawajnen

Participialis m. (Majnitelma-tapa).

Nyk. U.) (Genit. *II)	(Suowan	Tahtowan	Kuoriwan	Balawan	Polttawan	Uuttawan	Kieltäwän	Nielewän	Putoawan
Männ. U.)		(Suone'en	tahtone'en	kuorine'en	palancen	polttaneen	awttaneen	kieltäneen	nielleen	pudonneen
Z. U. (Gerundiv. Nom.)	*III	Suominen	tahtominen	kuoriminen	palaminen	polttaminen	awttaminen	kieltäminen	nieleminen	putoaminen

Imperativus m. (Käskentä-tapa)

a) tawallisella Kohdelmalla (objekt).

Päättämätön (Ab-solut. l. indefin.) Tojwonta (Optativ.) Mon.)	} Kolmas Uk. eli War-si-kohhta	Suoka'an	Tahtoka'an	Kuorika'an	Balaka'an	Polttaka'an	Uuttaka'an	Kieltäkä'än	Nielkä'än	Pudokka'an
		Suoko'on	Tahtoko'on	Kuoriko'on	Balako'on	Polttako'on *IV	Uuttako'on	Kieltäkö'ön	Nielkö'ön *VII	Pudokko'on
		Suoko'ot	Tahtoko'ot	Kuoriko'ot	Balako'ot	Polttako'ot	Uuttako'ot	Kieltäkö'öt	Nielkö'öt	Pudokko'ot

b) Kohdelmalla Nimentä-siassa.

1:n eli oma Koh. ta (1 pers.) Mon.	Suokaamme	Tahtokaamme	Kuorikaamme	Balakaamme	Polttakaamme	Uuttakaamme	Kieltäkäämme	Nielkäämme	Pudokkaamme
Tojnen eli kera-kohhta (2. pers.) Mon.	Suo'	Tahdo'	Kuori'	Bala'	Polta'	Uuta'	Kiellä'	Niele'	Putoa'
	Suokaa (suokee)	Tahtokaa (-htokee)	Kuorikaa (-rikee)	Balakaa (-lakee)	Polttakaa (-ttakee) *VI	Uuttakaa (-ttakee)	Kieltäkää (-ltakee)	Nielkää (-lekee)	Pudokkaa (-tkee)

* Majninta-tapa siotellaan ihan samate ku Nimukat, wälistä kohhta-liittejdenki kanssa (jotka muuten owat Perukojslen tksin omituisset, pian yhtä werran ku Korostus-por-ta'at (Comparisonis gradus) Majnikojslle — Siis Suowalta, tahtowalta, tahtoneelta, tahtonejlta, kuoriwajsilta, kuoriwajsilta, fuwissa, suopi'in, tahtowissa, tahtowi'in, tahtowille, tahtowiksi, tahtowinansa (-winaan), tahtowinani j. n. e. Tahtowinoin olen, (tahtowinasi olet j. n. e.) tawallisesti Kuotiksi sanoo: jag läsar (läß) l. bjuder till att wilja, eli latinaksi: Simulo, conor vel e j. n. e.; waan on sana sanalta: jag är säsom mina (jags) wil ande (enligt min äsigt och förmåga, så widt på mig an-kommer, säsom de wiljande) Kuotiksi ja samate, sano'a myöten, latinaksi: sum sicut l. tamquam mei (mea ex opinione l. facultate) volentes, i. e. sum, quantum in me est, meo Marte, volens). Ej tässä, eikä Swattawan Muodon Nyk U'an Majninnassa ole öjt (o'it), waan i Monikon tajwutus-warren päate' (k. §: 62).

*I Etenki kolmannessa Käwttelimesessä Majninta-tavan Zulewa U. pidetään Nykyisenki U'an siassa, warmaan ero-tukselki Monikossa lyhennetyistä eli yhteen-sulaneesta (contr.) lawsunnasta; esim. puuowat, sulawat. Eikä ensimmäisessä Käwttelimesessä tämä pitkeltety eli wirutettu Majninta-tavan U'ka (ajnen) ole tawallinen.

*II Jälkeen lawsunnojen, joita latinaksi kutsuwwat verba sensuum (esim. tuntuu, nähyy, kuuluj), affectuum (pel'ätään), dicendi (sanotaan) ja aestimandi (luulti'in). Näki hewoisten tulewan = säg hästarnes kemmande (säg hästarne komma), näki miesten tehne'n = säg karlarne hafwa gjort (karlarnes-ha-gjort, аълабмее).

*III Esim. Sitä kuusta kuuleminen = Kuusta kuusea kuultawa (pitää kuulla', kuuleman). Efr. Illat. absolut. ex. gr. ehtimiseen (tulii), joutumiseen, tulemiseen.

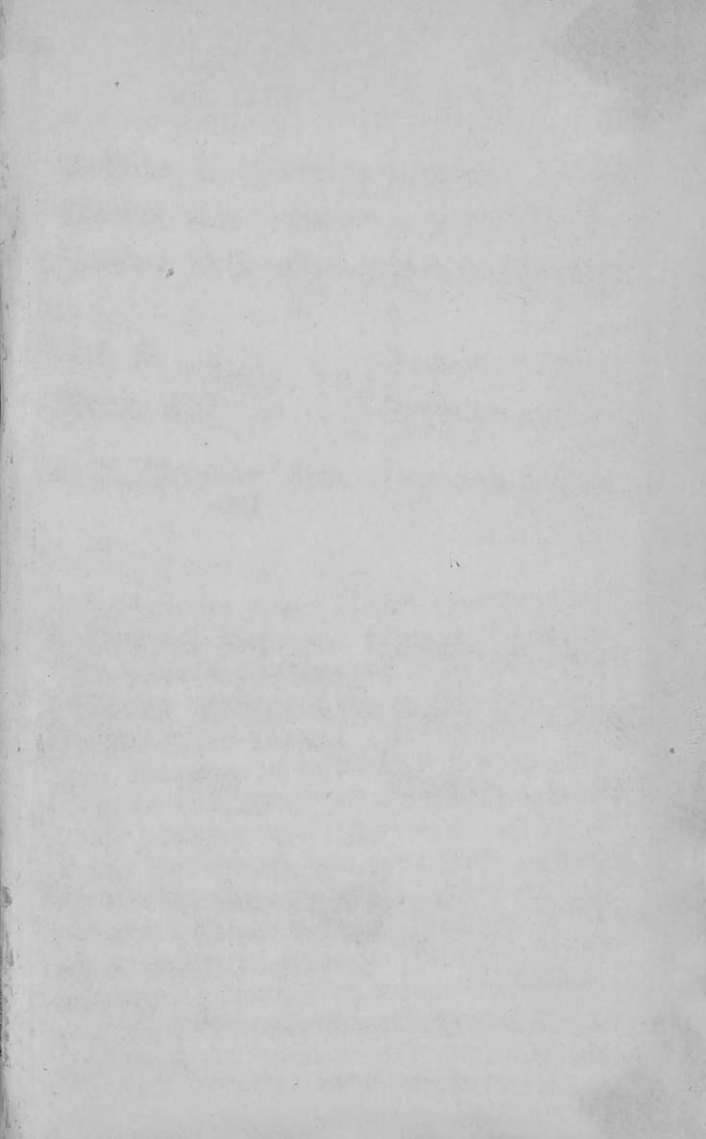
*IV Wälissä Karjalassa myös: Kieltäöön, kieltäööt, polttaoon j. n. e. (k. §: 23). Eana-warret teke ja näke kadottaawat k, n ja t:n edällä e:nsä; siis tehkään (§. 15).

*V Nälä-maan puhe-tapana on ej ajnoasti: Poltetaan hänet (tejdät j. n. e. Accus.), missä muualla sanotaan: polttakaamme, s. o. Käskennässä, waan myös lawsunnassa.

*VI Karjalassa kuulemma: polttoote (polttakaate, poltta'ate), kielteete j. n. e. (k. §: 31). Kirjoissa on myös tawallinen nähdä: polttakaat, kieltäkää.

*VII Päätte'et ne ja tse useampi-tawu'ssissa warssissa muuttuu, koska e, §: 65:tä myöten, k:n edessä katoaa, t:ksi; esim. alene, aletto'en, tarwitse -witko'en. —

Maksaa nidottuna 40 kop. Hopiassa.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9816

319. III. 115.
Suom. kiel. 3.
Korantteri

